Heimburg. Béke legyen a földön

236245

OSZK

OSZK

HEIMBURG

BÉKE LEGYEN A FÖLDÖN

233

OSZK

W. HEIMBURG

BÉKE LEGYEN A FÖLDÖN...

FORDITOTTA:

KARINTHY EMMY

A VILÁGIRODALOM KIADÁSA
1921.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

236245

R 1965

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló
1922 év. 75 sz.

Dr. MÓRICZ ÉS LENGYEL irodalmi és nyomdai vállalat
Budapest, IX., Kinizsy-utca 3. — Telefon József 71—57.

Igazi karácsony-idő. Behavaz mindent, ameddig szem ellát. Sötét az éjjel; ege szakadatlanul ontja a friss hópelyhet. Imbolyog, kergetőzik millió hópihe; élesen süvít közbe az északi szél.

A kastély mellett, szirtes hegyoldalon, magas templomtorony. Hajnali öt órát üt a harang. Mélyen, komoran terjed szét a hangja a városka fölött. A Harz-hegység havas csucsán törik meg a visszhang. Karácsony napja van; szent, csodás, örömteli karácsony. A régi templomnak hosszukás, ivelt ablaka van — oszlopcsarnokos kriptájában német császár is fekszik. Az ivelt ablakon aranyos fény csillog ki. A meredek hegyoldalon megindul a vándorlás; egymásután jönnek férfiak, nők, gyerekek. Csikorog a hó a talpuk alatt. A lélegzet elfagy a hideg levegőben.

A kivilágitott, ősrégi Istenházának küszöbén ujjongó himnusz fogadja valameny-

nyit. A pompás oszlopok mögött sötét árnyékok húzódnak el. — Alleluja, alleluja; — zengik a karban a gyerekek; a gyülekezet éneke belevág:

Pásztorok, pásztorok,
Örvendezve sietnek
Jézushoz Betlehembe
Köszöntést hoztak a kisdednek
Kiváltságot minden embernek . . .

Valamennyi arcon karácsonyi öröm. Ünnepi hangulat. Hogy ragyog a sok gyerekszem: csupa ájtatosság, boldog várakozás valamennyi! Mire hazamennek, a Jézuska meggyujtotta már a karácsonyfán a lobogó gyertyákat; olyan jó meleg a szoba; és mi minden várakozik a fehérre teritett asztalkán, a karácsonyfa alatt! A régi harzi városkában ez a szokás; ott az első ünnep reggelén tér meg a Jézuska a házacskákba, akkor, mikor sötétség üli meg a földet. Nagy emberek, kis emberek szeméről elrepül az álom ezen az áldott reggelen; nem szabad lekésni a karácsonyi szent miséről!

Tömve a templom; ősrégi, igazi keresztény nép lakja ezt a hegyzugolyt. Ezeknek a déd-ősei is idejártak karácsony napjának hajnalán; itt dicsérték az Urat és a mai nemzedék se kezdené meg karácsony napját anélkül, hogy eleget ne tegyen a régi, derék szokásnak.

A sekrestyével átellenben van fentartva néhány elkülönitett pad. Ezek a legjobb helyek. Az ülések párnázottak; a hideg kőkockákat meleg takarókkal boritották. Két szorosan egymásmellett álló szék ugy fest, mintha valamikor egy darab lett volna. Az elválasztó deszkázat szemmelláthatólag ujabb keletü. Egyik székben méltóságteljes, már nem fiatal polgárasszony. Lehajtotta a fejét; imádkozik. Mellette fiatal lány; lehet tizenhét esztendős. Olyan friss az arcocskája, ahogyan kikandikál a világoskék, hattyuprémes csuklyából. Nagy, barna őzszemével a mellette még üresen álló templomi székre kémlel; harangtiszta hangja elvegyül a többiekével.

Az asszony a másik székben felemeli a fejét. Az arca szabályos vonásu; egyenes orra, finom, szorosan zárt ajka elmult nagy szépségről tanuskodik. De mintha gonosz élettapasztalatok szántották volna fel a szép vonásokat;; megmerevedett az arc. Valahogy kérlelhetetlenné változott. Világos szemének pillantása hideg; most mintha éppen gyülölet lángolt volna fel benne, mikor a mellette levő székbe egy asszony ereszkedett. Félreismerhetetlen a hasonlóság a kettő között. Csakhogy az ujonnan érkezett szeme szelidebb és a kifejezése jóságos, amint maga körül pillant. Nem köszönnek egymásnak; a fiatal lány mellett

ülő az imádságos könyv fölé hajlik. Mikor elénekelték a vers utolsó sorát s a lelkész megáll az oltár előtt, az első asszony fölemeli a fejét. A kifejezése még keményebb; sokkal merevebb. A városka minden gyereke ismeri azt a két asszonyt. Mindenki tudja róluk, hogy testvérek. És a két testvér jól tudja, hogy ebben a templomban minden egyes ember ismeri az ő egymáshoz való viszonyukat. Ellenségei egymásnak; régi ellenségei.

A lelkész felolvassa az evangéliumot; a gyülekezet felemelkedik.

... Pásztorok a mezőn nyájaikat legeltetik vala azon az éjjelen..... S velük jövének égi seregek; dicsérik az Urat és így szólának: Dicsértessék a magasságbeli Isten; békesség legyen a földön és öröm az embernek.....

«Békesség legyen a földön!» Hogy ütötte meg a szó a két asszony fülét! Egyiknek ugy hullott a szivébe a szent reggelen, mint ünnepélyes intelem. A szeme nedves lett tőle — a másik szivében vad, forró fájdalom szakadt föl. Dac keveredett az érzésbe; megvédte minden lágy felbuzdulástól. Az ő számára nincs béke! Mert hiszen nem ártatlan ő? Nem attól szakitották el az emberek, akit mindenek fölött szererett? Nem ahoz láncolták-e, akit nem szeretett? És nem vette el tőle Isten a gyere-

ket, aki talán megvigasztalta volna a sivár életért a nem-szeretett férfi oldalán? Nem boldogabb, szerencsésebb a testvére minden földi dolgokban? Nem övélett az oroszlánrész akkor is, mikor öreg édesapja hagyta itt őket? Hiába — szerencsétlen asszony ő; a világon mindenéből kifosztották — mindenéből!

Mije maradt, ami fájdalmában megvigasztalta volna? Az a kis ifju teremtés ott mellette, akit magához vett és a gyermeke helyett nevelt fel? Azt is ugyan mért tette? Az elhagyott árva gyerek iránti szeretetből? Nem; hanem azért, mert nem akarta, hogy a testvére családja örököljön utána... Nevető örökösök... A bosszu érzése volt, amivel a gyermeket karjába fogadta. Nem is hallja a lelkész szavát; óriás gomolyagként száll fel lelkében a sok elszenvedett igazságtalanság. Tömör fallá lesz a gyülölet; a jelképe ott van a deszkázatban, amivel ezt a valamikor egy darab templomi széket kétfelé osztották.

«Béke legyen a földön!» Ujra hangzik az ifju pap mély. dallamos hangja. Az asszony gondolatai akaratlanul visszatérnek a jelenbe. — «Szeretteim Krisztusban: béke ünnepe legyen ez a mai a földön!» — Folytatja: «A béke hangjai voltak, melyeket a harang szava mai éjfelen elkongatott. Az isteni gyermek bölcső-éneke volt az; szét-

terjedt a város fölött. S a béke harangjai voltak, melyek korán reggel ezerszeres visszhanggal zugtak el a világ valamennyi városa fölött! Az Isten, az ember közötti béke szava ez; meg az ember és ember közöttié! Az ember és az ember közötti béke szava!»

A keményvonásu asszony elsápadt; akaratlanul valamicskét messzibb huzódott a mellette üló testvérétől. Nem olyan, mintha halk zokogás ütötte volna meg a fülét?

— Örömünnepet, a béke ünnepét üljétek meg azért ma; és az angyali üdvözlet igaz, mély érzéssel töltse meg a sziveteket: Béke legyen a földön! Isten gyermekei, szeressétek egymást! Ha van köztetek sziv, amelyik régi haraggal emészti magát; ha kinek ellensége vagyon: ha elégedetlen házaspárok, viszálykodó testvérek vagynak itt avagy egymásra acsarkodó szomszédok — ó szeretteim! szégyeljétek érte magatokat a mai napon. Halljátok az angyali szózatot: Béke a földön!

— Lotti! — suttog egy hang. A mellette való székben egészen az elválasztó falig előbbre csuszott az a könnyázott arcu asszony. A keze habozva nyul át a másikhoz. — Legyen béke köztünk is, Lotti! Ládd; én nyujtom elsőnek a kezem; hiszen tizenkét esztendeje annak — elég volt annyi!

Hanem a kezet nem fogják meg. A fej nem fordul oda. — Inkább mintha a szőrmebélésü kabát alatt szorosabbra fonódnék össze a kar.

A fiatal lány elnyilt aggodalmas szemmel kisérte a jelenetet.

— Édes jó nénikém; — suttog és a kezét tördeli. De halk szavát tulharsogja az orgona ünnepélyes hangja. Végakkordok; a néni feje dacosan ujra imára hajlik. Majd felemelkedik és kilép az imaszékből; a gyülekezet távozik a templomból. És ember, ember között a békét nem kötötték meg.

Kinn, a sötétségben, emberárban Fügemann Sarolta urnő kemény lépéssel halad tovább. Nem tekint vissza; a lépése erőset csikordul a kemény havon. A kislány nincs mellette. «Elza!» Az asszony megfordul. — Igenis, néném! — felel a friss hangocska. Mintha az imént beszélt volna valakivel. Csakhogy a sötétség eltakarta azt a valakit. Nem látták, amint két ifju kéz kapcsolódott egymásba; nem hallották, amint a férfi ajka szorosan a lány füle mellett suttogta, hogy: «Boldog ünnepeket, Elzám; látlak ma még?» —

— Hogyne Frigyes; lejövök a kertbe, mint máskor; — felel a kislány és a rákövetkező percben már ott ballag a nénje mellett.

Utközben nem szólnak egymáshoz egy

szót se. Lenn az uton eloszlik az emberár; elnémul a boldog ünnepi kivánság. Hideg a reggel; sietnek valamennyien. Itt-ott karácsonyfa fénye villan fel; ujjongó gyerekhang árad ki az utcára. Az idős nő és a fiatal leány megállnak a Rittergasse egyik legelőkelőbb háza előtt. Öreg szolgáló nyit ajtót s rávilágit a behavazott lépcsőre.

— Csuf hideg van, asszonyom; — mond barátságosan; — hanem a szoba kész. A kávé forró; felmelegedhetnek.

A szomszédos ház csakolyan jó külsejü. Oda is megtértek a lakók a reggeli misérő̈l. Az asszony letette a kalapját, kabátját; a kályha mellé ült. Könnyek szivárognak végig az arcán.

— Félek, hogy mindent elrontottam, Frigyes; — szól a csinos fiatalemberhez, aki előtte áll. — A nővérem elkeseredettebb, mint valaha. — Olyan szépen beszélt a tisztelendő ur; ugy buzditott, hogy békét kössünk; ugy éreztem magam, mint gyerekkorunkba... A kezemet nyujtottam felé... csakhogy nem fogadta el...

— Rossz dolog, anyám; — felel a fiatalember; — és az Elza is meg akarta ma kisérleni...

— Kérlek, Frigyes; okosabban tennéd, ha elfelejtenéd azt a lányt... Nem egyeznék bele a nénje soha... soha ebben a földi életben...

— Mi nem hagyjuk el egymást; én el nem maradok Elzától és ő se tőlem. Majd lesz, ahogy lesz, anyám; — felel a fiu keményen.

— — — — — — — — — — —

A szomszédos házban Sarolta asszony karácsonyünnepet rendezett a nevelt lányának. Karácsonyfát nem állitott. «Oktalanság»; szokta mondani. Nagyon jól tudja, hogy minden lángocska a szivéről olvasztana le egy jégdarabot... Hiszen ilyen karácsony este volt akkor is, mikor egyetlen gyermekének kék szeme kinyilott — az ám; a lányának a születésnapja volna ma. Csakhogy rég idő óta kinn fekszik az a temetőben.

— Elza; — mondja és egy hatalmas ládára mutat, amelyik csillogó rézverettől ékes. Mintája remekbekészült asztalosmunka. Száz évvel ezelőtt készitettek ilyeneket. — Nemsokára tizennyolc esztendős vagy; ezt neked ajándékozom. Hiszen már férjhezmenetelre gondolhatsz. Ebbe benne van minden, amire lánynak szüksége lehet, ha férjhez megy... Csupa finom vászonnemü; Linám részére gyüjtöttem — most a tiéd legyen. Aztán hamarosan derék férjet hozz a házhoz!

Gyorsan elfordul. A fiatal lány először elpirul; aztán elfehéredik. Félénken lép

oda az ajándékozóhoz. — Köszönöm, néném; — dadog, — sokkal több ez, semmint megérdemelném.

— Jól van, fiam; — felel az idős hölgy; — hát hiszen kié legyen másé? Te vagy az egyetlen, akinek szivesen adom — — odaát, mellettünk, nem kapnak egy szalagocskát, egy tollacskát se. Ez az egyetlen vigasztalásom, az elégtételem.

— Ó néném; tulságosan keményen itéled meg a dolgot. Hidd el, a testvéred elleped a szomoruság miatt, amiért...

A hölgy arca pipacsvörösre gyulad. — No már te is meghallottad azt a csiripelést odaát? — kérdi nyersen. — Vigyázz, Elza; ha meghallom, hogy szót is szólsz velük, elkészültünk egymással! Akárhogyan is szeretlek!

— Néném! — A fiatal lány ajka remeg. — Néném; légy irgalmasabb; hiszen karácsony napja van; és békességnek kell lennie a földön!

— Hadd el; — felel a néni; — ne beszélj nekem többet ilyesmit. Csupa balga gyerekmese. Te nem ismered a világot; nem tudod, hogy mit szenvedtem én! — Béke legyen a földön! Ugyan ki tette tönkre a békét az én házamban? Tán biz én? Ki zuzta széjjel köztem és a testvérem között a jó viszonyt — én talán? Ó volt; az bizony, meg akit férjemül erőszakoltak rám. Már meg-

halt; de az a nő odaát, az még él, és az is részes benne. Ugy tesz, mintha csupa lágyság volna a szive. — Hiszen maga a jó Isten vette el tőlem a békét egyetlen gyermekemmel. Te még a maradványát is elveszed, ha azoknak fogod a pártját.

Liheg; távozik a szobából; az ajtó hevesen becsapódik utána.

Ott benn a fiatal lány székre rogy és zokog. — Szép karácsony reggel!

Milyen kényelmes, kedves lehetne az élet itt a nagy szobákban, sötét, meghitt butorok között, fehér cserépkályhákkal. Olyan vigan pattog a tüz; olyan tompán csillog a sok nehéz ezüst az üvegszekrényben. Régi porcellánon, disztárgyakon sehol egy szem por; olyan illatos a fehér, habkönnyü függöny; olyan ragyogóan fehér a mosott padló. Amott a nagy, faragott láda; a lányka karácsonyi ajándéka; de karácsonyfa nem ád annak ünnepi fényt, se az elalvó gyertyák illata. Alma, dió nincs csábitón felhalmozva a tálon; a gazdag asszony házában nincs semmi olyas, ami a gyönyörü ünnepre emlékeztetne.

A lányka gondolata visszatér a beszéd tárgyára. Óh: nagyon jól emlékszik még, mikor mint kisgyerek, szüleinek szegényes szobácskájában a karácsonyfa gyertyájának fényébe bámult. Nem volt sok a gyertya; és mennyi varázs mégis abban a kis fenyőfá-

ban! Hova tüntek a szép napok? A szülők elhaltak — ő? irigyelt neveltleánya a gazdag asszonynak. Ó; bár maradt volna szegény és volna odahaza az édesanyjánál! Az szerette, cirógatta és kényeztette. Hirtelen férfiarc tünik fel: Schenk Frigyes tekint rá melegen szép, hü kék szemével. Frigyes; igaz. hiszen szereti őt, ő meg viszontszereti... Fájdalmasan rázza meg finom kis fejét. — Hisz ez el nem türi; — sóhajt, — inkább örökre ellök magától.

S pedig elmehet-e tőle? Hiszen olyan szegény, olyan elhagyatott... olyan keserü volt a szive. mikor ez az asszony rátalált. Hiszen segitség nélkül, egyedül állott a világban. Frigyeshez legyen hütlen? Őt hagyja el? A szive is megmered a gondolatra. — Ó; bár csoda történne szent karácsony napján! Csakhogy nem történnek már csodák; még ilyen nagy napokon se. — S uj könnyzápor; a barna szem csupa pára; a kis keszkenő egész átázott már. Pedig hiszen ma ünnepnap legyen az egész nagy, kerek világon — békesség embernek a földön!

Az öreg szakácsné lép be; megijed a siró leánytól. — Jézus Mária; — mond szánakozva, — ugyan mi történt, kisasszony? Hja, az asszony alighanem találkozott Schenk urnővel — akkor bizony csunya idő járja! — Ezt már ismerem. — No azért ne sirjon: — vigasztalja — nem olyan rossz

asszony ez; hiszen volt ő is fiatal; az ő szeme is belekacagott valamikor az életbe. Jól ismerem őt gyerekkorától kezdve. Sok baja volt szegénynek; annyi baja volt, hogy az ember elő sem sorolhatja. Meg aztán a kis Linánk is meghalt. Hanem a baj köztünk meg amazok között mégis valahol a középen motoszkál; csakhogy az asszony nem akarja ezt belátni. Véli, hogy mindenki a világon rosszat akar vele. — Sajnálja az ember, bizony isten, kisasszony; hiszen hallom, mint sóhajt, nyög éjjelenkint.

— Borbála; nem gondolod, hogy mi, meg a szomszéd mégis kibékülünk?

— Biz azt nem gondolom, Elza kisasszony; — felel az öreg, a fejét rázva és friss hasábot vet a lobogó tüzbe. — Hamarabb esik nagypéntek nagyszombatra. Nem ismerném az asszonyomat, ugy, ahogy ismerem... Tizenkét év mulott el azóta... tizenkét esztendő: nagyon meggyökeresedett itten a gyülölet.

— Honnan ez a nagy ellenségeskedés, Borbála?

— Hát tudja, kisasszony, az ur, meg az asszony nem igen éltek jól egymással. Az asszony más férfihez vonzódott valamikor, aztán ahhoz nem mehetett; nem akarta az apja. Szegény ördög volt, valami doktor lehetett nagy. városi iskolán. De mit tudom én; csinos gyerek volt; az igaz. A mi asz-

szonyunk megadta magát: ahhoz ment, akit az apja kiszemelt a számára. Hát bizony, makacs feje volt neki mindig: természetes dolog, hogy nem ugy ment itten minden, ahogy kellett volna. Sötét volt az arca és kemény a szava mindig; pedig akkor élt még az apja is. Igaz; beteg ember volt már: de az asszony nagy keserüségében nem kivánta látni se. Nem akart látni egyetlen embert; ugy vélem, az öreghez is azért nem ment el, mert nem akarta neki megmutatni, minő szerencsétlen lett. Az öreg azt hitte, akarattal elhanyagolja; az ő feje csak olyan kemény volt, mint a lányáé. Schenk asszony ápolta, viselte gondját; hát mikor a végrendeletet bontották fel, kitetszett, hogy az én asszonyom sokkal kisebb részt örökölt az öreg után, mint a testvére. Már most az én asszonyom erősen megvan arról győződve, hogy a testvére volt az ármányos; ő csinálta ki a dolgot az apával. Ezen vesztek össze. Pedig Isten látja, van nekünk is elég; és sajnálom nagyon, hogy igy állanak a dolgok. De hát mit tehet az ember, Elza kisasszony? Nem használ itt semmi; Schenk asszonyság elégszer megkisérlette, hogy az én asszonyommal kibéküljön. Megmondottam: hamarabb van nagypénteken nagyszombat, mintsem hogy ő lebirja a haragját.

— — — — — — — — — — —

Az öreg asszony bezárkózott a hálószobájába; ki se jött alkonyatig. Olyan magános volt a nagy ház. A fiatal lány párszor odalopózott az ajtajához; meg is szólitotta, de hiába. Egész nap ott ült az ablak mellett; az utcára tekintett le és az ünneplőruhás emberekre. Az uj ruhába bujtatott kislányokat mustrálta, amint a most kapott bábukat ajnározták; fiuk vad ujjongással próbálták ki a pompás szánkót. Korcsolyák csörömpöltek el az ablak alatt — igazi karácsonyi ünnep, tiszta, hideg, fagyos kék ég; csillogó fehér hótakaró.

Örül mindenki; elégedett mindenki; csak a két szomszéd házban nincs öröm, békesség. Már alkonyodik is; az égen felragyognak a csillagok. A gyerekek lármája elnémul lenn az utcán; a házakban meggyujtják a lámpákat. A fiatal lány kendőbe bujtatja karcsu derekát és halkan kioson a hátsó kertajtón.

Hó lep be mindent; a sövény is fehér hósipkát visel. Elza gyorsan szeli át a havas utat: a fal mellett oson, mi a szomszéd házzal határos. Ott lenn majdnem fenyegetőn emelkedik egy csomó diófa lombtalan, havas ága, gallya; az a kóró-forma bozót mind orgonabokor. Hogyan illatozott elmult tavasszal! Hiszen akkor látta őt először; tavaly májusban volt. Furcsa képet vágott a hold fönn a kastély csipkézett

árnyéka mögött. Rápislogott sápadt fényével a fiatal lányra, amint egyedül rótta az utat. Dalolt; azt dalolta, ami derüs kedvében eszébe jutott. Fönn a házban ugysem szabad énekelnie; a néni nem szivesen hallgatja. S hirtelen idegen férfihang üti meg a fülét: beledalol az ő dalába. Hogyan is volt?

. . . Nem láttam a babám,'
A mult hétfő óta
Utolsó vasárnap
Kinn állt az ajtóba . . .

A lányka csodálkozva pillantott föl; lám, egy szőke férfi feje kandikál át a keritésen. Schenk Frigyes; épp akkor szolgálta le egy évét a vadászoknál; most azért jött haza, hogy átvegye a gazdaságot. Azóta majdnem mindennap látták egymást a falon keresztül.

— Szivecském, megvárattál; — mond és a kezét nyujtja lefelé. — Hogy vagy? Vig ünneped volt? Gondoltál rám?

Felelet helyett Elza a homlokát a fiu kezéhez szoritja és sir.

— A csodát?! — A fiatalember a másik pillanatban átvetette magát a korláton. Ott állt már a megijedt kislány mellett és a keblére vonja.

— Frigyes! — hallik a lányka szemrehányó hangja. — Ha néném megtudná, még ma el kellene hagynom a házát!

— Micsoda; de még ilyet! A menyasznyom vagy, Elza; hát csak jogom van megkérdezni, hogy mi bánt? Aztán ilyesmit nem lehet ugy által a falon. No minek pityeregsz?

Elza a fejét rázza; átfonja a karjával a fiu nyakát. — Meg se mondhatom; szipog — ó; nincs semmi bátorság ma bennem.

A fiu már nem kérdez; talán sejti, amit a kis ajak fél kimondani. A fal mögött daloló legények haladnak. Mindketten tisztán hallják:

... Magas jegenyefán ... sárga rigófészek,
Kedves kisangyalom — de szeretlek téged:

Az a sárgarigó, könnyen felszállt oda,
De én tihozzátok — nem mehetek soha ...

— A te bajod is ilyesmi? — kérdi lelkendezve a fiu és magához szoritja.

Elza némán bólint; szorosabban simul a fiu karja közé.

— Szóltál neki róla, és elutasitott? — Frigyes a szomszéd ház felé int.

— Dehogy; erről még nem is tud; most még nem mondhatom meg neki. Nem hiszem, hogy ebben az életben valaha is beleegyezését adja... Inkább elküld magától...

— Akkor hozzánk jössz; most mindjárt, tüstént, még ma! Keserün mosolyog. —

Mennyire igazam volt! Anyám is közeledni akart ma hozzá.

— Nem jöhetek; — mond Elza szeliden és kifejlik az ölelő karokból. — Vétek lenne őt magárahagyni; hisz olyan szerencsétlen. Frigyesem.

— Inkább nála maradsz; nem gondolsz rám, egy makacs asszonyfej miatt?

— Mindig foglak szeretni, Frigyes; éjjel-nappal azon leszek, hogy a nénit belátásra birjam, hogy beleegyezését adja, hogy mi egymást szerethessük. De most, Frigyesem...

— Ez annyi, mintha utilaput kötnél a talpamra, Elza, — felel a fiu szomoruan. — Hidd el, jobban ismerem Lotti nénit; kérlelhetetlen és nem békülékeny. Ugyan minek áldoznád neki föl az életed boldogságát? Van nekem elég a kettőnk részére is...

— Az életem boldogságát, Frigyes? Igaz; odalenne, ha nem békülne ki. — Sóhajt. — De még nem esem kétségbe.

— Pedig, hiába, Elza! — felel hevesen a fiu. — Csupa szomoruság leszel a nagy, üres házban, a néni hideg szeme alatt. Ugyan mi örömöd van neked az életből? Fiatal vagy, melegszivü; majd egészen olyanná válsz, mint ő; nincs egy embered, akivel szólhatnál.

— Ó: hát itt vagy te és rád is gondolhatok; — hizeleg a lányka. — Nem is

hiszed, minő kedves dolog, mikor ugy egyedül ülök a munkámmal és a gondolatom mind a jövendő felé csapong?! Olyankor azt is elképzelem, hogy milyen szép lesz, mikor itt a falba, kapu lesz vágva; vadonatuj kapu. Jösz át az ajtón; a néném és a te anyád pedig lenn vannak a lugasban. Az orgona dus fürtökben omlik, mint akkor, mikor téged láttalak meg először. Mi ketten együtt haladunk az utakon és elmondjuk egymásnak...

— Édes kis csacskám, — a fiatalember egészen meg van hatva. — Légvárak ezek, édes fiam; soha a valóságba át nem plántálhatók. Jöjj te csak énvelem, Elzám, az édesanyámhoz; nekem jogom van hozzád; nem hagylak itt — — inkább düljön össze a mennyország és minden...

— Mielőtt elhagynám őt, — vágja félbe ünnepélyesen a fiatal lány. — Nem látod, Frigyes, hogy mindent neki köszönhetek?... Az otthonomat. a nevelésemet... mindent? Frigyes, nem beszélsz komolyan. Nem tudod, hogy mint egész kicsi lány, majdnem az éhhalállal küzködve kerültem a házába... Bizony — nem szégyelem — koldultam tőle, Frigyes. Az apámat négy héttel előbb temették: az anyám sulyos betegen feküdt; elküldött, hogy kis levest kérjek valahol a számára. És hányszor elkergettek már azon a reggelen, mikor végre a nagy házban meg-

huztam a csengőt. Végigzugott a folyosón és előttem állott a néni hatalmas alakja. — Rámnézett — olyan áthatóan nézett, mintha a szivembe akarna látni — — én nem tudom, hogyan volt, Frigyes, de patakokban ömlött a könnyü a szememből. Bevitt a szobába; megvigasztalt és kérdezte, mi bajom, mi fáj. Mellé állott az anyámnak nehéz betegségében, megkönnyitette a halálát; megigérte neki, hogy gondoskodni fog rólam. Tisztességesen, becsülettel el is temettette. Aztán a házába fogadott és ugy nevelt fel, mint a saját gyermekét. Mi lett volna belőlem nélküle? Züllött teremtés; sohse láttalak volna meg és te se engem; neki köszönhetek mindent, mindent; ami vagyok, amim van. Én nem hagyhatom őt el; nagyon gonosz dolog, csunya hálátlanság volna tőlem!

— Elzám; — veti közbe a fiatalember; — én ezt mind jól tudom; mind elismerem. Tudom mit tett érted. Jó, aranyos lelked van — — hanem a jövendő férjed iránti szeretetednek erősebbnek kell ám lennie, mint a kötelességérzetnek, amit jótevőnőd iránt érzel.

— Nemcsak a kötelesség érzése, Frigyes. Szeretem a nénit, ha nem is olyan gyöngéd hozzám, minő az anyám volt. Szeretem, mert tudom, hogy szegény, szerencsétlen asszony, mert olyan sokat szenve-

dett az élettől. — Mi volt ez? — kérdi hirtelen és akaratlanul szorosabban simul a fiatalemberhez. — Frigyes, nem hallottad, hogy valaki ellépett a méhes előtt? Mintha valaki nyögött volna?

— Nem Elza, — Frigyes karját a lány karcsu derekára füzi — csak árnyék. Kérlek, — folytatja — gondolkodj még azon, amit az imént mondottál. Csak magaddal hiteted el, gyermekem. hogy szereted a nénit; hiszen mi legyen akkor énvelem? Nem azt mondtad, hogy jobban szeretsz mindennél a világon?

— A világon mindennél jobban! — ismétli Elza bensőségesen. — Történjék akármi; jóban, rosszban — én hozzád hü maradok.

— És — ne is lássalak többet? — kérdi akadozva a fiatalember.

— De; akár mindennap, mint eddig. Ha csak nem igen csunya az idő. Hanem többet nem szabad ám átugornod, Frigyes, csak akkor, ha már ajtónk lesz a falban. Akkor ujra itt állunk egymás mellett.

— Sohse sikerül az néked, Elzám; ha csak csodatételre nem vagy képes.

— Ne vedd el a bátorságom, Frigyes.

— Majd elapad magától is, kincsem. De egyet igérj meg: ugy-e, ha megunod a dolgot, ha megfélemlitenek, akkor átmenekülsz hozzánk, a régi házba? Nem volna

okosabb, ha pontos határidőt szabnánk?... Mikorra akarod végét szakitani hiábavaló fáradozásaidnak?

— Ugy érted, hogy mennyi időmbe telik, mig a nénit kibékitem?

— Ugy szivecském.

— Mondjunk egy évet — felel a lány habozva. — Annyit mondjunk; mig ujra karácsony lesz.

— Uristen, egész esztendőt, Elza?!

— Rómát is hét nap alatt épitették, — Borbála mondja — a legrövidebb határidő...

— Nem tudok neked ellentállani; — enged végtére a fiu. — De Elza, egy karácsonyi ajándékocskát igazán adhatnál nekem. — Lehajol a kislányhoz.

— Ó. Frigyes! — mondja ellenkezve, de azért eltüri, hogy az első csókot nyomja az ajkára. — Hanem most már többet ne, mig... Tudod már; — suttog és a kezét a fiu szája elé tartja.

— A kertajtót gondolod, kincsem?

Elza bólint. — Be kell mennem; — mond lélekzetét visszafojtva; — Isten áldjon, Frigyes; viszontlátásra; de a falon nem szabad többet átjönnöd!

— Isten áldjon, Elzám! Holnap este!

A lányka már mélyen bennjárt a kertben; becsapódott utána a kapu. Frigyes átveti magát a korláton. — Csodálatos gyerek; — mond és lerázza a havat a ruhá-

járól. Ez ugyan nem fog neki sikerülni — soha — — tizenkétéves gyülölet; kemény, erős gyülölet az már! Szegény Elza!

— — — — — — — — — — —

Sarolta asszony — azután, hogy nevelt leányát reggel megajándékozta — izgatottan haladt fel a lépcsőn, hogy hálószobájába vonuljon. Vajjon a lelkész szava volt-e, vagy a testvéréé — az első szó, amit évek óta hallott az ajkáról? Vagy talán elhalt leányára gondolt, — vagy hogy az Elza szót kért a testvére érdekében? Maga se tudta; de valami keserü fájdalom égett a lelkében. Régóta nem érzett hasonlót. — Nem szeret senki; — mond — nem; — még az a gyerek is ellenem van. Mindig igy volt az én életemben, — amit én szerettem szivből — mindig elvették tőlem; ahol szeretetet vetettem, mindig hálátlanságot arattam — mindig!

Ott ül a nagy karosszékben; elmélkedik; evéshez nincs kedve. Nem fogok senkinek hiányozni. — mondja el magának. — A leghelyesebb, ha itt fenn maradok. A schwarzwaldi falióra egyik órát a másik után kongatja; a magányos asszony mind mélyebben furja magát gondolataiba, nehéz gyülöletébe. Mind nagyobb megbántást érez. — A legjobb volna, — mormog — ha az ember meghalna. Az lenne a legokosabb! Majd

abban találja örömét, hogy minő ijedtség szállná meg Borbálát, meg az Elzát, ha hirtelenében meghalna? Vajjon sirnának-e; meggyászolnák-e? Bizonyára nem; a Borbálának kis nyugdija lesz; az Elza pedig ur marad a házban. Örül, ha fölszabadul a kelletlen zsarnokság alól. Aldja a pillanatot, mikor a néni a szemét lehunyta. Hiszen tudja, sohse volt igen barátságos a környezetéhez. Isten nem áldotta meg a tettetés művészetével; hizelegni nem tud, mint odaát a testvére. De nem ám; igyekezhetett, ahogy akart, őt nem értették meg soha. Még ha a szive vérét odaadja, akkor se látják meg rajta.

Már alkonyodott, mikor felemelkedett. Fázott. A tüz rég kialudt a kályhában; akaratlanul az ablakhoz lépett és a kertbe tekintett le. Sötétséghez szokott szeme a havas háttérben meglátott minden gallyacskát. Hányszor tekintett ki már igy a régi kertbe! Hányszor látta virágzani a fákat; hány őszön hullt itt a levél! És olyan sokszor szemlélte a kertet téli pompájában, mint ma. Olyan sok esztendőn keresztül! Ilyen havas karácsonyi nap volt akkor is, mikor Lina született. Itt, ebben a szobában; amott a mennyezetes ágy mellett állott a kis bölcső. A bölcső mellett férfi térdepelt és zokogott. Csókolta, babusgatta a lányát. Most már más emberré lesz, — mondotta. Az a

gyerek utat talált a szivéhez. Azt az egymás mellett való gyülöletes életet bevilágitja egy kék gyerek-szempár. Közös érdekük lesz; majd közelebb hozza őket egymáshoz — — igy, igy beszélt és aztán? — —

Benső indulattól megrázkódik. Hirtelen az ablaktáblába kapaszkodik és a homlokát a hideg üveghez szoritja. Ni; nem az Elza halad ott gyors léptekkel az udvaron a kert felé? Biz ő az; a fal mellett sompolyog; meg is állott. Ugyan mit kereshet ott? Ni; valaki átvetette magát a korláton — ez csak egy ember lehet, a testvérének a fia.

Hangosan felnyög. Elárulta ez is — ez a lány, akit az utcáról szedett fel, hogy odaadja neki mindenét. Azt a darabka szeretetet, ami még megmaradt benne; vagyonát, nevét is! — Összetörve hull a legközelebbi székre; karikák táncolnak a szeme előtt. — Ó; valamennyi ember nyomorult, gyarló, akár nagy, akár kicsi; fiatal, vagy öreg!

Felugrik; kétségbeesett harag szállja meg. Lemegy; majd széjjelválasztja őket; majd ellöki magától azt a lányt, aki hamissággal fizet jótettért! Gyorsan lesiet a lépcsőn; a folyosón keresztül szeli át az udvart. A méhes eltakarja; ugy lép a kertbe. Méltó haragjában csupa remegés; a szive dobogása majdnem megakasztja a lélegzetét. Most már elég közel van; látja, mint

szoritja a fiu karja közé a lányt; már szinte megszólal: Elza, Elza! De aztán belemarkol a korlát fafaragványába. Szó nem hagyja el az ajkát.

Felhangzik a fiatal lány édes hangja; hangosan, tisztán száll a szó a hideg levegőben. — «Mielőtt én őt elhagynám! Tudom, hogy mindent neki köszönhetek, az otthonomat, nevelésemet, egész életemet. Attól a perctől kezdve...

Alig is érti, amit tovább csacsognak: a fülében mind csak a szó visszhangzik: — «Szeretem a nénit, nem hagyom el!» — Olyan tiszta a lány hangja; pedig tőle soha a legkisebb gyöngédséget se érezte. — Nem tudod, hogy kiéhezve jöttem én ide, mint kicsi lány...»

A hallgatózó asszony hallja az egész párbeszédet. A kezét végigsimitja a homlokán; a feje a mellére esik.

«Nemcsak a kötelesség érzete, Frigyes; szeretem a nénit», — mondja a lányka, — mert szegény, szerencsétlen asszony.» A szemet befogó kéz alól könnyek peregnek. Égő könnyek; és olyan régóta nem sirt már az a merev szem. Nem is emlékszik rá, mikor. Melle zokogásra emelkedik. Évek hosszu sora óta visszatartott fájdalom áttöri a korlátot. — Szeret; — mormog a remegő ajak, — nem akar elhagyni.

Ottmarad a sarokban és hallgatja a kettő csevegését. Olyan, mint régmult idők rózsaillata hideg, éles téli levegőn keresztül. Hiszen volt ő is valamikor fiatal; volt valamikor jó ő is; ő is ugy állott ott avval, akit szeretett, akit elvettek tőle. Olyan sok éve annak; beteg és nyomoruságos maradt. Hiszen olyan szomoruan telt el a fiatalsága a sivár házban. Mellette akar maradni, mert szereti. Micsoda varázslat van ebben a kijelentésben; hogy issza be azt az üres, keserü sziv!

— Isten áldjon, Frigyes! — hallja és a lányka alakja majdnem surolja az asszonyét. Maga is nemsokára a házba tér meg; fölmegy magányos szobácskájába.

— Tévedtem; — elmélkedik, — egyet tettem felelőssé valamennyiért. Azért, mert a szivem elégedetlen volt, mert szeretet nélkül, keményen bántak velem. Ugy gondolkoztam, hogy egyik se érdemes már a szeretemre. Ezért voltam ellenséges indulattal a férjemhez. Elutasitottam, mikor kedveskedni akart; a gyerekemet kemény szigorusággal neveltem és csodálkoztam rajt, hogy retteg, hogy nem fonja a nyakam köré a karocskáját, mint más gyermekek, nem hajtja fejecskéjét a mellemre. Nem volt bennem gyöngédség, se a gyerek iránt, se öreg édesapám iránt. Haragudtam rá elveszett boldogságom miatt! Minő sivár, levegőtlen

ez a ház; minő rideg volt mindig; olyan rideg, akár a szivem. És az a gyerek mégis szeret; mégse akar elhagyni.

Ujból az üveghez nyomja a homlokát; ujra megerednek a könnyei. A templom harangjai zugni kezdenek; a második ünnepnap ez már. A magános asszony fülének mind azt csengi a harang: «Béke, béke, béke — — béke a földön; karácsony van ma, Isten, emberek között béke, a szeretet ünnepe — — ember, emberrel megbékél...»

Szakadatlanul hallja! Béke, béke. Álmodik: ott ül a templomi széken, hallja a testvére hangját: — Hadd már — — hiszen tizenkét esztendeje! Tizenkét esztendő! Hogyan volt lehetséges? — Felijed; olyan óriásilag hosszu ez az idő. Öregasszonnyá lett: meghalhat holnap — haraggal a szivében. De nem — nem lehet; nem járja; «ő» nyujtsa békülésre a kezét? Soha! Mint frissen pattant rózsák közé kigyó, ugy tekergőzik benne a gyülölet.

— Béke, béke! — visszhangozzák a harangok. Béke ember, ember között!

Gyorsan megfordul és lesiet a lakószobába. Az asztal teritve; Elza udvariasan elébesiet. — Jöjj néni; ülj a kályha mellé; csupa sápadt vagy és fázol. A kedvenc levesedet rendeltem meg a Boriskánál; nem érzed a szagát? Ott vannak a posztócipők a kályha mellett: ugy-e, hogy mindig a bőr-

topánkákat viseled, amit reggel huztál magadra? Micsoda hideg a lábad! — kiált és le akarja huzni a néni topánját, ki a karosszékbe telepedett a kályha mellé.

Ezt ezerszer megtette már a kicsi, anélkül, hogy drága szivélyessége a merev lelket meginditotta volna. Ma úgy hull belé, mint forró csepp.

— Hadd el, Elza, — mond — kimegyek még ma. A hangja lágy és akaratlanul végigsimitja a barna fürtöket.

A kislány csodálkozva pillant fel; az öreg asszony megzavarodik. — Nem volt szép tőlem, ugy-e Elza, hogy olyan magadra hagytalak a mai szent ünnepen — unatkoztál, fiam?

— Dehogy, nénikém! — A kicsi egészen belepirul a szokatlan barátságos hangba.

— Hiszen elképzelem. Borbála, vidd ki a levest; hozd a kabátomat. Még van egy utam; — fordul az öreg szolgáló felé. Kiegyenesedik; feláll; az arca halálsápadt. Hiszen csak ő maga a tudója, hogy micsda győzelmet vivott ki az imént sajátmagán.

— Néném! — kiált a fiatal lány. — Csupa hideg vagy; kell, hogy egyél valamit; hiszen egész nap nem ettél semmit...

— Majd később, Elza.

Pár pillanattal később az utcán van; a szomszédos ház felé halad. Az ablaktáblák be vannak téve, de világosság szürődik

rajtuk keresztül. A kezét a kilincsre teszi; nehezen lélekzik; a szive ugy kalapál, mintha meg akarna repedni. Hirtelen erőfeszitéssel kinyitja az ajtót és a folyosóra lép. Az apja háza; a lámpa bevilágitja a jólismert helyiségeket. A hatalmas szekrények épen ugy állanak még, mint mikor buvócskát játszott ott a testvérével, mint vig gyerek. Ott van a szoba ajtaján a kis kacsingató-ablak, zöld függönnyel takarva. Pár lépést halad felfelé az ajtóig; a korlát vastag fagombjára támaszkodik. Meghajlitja az ujját; kopogni szeretne. de a keze lehanyatlik. Az a régi gyülölet ujra felkelt a szivében. Te engedj? Mért épen te? — Békesség; mond félhangosan; — békesség legyen az emberek közt!

Gyorsan kopog; az izgalomtól remeg a térde. Hallja, amint asszonyi léptek jönnek keresztül a szobán; az ajtó nyilik. «Szabad!» Hallik a testvére barátságos hangja. — Lotti! — kiált fel — Lotti! Te vagy az! Te jöttél!

Behuzza a testvérét a szobába; kacag és sir. — Sarolta — — Lotti — — te vagy az igazán?

— Elhoztam a békét, Johanna, — mond a sápadt, lélegzetért kapkodó asszony. — Igazságtalan voltam veled. Sok éven keresztül véltem, hogy te forditottad el az apám szivét tőlem; hogy neheztelt, — — pedig az én hibám volt — — szerencsétlen

voltam, Hanna — — hiszen tudod — — bocsáss meg.

— Hadd el, Lotti; — felel a testvére és derüs örömkönnyek folynak végig az arcán. Hadd el, kérlek; itt vagy; elég az! Add a kezed — ládd — egy csókot; drága öreg Lottim; mindig jószivvel voltam irányodban; hiszen annyit sirtam rajta, mikor ugy álltak köztünk a dolgok!

— Majd kipótoljuk az elvesztett éveket, Hanna; nem válunk el többé soha az életben. Átköltözöl hozzám.

— Hát a Frigyes, Lotti? —

— A Frigyes? Az majd megházasodik, Hanna; nem gondolod, hogy pompás feleség válna Elzából? — Mosoly árad szét a halavány arcon.

— Lotti! Honnét tudod?

— Az Elza mondta — — az csinálta ki, hogy most itt vagyok, Hanna. — Elzának köszönhetem a békét; a gyülölködés hosszu, hosszu éveinek megváltását!

— — — — — — — — — — —

Elza pedig ott ül a lakószobában és azon töpreng, hová mehetett a néni. — Minő hosszu idő telik el, és még mindig nincs itthon.

— Mit gondolsz, Borbála, hová ment?

— Honnan tudnám, kisasszony? A mi asszonyunk soha az életben ki nem szokott mozdulni.

Végre megszólal a csengő; betoppan, akire várnak.

— Hol voltál, néném? — kérdi Elza csodálkozva és elveszi a kalapját, köpenyét. Kérdőn néz az arcába. Sápadt ugyan, de mégis olyan különös.

— Majd aztán, Elza; — menj csak a pincébe, fiam; hozz fel almát. Van ott egy sor poros üveg is; hozz fel kettőt; hisz karácsony van ma. Te meg Borbála, menj csak át a cukrászhoz, hozzál kalácsot. Biz Isten elfelejtettem rendelni.

Mindkettő felláll; csodálkozva tekint egymásra.

— No csak rajta, rajta! — mond a néni és poharat tányért szed elő a szekrényből. Mire a bor, az alma felkerül, az ezüst ott diszeleg a fehér damaszton. Borbála is megtér a süteménnyel.

— Karácsonyszag van! — ujjong a kicsi. — Édes, drága néném; hát mondd csak...

Odakinn csöngetnek; Elza az ajtóhoz szalad. — Uristen, ez ki lehet?

— Nézd csak meg, fiam, — mond a néni és nagyon komoly az arca, — alighanem a kőmives, aki ajtót tör a kerti falba!

— Frigyes, Frigyes! — kiált az ifju lány és a fiatalember kitárt karjába repül. — Álom, vagy valóság? Aztán a fiu anyja öleli a szivére. Elza a homlokát simogatja,

hogy mégis csak nem-e álom? Történnek-e hát csodák? Kitörő könnyekkel a karjába röpül az asszonynak, ki mozdulatlanul és sápadtan áll a szoba közepén. Nem is tud köszönő szót rebegni, olyan nagyon teli a szive.

— Ugy szeretlek, néném! Olyan nagyon szeretlek! — mond végre.

— Tudom. Elza, és boldog vagyok miatta.

— De néném, hát honnan?...? — — Hiszen tudom már! — szakitja félbe sajátmagát. — Te voltál az a sötét árnyék a méhes mögött!

Frigyes is odalép, megcsókolja az öregasszony kezét.

— No hitetlen Tamás? — kérdi az. — Elhiszed-e már, hogy csodákat tud tenni az Elza? Tartsd meg őt szeretetben, becsülésben, Frigyes, hogy fiatal, szerető szivét ne lepje be árnyék, sötétség; hogy keserüvé ne váljon. — kin az másnak, de ezerszeres kin a saját szivünknek.

— — — — — — — — — — —

Egy év telt el azóta. A sötét, hideg karácsonyi hajnalba ujra ünnepélyes, komor harangszó csendül. Ujra teli a régi templom ájtatos hivőkkel. A sekrestyével átellenben, a közismert kettős székből kivették a választófalat. Szorosan egymás mellett két öreg asszony ül; félreismerhetetlen a hason-

lat és ami még hasonlatosabbá teszi őket, az a boldogság fénye, amelyik rajta ül mindkét arcon.

A gyülekezet a kezdő sorokat énekli:

«Dicsérjétek Istent valamennyien...»

— A gyerekek jönnek; — suttog az egyik asszony; — huzódj csak kicsinyt amodább, Lotti — s a következő pillanatban Elza asszony lép a templomi székbe; a férje követi. Barna őszszeme barátságosan köszönti a két idős hölgyet. Odaül melléjük, szép fejét imára hajtja. Hisz olyan sokat kell megköszönnie a jó Istennek! Tizennégy napja a felesége már Frigyesnek. Átköltözött az ő házába; a kerti falba kaput vágattak. Azon vezette át az esküvő napján az ifju férj feleségét. Havas volt az ut — de hát igy akarták azt ők ketten. Szorosan egymásbakapcsolták a kezüket; most együtt figyelnek a lelkész szavára:

«S velük valának égi seregek; dicsérék az Istent és szólának vala. Dicsőség adassék az Istennek a magasságban, béke legyen a földön és öröm az embernek.»

Mellettük két öregasszony keze is bensőséges szoritásban találkozik — béke legyen a földön, Isten és ember között — béke legyen ember és ember között!

„Hermann és Dorothea“

Derüs, kékegü juniusi idő. A nap sugara egyenesen éri a nyárias köntösü földet. Nem nagyon magasról kis kastély tekint le a buja fák mögül. A tótükör sötét vizében nézegeti magát. A tó, mint alvó gyerek erdő és domb között. Mélyen alszik a déli csöndben. A fák sürü lombját itt-ott töri keresztül a napsugár; a vizirózsák husos levele, szirma árnyékban maradt.

Sehol hang; csak a méhek döngicsélnak a hársfa virága közt. A távolban csobogó patakocska hangja ideszáll egy-egy percre. Olyan altató a danája, mintha bölcsődal volna. Mint varázsló mesében, olyan ez a kis kastély. Csupa virágzó hárs veszi körül. A levegő fojtóan illatterhes. Szellőcske se lebbenti az ágakat; alszik itt minden. Egyetlen nagy kutya nyujtózik a bejáró márvány küszöbén. A fejét a két elsőlába közé dugta; okos szeme figyelmesen kémleli az utat. Mintha ezt a sok álmot vigyázná, őrizné.

Van valami kisérteties ilyen déli órák magányosságában. Vannak, akik állitják, hogy déli tizenkét és egy óra között csakugy kisértetvándorlás járja, mint éjfélkor. És csakugyan. A parton, öreg nyirfák alatt, valami fehéres csillan meg. Tán a tavi tündér? Ifju lány fehér alakján törik meg a napsugár. Arany reflexe aranyhajon táncol. Szorosan a viz mellett megáll a bájos kisértet; meghajol, összefogja fehér ruháját. Könnyed lábbal kis csolnakba lép. Mély árnyékban feküdt eddig a csolnak. Megragadja az evezőt; hangtalanul siklik a jármü a part mentén és hatalmas szomorufüz gally-erdejében tünik el. Mélyen a viz fölé szórja hüvös árnyékát. A gyöngéd kezecskék facsonkhoz erősitik a csolnakot. A lányka leüi a padkára; a fejét a kezére ereszti és álmodozva pillant a fáradt, mozdulatlan viztükörre.

Tündérszerü kis teremtés. Szőke, fiatal gyerek; a finom, átlátszó gyolcsruhácskát kék szalag fogja át. Alig lehet tizenhét esztendős: a kis, piros ajkak körül naiv vonás. Hanem a szem csupa komolyság és teli vágyódással, a tekintet nem gyerek tekintete. Pedig alig tizennégy napja — Dodo még tiszta gyerekszemmel bámult az egész világra. De mióta őt viszontlátta, azóta, mintha csoda történt volna. Sohse volt azelőtt ilyen szép a világ, ilyen zöldek a fák.

Csodálkozva pillant maga körül; nem is tudja, hogy történt mindez. Szeretett volna hangosan felujjongani; és mégis félénken a magányt kereste. Álmodozni akart — gondolkodni.

Tegnap óta — tegnap óta már nem gyerek. Olyan csodálatosan hamar megy végbe fiatal lányban a változás. Alig hogy a szeretett férfi kimondta a sorsdöntő szót, alig érintette ajka az övét; s lám, megtörtént a csoda! A szép gyermek helyett a férfi csodálkozva ismeri fel karja között a nőt, ki kész arra, hogy vele haladjon keresztül az életen, hogy mellé álljon minden viharban, megossza minden örömét, bánatát.

Bánat, öröm! Hát olyan korán jön a bánat? Az ifju arcocska ilyen gondolatot is árul el. A lányka figyelmét nem kerülte el a nagybácsi sötét tekintete. Odaállott közéje és Hermann közé s felszólitotta őket: ne vonuljanak vissza a társaságtól. Megijedt a lányka ettől a pillantástól; ugy hullott ifju szerelmének boldogságára, mint sötét árnyék. Mégis teli, egész tekintettel nézett vissza a nagybácsira. Pedig ugy félt attól a szemtől, mint a rebbenő madárka. De hiszen ő állott mellette; ő, ki pár órával előbb vallotta be, hogy szereti. Hogy szereti igaz, hü szivvel. Kicsiny kezét odanyujtotta, hogy egész életében soha ki ne vonja többé az övéből. Hisz a világon min-

dennél jobban szerette! — Most is rá vár; a vőlegényére. Minő édesen hangzik is ez! Együtt lépnek a nagymama elé, hogy áldását kérjék; hogy Hermann édesapja előtt szószólójuk legyen.

Hol marad olyan soká?

Von Gleichen Dodo árvalány. Az apját nem is ismerte; olaszországi átutazás alkalmával halt el; két hónappal leánykája születése előtt. Waldemar herceg kisérője volt. Ifju felesége az anyja felügyelete alatt maradt itt fent a kis kastélyban. Az öreg Dornfels bárónő özvegyi székhelye volt a kis kastély. Egyenesen ilyen célra épittette valamelyik Dornfels-ős. És ritkán állott üresen a lak: valahogy a fi-ágon levő Dornfelsek mindig előbb haltak el hitestársaiknál. Dornfelsről aztán az özvegyen maradt rendesen átjött ide. Itt ütötte fel a tanyáját; helyet csinált a kastély mindenkori uj asszonyának. Nem volt hosszu ut, amelyet a megszomorodott szivü özvegynek a hatalmas kastélytól a kisebbarányu özvegyi lakig kellett megtenni. Alig tiz perc; mindig a kicsiny, csobogó patak mellett. Hatalmas tölgyfák, fenyők az ut mindkét szélén; s a kis kastély olyan barátságos a halom tetején; csupa hársfa körülötte. És előtte, lenn, a tó. Az ember álmodni se álmodhatik csendesebb, meghittebb helyecskét megszomorodott özvegyi szivnek.

A kulcsár öreg felesége fiatalkorában még azt is megérte, hogy a kis kastélyban két özvegyasszony lakott. Az anya, meg a menye. Hányszor hallgatta ezt Dodo! Az ifju asszony csupa gyerek volt még; és szomoru volt; de olyan halálosan szomoru. Azt hajtogatta, hogy mióta halálos ágyon látta a férjét, elmult tőle a nevetés. Az elköltözött jogaiba ifjabb öccse lépett. Nagyon messziről jött; idegen országból érkezett vissza a hazába. Mikor azt a kedves, ifju alakot fekete ruhában megpillantotta, belenézett a nagy, kék szembe, nem állta soká: alig egy év mulva felajánlotta neki a szivét, kezét. Ujra urnővé akarta megtenni Dornfelsen. De az ifju nő borzadva utasitotta vissza. Állitotta, hogy soha többé férfit nem szerethet. Mind bágyadtabb lett; valamelyik komor októberi napon fekete zászlót lengetett a szél az özvegyi kis kastély ormán. A vihar összetépte: borzalom volt arra ránézni. Foszlányokban lebegett; a dornfelsi nagy kastélyból pedig általjött az uj birtokos ur és olyan sápadt volt, mint a családi kripta falának a meszelése. Ott tették örök nyugovóra a fiatal asszonyt.

«Csakhogy régen volt ám!» Az öreg nő, aki elbeszélte, nagyon fiatal volt még akkor. Azóta sok-sok uj koporsó került a családi kriptába. Dodo édesanyjáé is; a jelenlegi dornfelsi földesur hugáé. Mire a lányka

nyolc hónapos lett, ő is utánahalt az urának. Nem birta elviselni a veszteséget. Pedig két nagy, sötét gyerekszem pillantott rá. Átadta a kicsikét az édesanyjának s az örök pihenőre tért meg; kicsiny ajka körül édes mosoly. Ujra ott lobogott az ormon a fekete zászló. Ujra átjött az ur Dornfelsről s könnyezve állott meg korán elhunyt huga koporsója előtt. Fia, a hatéves Hermann, gyerekes szánalommal pillantott a kicsi lányra, akiről elmondták neki, hogy nincsen se anyja, se apja, egészen árva.

Lovagi, védői érzelmeket keltett ez a kisfiuban. Ha csak szerét tehette, majd mindennap átjött Dodohoz. Ő maga nevezte el igy a gyereket. S hogy ujjongott a kislány, mikor a karcsu fiu, kalapját lengetve, jött fel hozzá a kastély kavicsos utján! Viharos örömmel szokott elébefutni; szőke haja körülröpködte rózsás arcocskáját; szeme ragyogott; csupa gyerekes pajkosság. Kacagva vetette magát a fiu karjába; az megforgatta a levegőben, amihez a kislány ujjongva adta beleegyezését.

Dodo értelmes gyerek volt; nemsokára ő lett a nagyanya egyetlen öröme. Csupa szeretettel nevelte; de nem volt azért benne beteges engedékenység. Ez a nagyanyai gyöngeség nem találtatott benne. Játszótársnője nem volt Dodonak; mindenkit Hermann helyettesitett. A fiatalabb dornfelsi

uracskákat nem szerette és csöppet se örült az olyan születésnapoknak, mikor mind a három dornfelsi fiu látogatóba jött hozzá. Olyankor együtt költötték el a szokásos csokoládét és kalácsot; vagy a lányka ment át nevelőnőjével a nagy kastélyba látogatóba. Csipkedték, tréfálkoztak vele, itt-ott két hosszu, szőke hajfonatát gyeplőnek használták, őt magát lovacskának. Hermannak olyankor minden fölényére szüksége volt, hogy siró kis unokatestvérét megvédje a fiuk vadsága elől. Ha végre sikerült neki eltávolitani a pajkos társaságot — padhoz vezette Dodot, virágot szedett a köténykéjébe, madárfészket, mókuskát mutatott neki. Addig hizelgett, mig a kis, piros szájacskára ujra mosoly telepedett. Megszáradt a könyű; elvonult a zivatar.

Mire Hermann tizenhárom esztendős lett, rossz idő következett el szegény Dodóra. Valamelyik szép nap bucsut vett tőle. Elutazott a többi fiukkal; nagyon messzire utazott; nevelőintézetbe. Nagyon soká fog ottmaradni; «derék emberré kell válnia; sokat kell tanulnia». Mikor a többi fiuk mondtak istenhozzádot, a kislánynak a szeme se rebbent. De mikor Hermann nyujtotta a kezét, Dodo könnyekben tört ki; karocskáját a fiu nyaka köré fonta, hogy hamar, nagyon hamar jőjjön vissza kis Dodojához. Pedig egyszer, egyetlenegyszer

látta csak viszont. Szigoru apja volt a nagybácsi a fiainak; a kisebb vakációkat valamennyien az intézetben töltötték. Ha eljött a nagy vakáció, tanitó vezetésére bizta és külföldi utakra küldte őket. Különös nézetei voltak; azt tartotta, hogy a szülői házban elkényesedik a gyerek. Ha visszatér a kötelességeihez, nem izlik a tanulás. Ő maga a feleségével minden évben Thüringiába utazott, a nevelőintézetbe. Olyankor az anyai sziv hosszu időre jóllakott a fejlődő fiuk örömteli látásával. Egyetlenegyszer volt csak Hermann odahaza; mikor érettségi után bemutatkozott az apjának. Dodo akkor csak a betegszobája ablakán keresztül láthatta: vörhenyes lázban feküdt. Mégis kisompolygott az ágyból, csupa lázasan; látni kivánta minden áron. A fiu éppen bucsuzott nagymamától a kis kastély terraszán. Eleinte el se akarta hinni, hogy ez ő; olyan nagy, olyan mutatós lett. Egész ember, ahogy ott áll és nagymama keze fölé hajlik.

— Köszöntsd a nevemben a kis Dodot is; — mondja — ugy szerettem volna látni: de hát, ugy látszik, nem lehet és holnapután már Heidlbergben vagyok.

A lányka leginkább a hangjáról ismerte fel.

Azután elmaradt nagyon soká; eleinte

Heidelbergben és Bonnban folytatott tanulmányokat. Később két egész évet utazott: járt Franciaországban, Olaszországban, Angliában. Olyan soká odavolt, hogy Dodo közben magas, karcsu hölggyé fejlődött. Ma tizennégy napja ülte meg a tizenhetedik születésnapját. Aznap este a kedvenc kis csolnakába szállott, hogy felkeresse szokott pihenőhelyecskéjét. Hirtelen fiatal urat pillantott meg a parton elegáns nyáriruhában. Csodálkozva tekintett rá: egyik kezét védelmezőül a szeme elé tartotta, hogy jobban lásson. Pedig nem sütött már a nap. A lány agyán mint a villám cikkázott át az emlékezés: «Hermann!» Ujjongva szállt el ajkáról a szó. Gyorsan megforditotta a csolnakot. Hanem mikor ott álltak szemtől-szembe és a lányka a fiu ragyogó pillantásával találkozott, mikor olyan elragadtatva méregette, habozni kezdett. Az arca vérpirosra gyuladt; kinyujtott kezét már-már visszavonta. Csakhogy a fiu még szerencsésen elkapta, hogy ajkaihoz emelje.

— Dodo; — mondja halkan, — igazán te vagy? Nem vizitündér jelenik meg igy előttem? Balga vagyok; bizony Isten azt hittem, azt a kis leánykát találom ujra, akit sok, sok évvel ezelőtt hagytam itt! Aki sirva vetette magát a nyakamba, mikor elváltunk! Igaz; hallottam róla elégszer; nagymama irt, apa és anya megemlékeztek róla.

Hanem azt nem mondotta senki, hogy olyan nagyon, igen nagyon bájos...

Elnémult; ujra bámuló, egyben zavart pillantást vetett rá. Dodo még mindig a csolnakban állott és soha nem érzett elfogódottság vett rajta erőt.

És most emlékszik minden szóra, amit mondott neki; mikor már mindketten urrá lettek az elfogódottságon. Átellenben ültek a csolnakban; órákon át csevegtek, kacagtak; felfrissitették a gyerekkor emlékeit. A kis kastély ablakait pirosra gyulasztotta a lemenő nap. Égő arccal haladtak fel mindketten a kavicsos uton. A nagymama már várta őket. Azóta a fiu eljött mindennap; Dodo ujra ott állt az ablaknál és várta, mint régen; s ha nem is rohant elébe és nem is fonta karját a nyaka köré, kék szeme mégis ragyogott az örömtől, mikor habozva lépett elébe. S olyan mély a szem fénye, hogy a fiu alig birja kiszakitani belőle a tekintetét; édes, párás pillantásu az a leánytekintet.

Tegnap ujra ott ült kedvenc helyén, a füz alatt. A fiu már ismerte a buvóhelyecskét; most belépett hozzá a rejtekbe. Dodo alig emlékszik rá, hogy volt, mint volt; csak azt tudja, hogy nagyon szép volt, amikor a szivére szoritotta és a menyasszonyának szólitotta. Dodo sirt és a fiu lecsókolta a boldog könnyeket; ujra, meg ujra

elmondotta neki, hogy szereti; végtelenül, nagyon szereti.

Mintha álom, káprázat lett volna, ugy emlékszik rá. Este nagymamával Dornfelsbe hajttattak át, hol a hazatért fiu tiszteletére ünnepélyt rendeztek. Isten a tudója, hogyan volt, de mind ujra összetalálkoztak a vendégek tarka tömegében. Egy ilyen alkalommal történt, hogy Hermann apja hozzájuk lépett s Dodo összerezzent a haragos pillantás alatt. Ó; jéghideg csepp hullott ifju boldogságának kelyhébe! Dodo sóhajt, mikor eszébe jut a dolog és arcocskájának boldog kifejezése aggodalmassá, szomoruvá válik.

— Bár jönne! — suttogja a gyöngéd ajak; — hogy elmondhassam neki, menynyire aggódom. Nem is birom soká elviselni... nagymama előtt nem tudok titkot tartani... És elmondani se merem, hogy van valaki, akit épp olyan nagyon szeretek, mint őt... dehogy; ezerszer, ezerszer jobban!

Dodo tovább szövögeti gondolatait, álmodozik; vár; soká, türelmesen. Itt-ott boldog mosoly terjed el a bájos arcocskán. — — Hogyan fog csodálkozni a nagymama, ha megtudja, hogy a kis Dodo, akinek csak pár héttel ezelőtt küldték el az utolsó nevelőnőjét, menyasszonnyá lett!

— A nagymama aztán elmondja a bá-

csinak... A bácsi, az ám; mireval ó volt tegnap az a gonosz pillantás? — — Dodo vár, vár... majd ujra kitekint a rejtekhely zöld lombsátrán. De csöndes magányát nem zavarja semmi. Máris ott a könny a szemében. — Ugyan hol maradhat? —

— Do—do! Dorothea! — hallik. — A lányka ijedten rezzen össze. A nagymama! Biztosan régen délidő; de hát ugyan hol maradhatott ő? A kis csolnak gyorsan szeli át a tavat. Dodo felteszi nagy szalmakalapját. Gyors léptekkel halad fel a kis kastély felé vezető meredek uton. Nemsokára ott áll az öreg hölgy előtt, akinek a szeme mosolyogva pihen meg a bájos jelenségen. Olyan lihegve és bocsánatkérőn siet feléje.

— Lenn voltál a csolnakban, nem igaz? — kérdi. — Már magam akartam lemenni érted; meg akartam nézni a kedvenc rejtekhelyedet. Csakhogy öreg vagyok már ahhoz, hogy ilyen hőségben feljöjjek. Azért inkább jere csak, szivem, — János tiz perccel előbb jelentette, hogy tálalva van, — van-e étvágyad, kicsi?

Dodo a karját a nagyanyja nyaka köré fonja; mindketten a hüvös étterembe vonulnak. A nyitott ajtón át a pillantás kiterjedhet erdőre, mezőre; még a kis, csobogó patakcsa hangja is elhallik ide. Magas fakoronák mögött idekémlel a szomszédos Dornfels kastély kerek kupolája. A zászló-

rud a sötétkék égbe ugy ékelődik bele, mint vékony vonal. A fiatal lány szeme ott nyugszik. Kicsit szomoru még a szem; mintha csalódott várakozás kifejezése ülne a finom ajkakon. Helyet foglal az éltes hölggyel szemben.

A nagymama csupa szeretetreméltóság ma; észre se látszik venni, hogy kis unokája tekintetéből hiányzik a vidám készség, mi ott van egyébkor. A nagymama a tegnapi estélyről cseveg, nevetgél. Az inas végre behozza a csemegét és visszavonul. Nagymama szeret soká asztalnál maradni. Dodo sötétpiros, óriási epret szel ketté ezüstkésével. Az öreg hölgy megszólal:

— Ha nem maradtál volna olyan soká lenn a tónál, találkozhattál volna Henrik bácsival, meg Hermannal. — Hermann köszöntet; már egy órája utban van B. felé; az első gárdista-ezrednél teszi tiszteletét. hogy...

Csrr! — — — Ott az ezüstkanál a földön; halálsápadt arcból két nagy, elnyilt, üveges szem pillant a nagymamára.

— Dodo! — kiált; — beteg vagy, fiam? Mi bajod az Istenért? Mi...

— Semmi! — dadog a kislány; — a meleg nagyanyám; igazán — — — magam se tudom...

— Menj föl a szobádba, fiam; sokat

táncoltál tegnap, no menj, kicsikém, feküdj le...

— Ha megengedi nagymama... hangzik a felelet és Dodo támolygó lépéssel hagyja el a szobát. A nagymama aggodalmasan tekint utána; fel nem birja fogni, mit jelent a hirtelen roham a különben vidám, életvidám gyermekben.

— Majd nem engedem táncolni, — veszi elő magának. — Pár órai alvás után megint friss lesz. Uristen, hogy a mai lányok minő gyöngék, — hogy én mit nem birtam ki! Táncoltam egész éjjel, aztán olyan kocsin hajtottam haza háromórás uton, amelyikbe nem volt modern rugó beleépitve! Az utak milyenek voltak akkor! Másnap reggel hét órakor meg voltam csinosan fésülködve, kiöltözve; apám ugy szerette, ha olyankor tálalják elébe a reggelit. Az igaz; akkor másfélék voltak még az emberek. — Nyomoruságos nemzedék ez a mostani!

Ilyen bölcseleti elmélkedéssel fejezi be a hölgy magányos ebédjét. Aztán visszahuzódik a szobájába, hogy rendes szokása szerint délutáni szunyókálását kezdje meg. Közben Dodo fent a szobácskájában a divánon még mindig nem ura gondolatainak. Az arcát mélyen a vánkosba furta. Látni, hallani se akar többet erről a gonosz, rossz világról. Kicsiny fejecskéjében vad kör-

táncot jár egyetlen gondolat: — Elment; bucsu nélkül elment; mért ment el? Hiszen tudta, hogy ott lenn a füz alatt, a szokott rejtekhelyen várom; — — mért nem jött el? Hisz csak néhány lépés! Miért? Mikor olyan nagyon szeret -- ahogyan tegnap annyi hüséggel, nyomatékkal mondotta — miért? Hisz csak néhány lépést kellett volna tennie! Hiszen szót sem szólt arról, hogy katonának készül; és ime ilyen gyorsan; ime már ma!

Dodo szerencsétlen; és ami a legroszszabb a dologban, el se panaszolhatja senkinek, hogy mi érte. Egyedüli bizalmasa a nagymama; ahhoz pedig nincsen bátorsága, hogy őneki mondja el. Szegény, kis Dodo!

Keserü az, mikor abban kell kételkednünk, amit törhetetlen keménységünek és igaznak tartottunk. Hátha valamin gyerekes hiszékenységgel csüng még soha nem csalódott sziv; és az egész, mint csalóka szappanbuborék, pattan szerte a levegőbe! S mind ujra ott a tudat, a bizonyosság: Vége; csalódás volt az egész; tévedés, lidérc!

Már az alkonyat tölti meg a kis helyiséget. A lányka még mindig ugyanugy fekszik. Arra gondol, hogy minden perc messzibb viszi a fiut a csöndes kis palotától. Olyan soká, olyan nagyon soká nem fogja látni; és ami a legjobban fáj: olyan

hütelenül hagyta el; hiszen csak ezt gondolhatta róla!

— A bárónő kérdezteti, hogy a nagyságos kisasszony kialudta-e már magát? — kérdi az öreg szolgáló.

— Még nem; — felel a vánkos mögül Dodo; — igen kérem a nagymamát, hogy bocsásson meg; rettenetes fejgörcsöm van. Menj, édes Krisztinám; mondd, hogy nem birok enni; majd csak aludni fogok.

S ujra egyedül marad szomoru gondolataival. Lassan-lassan egészen besötétedik. Akkor felkel: az ablakhoz lép és fájó homlokát az üveghez nyomja. A fák mögött ép most kél fel a hold; lemosolyog a bájos képre és még Dodo ablakán is bepillant. A lányka mindkét ablak szárnyát kitárja; csodásan enyhe, balzsamos levegő száll be. «A hársfa virága»; gondolja; még egy pillanatig állva marad. Aztán kisuhan az ajtón; nem látják; egész a lépcsőig ér le. A virágzó hársfák alatt fellélekzik. A mély árnyék eltakarja; ,s ő mélyebben nyomul előre a parkba. Ott a kis moha-lugas; mikor eloson mellette, mintha elfojtott nevetés, suttogás ütné meg a fülét. — «Lizám; aranyvirágom»; — ezt mély férfihang mondja. — A Lizi; — sóhajt Dodo. — A Lizi a szeretőjével; nem is tudtam, hogy a kis eleven ördögnek vőlegénye van. Az

ám; ez lehet vig, eléven, hisz ott ül mellette, akit szeret; de én...

Gyorsan továbbhalad; a kezét a szivére nyomja. — O bár meghalhatnék; ott feküdhetnék anyám mellett a régi családi kriptában. Ott, ahol a szép, fiatal dornfelsi asszony, kiről annyit mesélt az öreg Selle!

Ni; harmonika hangja. Lizi babája dalocskát játszik a szép leánynak. Lizi dalol hozzá; Dodo minden egyes szót tisztán kivesz; egyszerü, szomoru a nóta:

...Magamra maradtam s jaj ugy fáj a szivem
Nincs senki, ki engem szeretne hiven
Meghalt az anyám s jaj nincs már szeretőm
Messzire ment tőlem, talált uj szeretőt...

Dodo sir; vigasztalanul tör elő keblébol a zokogás; — «Ne bujdossál, kedves rózsám sokáig»; hallik ujra a Lizi hangja. Olyan somoru a dal; a nedves kendőt szeméhez szoritva, Dodo a földre rogy; a fejét vén hársfa törzséhez támasztja.

— Dodo; kisasszony! Szivecském! — hallik át hozzá valahonnan. — Hol van, az Istenért? Kerestem már az egész házban mindenütt, de meg a kertben is; Uristen, hát nem a földre ült le? Meg akar hülni?

Dodo kicsit felemelkedik; könnyel teli szemét az öreg Selle arcára függeszti, mit a hold teli fénnyel bevilágit. Az öreg asszony ijedten pillant ifju urnőjére.

— Nem megmondtam? — és a fejét rázza, mig azon igyekszik, hogy a lánykát talpraállitsa. — A vékony kis fehér ruha csupa nedvesség, ni. A keze, meg a feje csupa tüz; no hamar az ágyba, gyermekem; erre herbateát kell inni. Emitt a vigasztalás a szegény, kisirt szemecskéknek: ő maga adta ma reggel a levelet nékem; szépen tiszteltteti a kis unokatestvérét! Magamnál hordtam egész nap ezt a dolgot, ni; oszt mind azt vigyáztam, nem jön-e le a kisasszony a kerbe. Má ahogy szokta. Nohát végre megtaláltam. Hanem most már alló, ágyba; — inti ujra az öreg. Az intelem fölösleges; Dodo talpra szökkent; a levelet a kebléhez szoritja. Gyors iramodással oti van a park kis utján, a kastély felé. Lizi és a babája tündért véltek látni; hiszen sü! a holdvilág.

Az öreg bárónő ma nem tud aludni. Ezer meg egy gondolat kergetőzik a fejében; és folytonosan kis kedvencére kell gondolnia. Egyik feltevés a másikhoz kapcsolódik. Hiszen ő is észrevette tegnap, hogy Hermann és Dorothea tulságosan sokat vannak együtt. Ha Dodo táncolt, a fiatalember szeme követte mindenfelé. És olyan boldognak látszott a lány! — Ma az a halálos sápadtság; az ijedelem. Világos: ez összefügg Hermann elutazásával. Igazán: hogy is volt csak avval a bucsuval? Igaz, nagy-

mama ugy vélte, hogy nem olyan vidám a tekintet, mint egyébkor. Mintha apa meg fiu között valami félreértés volna, ugy volt-e? És mikor csodálkozva kérdezte az unokaöccsét, hogy honnan támadt ez a gyors elhatározása? — olyan halkan felelt: — Apa kivánja — — és az ajkába harapott. Ugy tetszik most, hogy a szeme haragosan lobogott hozzá. És az apa olyan nagyon igyekezett azon, hogy siessenek. Azzal mentegette magát, hogy még sok az elintéznivalójuk. Hermann tekintete kutató volt; és mikor a nagymama keze fölé hajolt, halkan suttogta: — Köszöntsed Dodot — — ezerszer! — Az urak eltüntek; Hermann atyja még megjegyezte, hogy legközelebb valami elintéznivalója lesz a nagymamával.

Az öreg asszonynak, kit az álom kerül, most ez mind egyszerre eszébe ötlik.

Csak nem szeretik tán egymást Hermann és Dodo? Á; lehetetlen; — Dodo; hisz gyerek még; alig öt hete bujt ki a nevelőnő keze alól? Dehogy is; ki tudja, mi történt apa és fiu közt? A nagymama jól ismeri a fiát; makacs fejét, kemény akaratát. Mindent keresztülvisz, zsarnoka a környezetének. Hiszen neki, az anyjának hányszor kellett fájdalmasan meghajolnia fensőbbsége előtt!

Az ajtó függönye kettéválik; Dodo kiváncsia pillant az ágy felé.

— Nagymama! — suttog. — Nagymama! Letérdel; pirosragyuladt arcocskáját az ágy vánkosába nyomja. Az öregasszony csodálkozva emelkedik fel. Az éjjeli lámpa szükös világosságánál odapillant a térdeplő alakra. A fehér ruha nedves, összegyürt; a szőke fonatok félig nyitva.

— Dodo, Dodo; beteg vagy? — kérdi és azon igyekszik, hogy felsegitse a kislányt.

— Ó nem; dehogy; de mondanom kell valamit; még most, a mai estén. Másképp nem birok aludni... Ó; nagymama...

— Szólj hát, Dodo; ne sirj!

Dodo beszél. Eleinte akadozik; hol nevet, hol sir. Elmondja ifju szerelmének történetét. És hogy ma reggel azt hitte, — most már kacag ezen, — hogy a fiu hűtlen lett hozzá. De lám, megirta, hogy vallomására az apja azt felelte. hogy csupa balgaság az egész. Hermann jól teszi, ha menekül ebből az idilli magányból, csöndből. Tulságosan gyerek ő még ahhoz, hogy ilyen komoly lépésre szánja rá magát. — Meg hogy én is gyerek vagyok! ezt hallgasd, nagymama! Gyerek! és Dodo ujra sir. — Hermann védekezett. A bácsi borzasztó haragos lett és röviden: el kellett utaznia B.-be. Még csak annyi ideje maradt, hogy nekem irjon; azt mondja, mondjak el mindent nagymamának. Ő mindent jóra fordithat; a bácsi nagyon sokat ád a véleményére.

Kimerülve végre elhallgat; fázósan bujik az ölelő, öreg karok közé.

Nagymama lenéz az ifju teremtésre. Furcsa érzés lepi meg. Nagyon régi, nagyon távoli hang ütötte meg a fülét; a messze tovaröppent ifjuság hangja; hervadt rózsák illata fekszi meg az agyát. Eszébe jut, hogyan kacagott, sirt ő is valamikor az ifjuság, szépség hatalmas istennőjének, a szerelemnek befolyása alatt. Szelid, vigasztaló szavakat mond az unokájának; mint gyógyitó balzsam, ugy cseppen az a lányka feldult lelkébe. Nemsokára elapad a könny; a két nagy szem bizalommal teli pillant a kedves, öreg arcba. Végre engedi, hogy aludni küldjék; olyan, mint a gyerek, aki addig sirt, mig belefáradt; mig megvigasztalták.

Hanem az öreg hölgy agyát kerüli az álom. Kis kedvence jövője foglalkoztatja. És nem valami barátságos a kép, amelyik feltünik a szeme előtt. Jól ismeri a fiát; tudja, hogy semmi a világon el nem tántoritja a kitüzött céltól. Hányszor szólt már közbe, mikor tulságosan szigorunak talált egy-egy nevelési rendszabályt! Hányszor kért, könyörgött már az érdekükben: hiába mindig! A férfi vaskézzel nevelte a gyermekeit; tisztelték, félték: de hogy szerették-e? Szinte ugy tetszett, a szeretet egyedül a beteges anya oldalán van; csakis ő

gyakorolja azt. Az apa engedelmességet akart csak; vak engedelmességet; eleinte a gyermekektől. Most már a felnőtt ifjaktól.

Szegény nagymama könnyen megértette, mért távolította el a fiut olyan gyorsan vallomásának megtétele után. A báró gyerekségnek tartotta az egész dolgot. És nem akarta, hogy komollyá váljék az ügy; abból az egyszerü okból nem akarta, mert először is Dodonak nem volt meg az a vagyona, amire az eljövendő birtokosnak szüksége van. Meg aztán mindig ellene volt közeli rokonok házasságának — mindez pedig nem jót igér szegény gyermekeknek!

— Holnap reggel átkocsizom Dornfelsre és beszélek vele; egyelőre ez az egész, amit tehetek — gondolja az öreg hölgy. — Aztán majd meglátom, mit tehetek a kicsiért; adja Isten, hogy valahogy simán folyjon le az ügy.

Másnap estefelé Dodo ott ült a nagymama lábánál. A karját az ölébe fektette; arra a fejét. Nem tekint ki a felhős égre. Arcocskája majdnem olyan fehér, mint a ruhája. Itt-ott összerázkódik; elnyomott nyögés szakad ki belőle. Öreg, ráncos kéz simitja végig az arcát; halk hang szól: — Kis Dodom no, kis okos gyerekem! —

Hiábavaló volt ma reggel az ut. Nagymama bus képpel tért meg. Nincs remény. A nagybácsi határozott ellenszenvvel visel-

tetik a gondolat iránt, hogy a fia az unokanővérét elvegye. És pedig mindkettő érdekében. mondotta. Nem lennének boldogok; és most még könnyebb elfojtani a vonzalmat, mint hogy ha már mély gyökeret vert volna. — Egy-két rossz napja, hete lesz a kicsinek, — mondotta; — — sirni fog nagyokat. De elfelejti olyan tökéletesen, mintha soha Hermann nevü ifju nem keresztezte volna az utját. Kisérje el Emsbe a feleségemet ezen a nyáron. Ott megismerkedik az élettel; először kerül szemtől-szembe emberekkel; az első gavallér, aki majd teszi neki a szépet, elfelejteti vele az unokatestvérét. Az meg — no annak exercirozás közben elszáll a fejéből minden szerelmes gondolat. — És evvel aztán vége is van; ez az utolsó szavam, több nincs.

Dornfels asszonya sirt, mikor a férje elhagyta a szobát. Elmondta az anyósának, hogy heves jelenet volt tegnap apa és fiu között. Hermann kijelentette, hogy Dodot semmiképen nem hagyja; és hogy minden reményét a nagymamába veti.

Szegény nagymama! Két tüz között állt; de hát tehette azt, hogy olyan viszonyt pártoljon, amibe az apa nem egyezik bele? Soha! Átölelte az unokáját és érthetővé igyekezett tenni neki, hogy Hermann érdekében kell elfelednie szerelmét. Szegény nagymama; minden kimondott szó fájt

neki s mentől halaványabb lett az az arcocska ott a keblén, annál halkabbá vált a szava. — No ugy-e; — kérdezte, mikor a kicsi ottmaradt csukott szemmel, mozdulatlanul, — ugy-e, Dorothea, hogy okos leszel? Látod: Hermann nem tehet semmit az apja akarata ellenére. Aztán micsoda házasság lenne abból, amelyiken nincsen szülői áldás?

Olyan volt az az «Okos leszek!» mint fájdalomsikoly. Fájó szivének minden érzése könnyzáporba fult. Az okos, öreg hölgy hagyta, hogy sirjon. Majd ujra kiegyenesedik a karcsu nyakon a szőke fej.

— Nagymamám; szeretnék egyedül maradni! — mond és csókra nyujtja fehér homlokát. — Aludjál jól; magam is lefekszem.

Ki tudja, mi minden száguldott keresztül azon az éjjelen a leány lelkén? Dorothea jelleme csodálatos; elkeveredik benne az apja büszkesége és keménysége az anya odaadó lágyságával és szivjóságával. «Hü, erős!» ez volt a cimerükön; mindig vonzotta valahogy a jelmondat. Már mint kisleány, törhetetlen igazságot gyanitott a jelkép mögött. Mindig kötelességének tartotta megtenni azt, amit sajátmagának, vagy másoknak megigért; s nem lelt nyugtot addig, mig a kitüzött célt el nem érte. Jó szándéka rendesen egyetlen dolgon szenvedett hajó-

törést; nehezen fékezhető büszkeségén. Fellángolt az, ha érezte, hogy megbántották, vagy megsértették. Nem sirt, nem makacskodott ilyen alkalmakkor. De látta rajta az ember. hogy a szive gyökeréig találták. Arcocskája elsápadt; a szeme olyan fényben ragyogott, ami visszafojtott könnyekről beszélt. Nehezen bocsátotta meg, ha megbántották és csak hosszu idő mulva. Igy történt. hogy a nagymama jóságos beszéde, de még megrovása is mind tehetetlennek bizonyult.

Még másnap reggel is megbántott büszkeség nyoma látszott a kedves arcon. Sápadtan áll az ablaknál; lepillantott a füzek koronáira és a tavon ringó virágfejekre. Aztán gyorsan megfordult; megkapta csinos varróasztalkáját és a másik ablakhoz vitte. Ott nem lát ki a parkra; egész elfedik a fák koronái. Reszket a keze, mikor gyors ujjal rendezgeti a sok mindenféle apróságot.

Napok hetek mulnak; a kislány különben simulékony természete megváltozik. Ittott könnyekben tör ki és a nagymama nyakába veti magát. Az meg aggodalmasan pillant kedvencére. Utána hetekig nyugodt, magábazárkózott. Hermann nevét soha ki nem ejti; mintha nem is ismerte volna. Csak fenn a szobában, ott ismerte volna. Csak amint összegyürt levelét — ott viseli magánál — ujra meg ujra elővészi. Olvassa,

csókolgatja. Olyankor rózsás szinben fürdik a sápadt arcocska. Szerelmes szavakat suttog az ajak. mintha a fiu hallhatná: — Hermann; hiszen jönni fogsz; hiszen el kell jönnöd; hiszen hüséget igértél nekem!

* * *

A B. városbeli hercegi nyaraló terrasszán két hölgy ül. Élénk csevegésüket, haranglisztа kacagásukat jól hallani lenn a szökőkutnál. Bájos, ifju teremtés az, aki beszél. Sötét szeme majdnem pajkos a duzzadó életkedvtől. Karcsu alakját hintaszékben ringatja. Fehér csipkeruhája alól kikandikál apró, bronzszin-cipős lába. A lenge szöveten keresztül fénylik délvidékiesen barna nyaka, karja. Keskeny kezében legyezőt forgat. Finom fejét meghajlitja; a vállán keresztül beszél társnőjéhez:

— Milyen unalmas ön ujra, Dorothea! Mért nem felel? — Akihez szólnak, gyorsan megforditja a fejét. — Bocsánat, fenség; tudniillik...

— Tudniillik egész másra gondoltam... igy az első. — Ugyan az Isten szerelmére, drága Dorotheám, nem mondaná meg nekem. mit jelent gondolkodó lénye? Meg nem értem. hogy ülhet az ember ekkora nyugalommal; hogyan meredhet csodálkozva a távoli égbe? — Dorothea; félek, nagyon félek, igazuk van azoknak, akik azt mondják,

hogy el akar engem hagyni, magányos kis kastélyban idillikus, szerelmes életet akar?

Dorothea felemelkedik; mosolyogva rázza meg szőke fejét. Bámulatosan megváltozott. A gyönge, törékeny gyermekből tökéletes szépség lett. Csak a szeme maradt meg; a sötétkék, páratlan pillantásu szeme. Meg az ajka körül a mosoly emlékeztet a kis Dodora.

— El ne higyje, fenség, amit arról a bizonyos valakiről mondanak. Soha még nem gondoltam arra, hogy fenséged szolgálatából kilépjek; nagyon boldognak és elégedettnek érzem itt magam. — Derüs, nyugodt, mig a szavakat elmondja, bár van a szája körül valami fájdalmas vonás.

Az ifju herczegnő ragyogó fekete szemével felpillant Dorotheára.

— Tudja, — felel élénken — valami titokzatosat gyanitok a dolog mögött. Mikor olyan szeretetreméltó, olyan csinos az ember, mint kegyed és ugy körülrajongják a gavallérok, akkor bizonyos, hogy oka van annak, amiért itt marad mellettem, ahelyett, hogy az imádóit hallgatná meg.

— Az itt az ok, fenség, hogy igen jól érzem magam a fenséged szolgálatában.

— Kis hizelgő! Tegye a kezét a szivére; más ok lesz az. — Van valaki — — igaz, most jut eszembe, amit az öcsém mondott, mikor az elmult télen hiába igyekezett azon, hogy

merev udvarhölgyem kegyeit megnyerje. Halálra kacaghatja magát az ember rajta; a herceg is roppantul mulatott; nem kiváncsi rá, Dorothea?

S az ifju hercegnő ugy kacag, hogy potyog a könnye.

— Mit mondott Burkhardt herceg? — kérdi Dorothea és urnőjére pillant.

— Ó, Dorothea! rém mulatságos! Bosszusan nézett ön után és azt mondta: — Olyan hideg, mint a te Bellád orrocskája!

Ezen Dorotheának is kacagni kell. Aztán csak annyit mond: — Fenség, nagyon sajnálnám, ha a herceget megharagitottam volna.

— Óh; lala! Nagyon helyes dolog volt; olyan ritkán nyilik alkalom hercegnek arra, hogy megtudja, hogy mégsem ellenállhatatlan. Inkább az fáj nekem, hogy olyan valakinek, aki igazán és hüen szereti önt, nem engedi meg, hogy kicsit is közelebb férkőzzék. Pedig hiszen gondolnia kellene arra, hogy férjhezmenjen. Nálam két évvel idősebb. És szeretném, ha a hölgyeim ugy mennének el tőlem, hogy egyenesen főkötő alá mennek.

— Ó fenség! Én és főkötő! Mosolyog Dorothea s szép arcát könnyü pir boritja. Majd a fejét rázza meg. — Soha! — teszi hozzá fájdalmasan.

— No de már mért ne? Mért olyan el-

utasitó, Dorothea? — kérdi a hercegnő és kicsit jobban meghajtja a hintaszéket. — Tudja; igy megnehezíti ám nekem a dolgot. Kerülőuton szerettem volna a titok nyitjára jönni. De ez nagyon soká tart, legjobb az egyenes ut. Tudja mit, Dory; elárulhatok valamit önnek. Tudok egy gyönyörü kis titkot. Ha megigéri, hogy nem egészen váratlanul találja egy leányélet legfontosabb mozzanatába való bepillantás, akkor elmondom a dolgot Dorothea. Jöjjön csak közelebb!

Dorothea áthajlik a szék korlátján s kicsit aggodalmas feszültséggel pillant a hercegnő sötét, pajkos szemébe.

— A férjem — mond az és egy pillantást vet a nyitott kerti szalon felé — ma reggel beszélgetést folytatott valakivel. No találja el kivel, Dorothea!

— Fenség; hogyan találhatnám el, kit részesitett a kegyelmes herceg ur abban a kitüntetésben? Hiszen találgathatnék órák hosszat, még se találnám el az igazit. — Az udvarhölgy hangja tompitott.

— Igaz; segitségére kell lennem. Hát képzelje csak el, a legelegánsabb gavallért. Magas, karcsu, barna; finom orra alatt bájos fekete bajuszka. Pajkos a szeme; ő a legjobb táncos — ó; pompás vele ellejteni egy keringőt! — A hercegnő becsukja a legyezőjét. — És a legpompásabb lovas; —

folytatja; — a legszeretetreméltóbb társalgó. Nagy javak birtokosa; régi nemesi név — és — valamelyik szép, hideg, szőke udvarhölgy legkitartóbb bámulója. Ugyan ki lehet? No gyorsan, Dorothea: ki az?

A hercegnő kacag és gyönyörködve pillant a zavart fiatal leány komoly szemébe.

— Látom már, tudja, kit gondolok; — mond. — Semmilyen felelet; az is felelet. Tovább fecseg. — Ide figyeljen, Dorothea; ez a csoda — ez a kiváló kegyeltje a sorsnak — ez a regebeli ifju ma reggel arra kérte a herceget, hogy mint kérő léphessen fel bizonyos von Gleichen kisasszonnyal szemben. Eddig nem volt még alkalma, hogy szivét és kezét saját személyében hódolattal lábai elé rakja. Nos? — kérdi a hercegnó, mikor Dorothea kiegyenesedett alakját, sápadt arcát megpillantja.

— Nos? — kérdi ujból és csodálkozva néz a fiatal leányra — micsoda felelet lesz az, mit holnap reggel ád a hercegnek?

— Tagadó, fenség! — igy a kicsiny, fájdalmasan eltorzult ajakról elszálló felelet. — Ó fenség; kiméljen meg ettől a beszélgetéstől, — folytatja könyörögve, — hiszen ugy sincsen soha eredménye. Tisztelem, csodálom Stonsheim bárót; de szeretni nem birom; nem: nem szeretem; nem szerethetem soha. — Nagy szemében könny csillog.

A hercegnő felállt a hintaszékről. — Uram Istenem! — mondja szomoruan — mért olyan izgatott, Dory? Hiszen ugy örültem az eljegyzésének! Nagy ünnepséget akartam rendezni a parkban. Igen; felvonulásokkal — gondolákkal és szines lampionokkal. S ime, most egész szárazul idevágja: — Nem lehet; nem birom; soha! —

— Bocsásson meg, édes, jó Dorym! — — teszi hozzá mindjárt, felugorva és a leány kezét megragadva. — Fájdalmat okoztam önnek, pedig igazán nem akartam; — és letörli a könnyeket a lány sápadt arcáról. — Mindig csak a vigalmakra, fényre gondolok. Kérem. kedves Dorothea; ne haragudjon rám. No jöjjön; mondja el, mért nem szereti a bárót? Majd megmondom a hercegnek. hogy senki se beszéljen önnek Stonsheimről — csak menjen vissza a székvárosba. Holnap már utazik — még ma — ó; kérem, ne sirjon!

— Bocsánatot kérek, fenség!

— Ó, bocsánatot! — A kis hercegnő toppant a sima márványon. — Hát ugyan talán engem sértett meg? No jöjjön, Dorothea; ne gondoljon vele többet. Érezze ugy, mintha a barátnője volnék; a testvére. Mondjon el mindent, ami nyomja. Vagy attól fél. hogy csak kiváncsiság? — mond panaszos hangon, mikor Dorothea akaratlanul kérdő tekintetével találkozik. — Nem;

Istenemre mondom! Ó, ha tudná, mint vágyom néha jóbarátnő után. Hiszen sohse volt nekem igazi jóbarátnőm; és olyan fiatal vagyok! Még abban a korban, mikor az ember szivesen cseveg bizalmasan hasonló lénnyel, Dory; lássa, kell, hogy a barátnőm legyen. Kell, hogy bizalommal legyen irántam. — Hát azt hiszi, hogy én olyan igen nagyon szerencsés, boldog vagyok? Azért, mert szegény hercegnő létemre nagyszerü házasságot kötöttem? Azért, mert ugy körülrajongnak, mint valami istennőt? Nem gondolja, hogy nekem is fáj, hogy az én lelkemet is nyomja valami? Ugy ám, Dory; nem ragyog minden belül ugy, mint kivül és ha az ember levethetné a ragyogó burkot — hej, micsoda látványban volna részük az én irigyeimnek! De jó, hogy nem tudja senki; jó, hogy olyan pajkos, élénk a vérmérsékletem; — a világ azt akarja, hogy megcsalják, hát én megcsalom; de megcsalom ám magamat is vele együtt, meg — — hja; mit is akarok még? Hiszen boldog vagyok; nagyon boldog!

— Lássa, Dory, én teljes bizalommal vagyok ön iránt, majd olyat mondok el, amit még nem mondtam el senkinek. De nem itt; odalenn a park sötét fái alatt. Ott olyan jól esik a csevegés, régi, buta históriák felelevenitése.

Karját a fiatal lányéba ölti. Az ódon,

szürke márványlépcsőn mindketten a parkba lépnek. Távoli hegyek mögött most bukik le a nap; a magas fák koronáján rózsás fény tündököl. Belekap a két karöltve sétáló hajbodrába, és bájos kép ez a két szép nő. Akármelyik festő lelkesedne rajtuk. Mindkettő egyforma magas és egyforma karcsu; egyforma bájos és mégis olyan igen nagyon különböznek egymástól. Az ifju hercegnő gyöngéd és majdnem tulságosan karcsu. A mozdulata élénk, könnyed; az arcbőre délies; a szeme csudálatosan nagy, mandolaformáju; a haja majdnem kékesfekete. Illatos csipkeruhájában ugy fest, mint Spanyolország valamelyik szépe. Olyan, akiről azt mondják, hogy ég a szeme, meg a szive is. Mellette Dorothea büszke, nyugodt lénye, finom feje szinte meghajlik a nehéz, szőke hajtömeg alatt. Édes, kék szeme ellenállhatatlan bájt kölcsönöz egész kifejezésének. Az egyik káprázató, varázslatos — a másik édes, bájos, megkapó.

— Lássa, Dory; — kezdi a hercegnő, mikor valamelyik árnyas utra kanyarodnak — ha beszélhetnék magával ugy, ahogy az ember bizalmas barátnővel beszél... Felejtse el, hogy hercegnő vagyok; hisz Isten látja lelkemet, magam is legszivesebben mindig elfelejteném... Hercegnő, akire az egész udvari szertartás sulya nehezedik — — játszania kell; bizony; mindig játszania. De-

hogy; ne csókoljon kezet; inkább engedje meg, hogy a karom a dereka köré füzzem; itt most nem hallgat ránk senki. Kicsit megtréfálom a főudvarmesternőmet. Ugyse jönnek meg késő este előtt G. grófék keresztelőjéről. Milyen jó, hogy ma épen ön van szolgálatban!

— Nohát, Dorothea: képzeljen el félig rombadőlt kastélyt. Hegyre épitették, kis német városka mellé. Közel van a svájci határhoz. Nincs semmi különös azon a kastélyon, csak az, hogy olyan régi; meg hogy már majdnem olyan, mintha rom volna. Nagyokat lőttek bele a harmincéves háboru alatt; de el nem foglalták soha. A lakott részében az apám élt; szegény, nagyon szegény. kegydijas herceg. Bizony; a fiatal feleség is. meg ő is nagyon szerették az életet. Az anyám Génuából·való Marchesa di Palanzini:, és együtt sikerült elverniök a dusgazdag olasz család egész hatalmas vagyonát. Mikor gyermeke született az anyámnak, biz azt elküldték, mihelyt az utazást kibirta. egy dajkával a délnémetországi kastélyba. Mihez is kezdenének a gyerekkel Párisban? A kastélyban édesapámnak egy idősebb, férjhez nem ment nővére élt; Margit hercegnő. Az vette pártfogásába a szegény apróságot. A szülők Párisban, az élveznivágyó emberek paradicsomában, jártak a hajlamaik, szeszélyeik után.

— Uj szállitmány gyött a hercegnőhöz! — mondták a derék városka lakói, mikor a gesztenyefasor végén nemzetközi öltözékü dada uj kis párisi apróságot vonultatott fel. Én érkeztem utolsónak; én zártam le a hat gyerek sorát. Fönn, a régi kastélyudvaron tolongtak egymás hegyén-hátán; én voltam köztük az egyetlen lány. Mire három éves lettem, Madame Bernot, a nevelőnőm, fekete kreppruhácskát huzott rám; imára tanitott: imádkozzam kedves anyámért. Szegény Párisban halt el; a gyönyörök közepette, tobzódásokban érte utól végzete. Később elmondták nekem, hogy tündéri diszben akart éppen a kocsijába szállni. Ünnepélyre készült; vakitó fényben tündökölt. És vérömlést kapott; hulla volt néhány óra mulva. Én nem is ismertem; csak egy képét láttam. Azt mondják, megszólalásig hasonlitok rá.

— Épen jókor halt meg; néhány hónap mulva az édesapám, mint tönkrement ember, adóssággal megrakva, érkezett meg az ősi kastélyba. Még mindig szép férfi volt akkor; de a szegényes életmód elkedvetlenitette; bosszus embert faragott belőle. Itt-ott néhány hetet sógora udvarában töltött. S.-ben élt az uralkodó herceg. Mi gyerekek csak ilyenkor lélegzettünk fel egy kicsit. Mert folytonosan okoskodott; szidta a viszonyokat. Annyira, hogy nagyon türel-

mes, végtelenül szertartásos néniké mét épenséggel nem udvarképes kiszólások megtételére ingerelte. Szegény Margit néném! Világosan emlékszem még, mint igyekezett nyomoruságos háztartásunknak hercegi szint kölcsönözni. Francia szakácsunk müvészetét kevéssé fejleszthette marhahusnak és burgonyának ezerféle elkészitési módja. Volt szolga, ki rendbetartsa az ezüstöt, de nem volt hozzá ezüst. Bizony a szó legvalódibb formájában elolvadt. Volt komorna, ki napnap után nénémre segitette a pókhálószerü, repedező selyempongyolát, meg javitgatta az én muszlin ruhácskáimat. Volt lovászinas, aki három sovány lovára ügyelt fel. Mikor lovaglósétáira kisérte apámat, irigy fejcsóválással tekintett a jómódu polgárok kövér lovára, jószágára. Voltak fogadó-estélyek, ünnepélyek is; de jól emlékszem, hogy néhány nyugdijas tiszten és a feleségükön kivül ritkán fordult meg nálunk előkelő vendég. Szeretetreméltó lénye volt az apámnak; de az nem segitett a borának a savanyuságán; Margit néni süteménye nem volt sokkal különb; lassan-lassan elmaradoztak a vendégek.

Olykor pénz állt a házhoz; a hercegi sógor megunta a kunyorálást; jól lepecsételt levélben segitett a rokonán. A saját nyugalma végett. Olyankor hamarosan csomagolták a bőröndökat; apám ujra elutazott;

azért is, hogy elkerülje a legvakmerőbb hitelezőket meg azért is, hogy az otthonától távol, kicsit kimulassa magát.

— Így éltem én. Madame Bernot nevelése elég gondos volt. Később ügyes nevelőnőt kaptam; a fivéreim katonai iskolákban helyeződtek el. Napról-napra több reményt kezdtek hozzám fűzni; számításokat csináltak az én rovásomra; a néni, meg apa legkedvesebb beszédtárgya volt az. Én nem is sejtettem semmit. A néni ugyan sokszor elővett és az ifjuságáról beszélt nekem. Mesélt az udvari életről; arról, hogy egyszer már nagyon közel volt ahhoz, hogy D. hercegnővé legyen. Csakugyan fel is keltette az érdeklődésemet az ilyen derüs, ragyogó élet iránt. Ahogy ő a szemem elé varázsolta. Vágytam rá: bár lennék már nagyleány; hadd élvezném én is a vidám életet nagybátyám udvarában.

— Eljött a bérmálásom napja; utána az a varázsosan szép idő, amelyik csak egyszer nyilik az ember életében. Amelyik olyan igen gyorsan repül tova! Az első szerelem bübájos ideje! A hercegtől ujabb összeget kapott az apám; s mert igazán gyöngéden szeretett és virágzóan fejlődő leányától sorsának jobbrafordulását várta, az én bérmálásom ünnepélyét gyönyörü széppé varázsolta. Még az ott állomásozó ezred tisztjeit is odaparancsolták. Látom

magamat az ősi dómban; fehér selyemruhában, fátyolos fejjel térdeplek az oltár előtt. Gyertya a kezemben. S este a kastély kivilágitott termei; körülrajong, hizeleg a sok vendég. Aztán «őt» pillantottam meg. Szerényen behuzódott a háttérbe; mégis magára vonta a figyelmet.

— Oh Dory; soha életemben nem láttam olyan szép embert. A szeme az enyémet kereste és meg is találta mindig; s mikor távozott a vendégsereg, már tudtam, hogy szeretek — szeretek olyan szenvedélylyel, aminőre a képességet délvidéki anyámtól kaptam örökségképen. Hogyan történt? — ó; hát ki mondhatná meg azt? Csak arra emlékszem vissza, hogy valamelyik szép este, a virágzó hársak alatt, ott feküdtem a karjaiban. Örök hüséget esküdtünk egymásnak; és ő szép volt; olyan nagyon szép!

— Ó, az a páratlanul gyönyörü korszak! — A hercegnő állva marad; szép karját vágyakozva terjeszti ki. — Ó; bár egyetlen óráját átélvezhetném ujra; csak egyetlenegyet!

— Folytatom, Dory — mond és karját gyöngéden a fiatal lány dereka köré fonja. Folytatják utjukat a sötétedő parkban. — Igy mult el a nyár; senki sem sejtett titkunkból semmit. Eljött a nap, mikor atyám és Margit néném kiséretében meg

kellett jelennem a nagyhercegi udvarnál. Az őszies kertben utoljára találkoztunk; utoljára vetettem magam a keblére. Ó nyugtalan volt és szomoru; én csupa könny. Számtalanszor el kellett ismételnem, hogy hü maradok hozzá; ő másra nem fog gondolni; csak rám; majd neki kellett engem megnyugtatnia, vigasztalnia, ugy sajgott a fájdalom bennem. Mikor utolsó csókját élveztem, a fülembe sugta: — Nos, Angelina? El fogsz felejteni ott, ahol ragyogó, tündéri és vidám az élet? Ott is hü maradsz hozzám? Fájdalom felkiáltásával vetettem magam ujra a keblére; könyörögtem: szökjünk meg; én elkisérem a világ végére, ha kell!

— Balgának nevezett; kért, hogy maradjak nyugodtan; ujból a leggyöngédebb szókkal vigasztalt.

— Hogy mi legyen a szerelmünkből — arra kettőnk közül nem gondolt egyik se. Ó gyalogezred szegény, nemesi hadnagya, én — még szegényebb hercegnő! Minő balgaság igy szeretni! — s olyan szép volt mégis!

— És azóta csak egyszer láttam viszont.

— Félévvel később darab időre visszatértem kastélyunkba. Hütelen lettem hozzá; B. nagyherceg menyasszonya voltam már... Kezdő ellenkezésemet, dacomat letörték. A

szemem elé tárták az öcséim jövőjét, apám nyumoruságos helyzetét, — megmondották, hogy rajtam, egyedül rajtam mulik a család jövendő boldogulása. — — Beteg voltam; nagyon ideges, szerencsétlen — zokogva adtam a dologhoz beleegyezésemet. Milyen megható volt az apám öröme! Milyen hódolatteljesen figyelmes volt a vőlegényem! Az eljegyzési ünnepélyek zürzavara egész elkábitotta a fejemet. Mintha álomban éltem volna, ugy kerültem vissza az otthonomba. Magam se tudtam, mit akarok ott; de ragaszkodtam a gondolathoz.

— Mikor pedig ott állottam a régi helyen és hallottam suttogni a hársakat, hol bucsut vettem tőle, vad fájdalom lángolt fel bennem. Az apám lába elé borultam; könyörögtem. hogy adják vissza a szabadságomat. Megmondottam, hogy csak kényszerüségből egyeztem bele a házasságba, — — hogy az életem, szerelmem Rohden hadnagyé! Még ma is látom, mint sápadt el az apám. — Balga! mondotta; micsoda hallatlan gyerekség! De én tulságosan izgatott voltam; őrjöngtem, a hajamat téptem. Végtére Margit néném azzal jött hozzám, hogy elküldtek Rohden hadnagy urért.

— Istenem. istenem! ha ma rágondolok! Egy óra telt el. Az apám jött meg a hirral, hogy Rohden hadnagy negyedévvel ezelőtt elment onnan; más ezrednél teljesit

szolgálatot. Lehet négy hete, hogy megházasodott.

— A borzalomtól elnémultam, megmerevültem. Két nappal később ideglázban betegedtem meg. Az esküvőt el kellett halasztani; nem voltam egészséges akkor se, mikor mégis megtartottuk. Nagybátyám udvaránál ment végbe a nagy esemény. A dóm emberekkel teli: zugtak a harangok, mikor a lelkész elcserélte a gyűrűket. A népnek ágyulövéssel adták tudtára a nagy eseményt; hirdették, hogy nagy szerencsében, boldogságban részesitettek egy szegény hercegnőt...

— Mikor visszafelé tartottam az oltártól férjem oldalán, fáradt, könnytelen szememmel pillanatra végigtekintettem az embertömegen. És akkor hirtelen a pillantásom egy ifju, sápadt tiszten akadt meg. Sötéten tekintett rám a tömegen keresztül. S előttem hirtelenében ugy rémlett, mintha a templom hatalmas oszlopa mind meginogna; az egész épület rám akarna szakadni. A testemet remegés járta át; eszméletlenül bámultam át a jelenésre és óriási erőfeszitésembe került, hogy a férjemet kövessem. Élettelenül függtem a karján; a kocsiban összeestem; ugy fektettek a fehér, ezüsttel áttört vánkosokra.

— Oh Dory; ifju házasságunk első szaka nagyon szerencsétlen volt! Még aznap elmondtam férjemnek mindent — mindent! Ne

beszéljünk róla. Ugy bánt velem, mint beteggel; — szeretettel és türelemmel. Azt, akit nem birtam elfelejteni, minden rendelkezésére álló eszközzel segitette a pályáján előre.. Ő kutatta ki és biztositott róla, hogy ugy van: Rohden házasember.

— Lassan-lassan elfáradtam a küzdelemben; elkészültem magammal. Világossá lett bennem, hogy olyan kötelességeim vannak, miknek fel kell, hogy áldozzam a szerelmemet. Természettől fogva könnyü a lelkiismeretem, a gondolkodásmódom. Ujra tudok kacagni, mulatni — de oda az életemből a himpor, az illat.

A hercegnő elhallgat. Kimerülten hajtja fejét Dorothea vállára. Az meghatottan hajlik a kis kézre, amelyet az övében tart.

— Ó fenség; mennyire fáj nekem, hogy ön is olyan keserü tapasztalatokat tett!

— Azt mondja, «ön is»; Dorothea. Hát akkor mégis van valami bánat csöndes, szomoru lénye mögött? Nem akar hozzám bizalmas lenni?

— Fenség — — ez — — hiszen majdnem ugyanaz — — én — —

— Mondja hát el, Dory; hátha segithetek...

— O fenség; rajtam nem segithet senki; elveszett minden, — felel szomoruan a fiatal lány. — Ha fenséged parancsolja, szivesen engedelmeskedem.

— Nem parancsolom, kedves Dorothea. Kérem.

Dorothea elmondja vidám leányéletét. Rövid szerelmének boldogságáról beszél. A nagymamáról, ki azóta meghalt és akinek halála után ő, mint szegény, elhagyott leány állt a világban. Egyik rokona jóvoltából került az udvarba, kedves hercegnője mellé.

— Ó; feledhetetlen jó nagymamám! — sóhajt. — Legalább egy sziv dobogott a világon, amelyikhez bajban, buban menekülhettem. Olyankor, mikor tulontul nehéz megpróbáltatás alatt az erőm elhagyott.

— No és mi lett az unokatestvérével, Dory? —

— Az unokafivérem? Ó; az átvette a birtoklást Dornfelsén. Leszolgálta a katonai évét. Feleségül vett egy nagyon, de nagyon gazdag hölgyet. Akkor még élt a nagyanyám és nagyon jól emlékszem rá, milyen nap volt, mikor az eljegyzésének a hire elérkezett hozzánk. Az öregassony átölelt, megcsókolt. — Csak sird ki magad, kis Dodom, — mondta; de én nem tudtam sirni. Inkább kacagnom kellett. Olyan nevetés volt, amitől nehezebb lett a szivem, mint ahogy szó elmondhatja. Azt az egyetlen levelet, amit hozzám irt, tüzbe dobtam. Ugy éreztem, hogy végtelenül megaláztak.

Hiszen hittem a hűségében. Sötét daccal jártam-keltem: árulásán töprengtem; mind keserűbb lettem. Dornfelsre nem tettem többé a lábam; és voltak olyan tapintatosak, hogy nem kényszeritettek arra, hogy átmenjek. Ő nem jött át hozzánk soha. Természetesnek is találtam; olyan ember, aki gyáván megszegte a szavát, ahhoz is gyáva, hogy a szemembe pillantson.

Egyetlenegy alkalommal láttam a mostani feleségével; lovon. Sétán voltam; csak annyi időm maradt, hogy a bokrok mögé surranjak: meg ne lássanak. Szorosan mellettem mentek el; csodálkozva néztem a kis, karcsu, gyerekes alakot. A fiatal asszony halavány, sárgás arcát. Jelentéktelen; olyan jelentéktelen amellett a derék, szép ember mellett!

— Egy évvel később kisleányt keresztteltek Dornfelsen. Nagymama frissen, egészségesen kocsizott át — és nem jött vissza többé. Gutaütés vetett véget az életének. A rémhirre elfelejtettem a haragomat; átrepültem Dornfelsre. Valamennyi ablak világos volt még; a vendégek fogatai a kocsibejáró alatt. Az inasok tömkelegén furtam utat magamnak a teremig. Hangos jajkiáltással vetettem magam egyetlen barátnőmnek halálos ágyára. Pedig akkor még fel nem birtam fogni nyomoruságomat. Gyöngéd kezet éreztem a vállamon; finom han-

gocska nevemen szólított. Dornfels ifju asszonya állott előttem. Megfordultam; bensőséges részvéttel pillantott rám. Én nyersen és barátságtalanul visszalöktem a kezét. Magam se tudtam, mit teszek; valahogy mintha arról lett volna szó, hogy a nagyanyám holttestét borzasztó elől kell megvédenem. Harcrakészen állottam a kis, sápadt asszonnyal szemközt.

— Akkor az ifju háziur hangját hallottam; az «ő» hangját. «Mit vétett neked a feleségem, Dodo, hogy olyan barátságtalan vagy hozzá?» — Rámeredtem. Sértett büszkeségem, szerencsétlen, szenvedélyes természetem lánggal csapott föl. Kirohantam a szobából; ki a kastélyból. Mintha életemről lett volna szó. Kimerülten érkeztem haza. Az öreg cseléd addig kérlelt, amig lefeküdtem; másnap reggel keltem fel, pedig a szememet le nem hunytam azon az éjjelen. Egyetlen gondolat kinzott: mi lesz belőlem? Ez elkábitotta az elköltözöttért égő fájdalmamat is.

Fáradtan, rendetlenül vetettem magam a heverőre. Egyszerre Hermann állott előttem a szobában. Nem zavartatta magát csodálkozó, megvető arcom által. Kedves szavakkal fáradozott azon, hogy házában otthont ajánljon fel nekem. — «Ha pedig nem akarnád ezt a megoldást, — folytatta; — maradj itt, a kis kastélyban. Majd gon-

doskodom arról, hogy illő támaszt szerezzek neked.»

— Tulságosan sok volt; a méltatlankodás könnyei peregtek végig az arcomon. — «Szépen köszönöm a nagylelkűségedet!» — kiáltottam: — «de hál Istennek, abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy visszautasithatom. Ellenkezik a jóérzésemmel, hogy olyantól fogadjak el jótéteményt, akit gyönge jellemünek ismertem meg.»

— Dorothea! — kiáltott. Halálsápadt lett. — Lázban beszélsz! —

— Legtisztább eszemnél vagyok; — hangoztattam, — és ha egy csöpp becsületérzés lakik benned, akkor egyebet nem tehetsz, mint hogy minden órában elismételjed: — Gyávamódra cselekedtem; gyáván.....

— Elég! — szakitott félbe. — Izgatott vagy; a fájdalom beszél belőled; enyhiti szavaid keménységét. Remélem, majd megváltozik a véleményed, ha megnyugodtál. Eliz minden pillanatban kész arra, hogy mint hű testvér, én mint igazszivű fivér, magunkhoz vegyünk.

— Halkan beszélt; a szája körül fájdalmas vonás. — Isten áldjon, Dodo; — tette hozzá halkan, de én meghallottam.

— Ne nevezz Dodonak! — kiáltottam. — Hallod? Nem akarom! Soha többé senki

ne szólitson Dodonak! — Te pedig — a legkevésbbé!

— Elment; egészen mostanig nem láttam viszont. A nagymama temetésére eljöttek a szülei, akik a Como-tó partján levő villájukban éltek. A nagynéném elvitt magával B.-be; ott az apám távoli rokonainál helyeztek el. Elutazásom előtt késő este lementem a családi sirboltba, hogy Istenhozzádot mondjak nagyanyuskámnak. Arra nem tudtak rávenni, hogy a temetésen résztvegyek. B.-ben megtudtam, hogy nagyanyám valamelyes gombostüpénzt hagyott rám.

— Nagyon csöndesen, nyugodtan éltem át a gyászévet az öreges, gyermektelen pár oldalán. Mikor elmult, nagynéném társaságba vezetett. Szivesen megtettem mindent, amit tőlem kivántak. Táncoltam; sétáltam a korzón; szinházba jártam; de kielégitetlennek éreztem magam.

— Az «ő» képe mélyen a lelkembe maradt vésve. Magamra haragudtam, hogy nem birom elfeledni. Nem sikerült mégse. Nemsokára excellenciás nagynéném prédikálni kezdett. Szó esett házasságról, jómódu vőlegényről, társadalmi állásról, egyebekről.

— Ahá; akárcsak én csináltam az imént; — szakitja félbe a hercegnő. — — Szegény Dorym; mennyit kinozhatták!

— Semmi, fenség — hiszen végezetül jót akartak velem. Szerencsétlenné tesz, hogy

ilyen jóakaratu tanácsokat, ajánlatokat viszsza kell utasitanom.

— Hallgatva viseltem el a néni célzásait. Hanem egy este, az Opera páholyában, a leggazdagabb fiatal gavallérok egyike kérte meg a kezemet. Megijedtem; sohse vettem észre, hogy a többieknél jobban udvarolt volna. De az se jutott eszembe, hogy valamelyes reményekre jogositottam volna. Nyugodtan, de határozottan megköszöntem az ajánlatát és fejfájás ürügye alatt otthagytam a páholyt.

— Másnap reggel a nagynéném heves szemrehányásokkal illetett. A nagybácsim megelégedett annyival, hogy ostoba, makacs teremtésnek keresztelt el. Nagynéném csodálatos nyelvkészséggel világitotta be ennek a házasságnak valamennyi kitünő oldalát. Értette a módját, hogy az akkori helyzetemet a legsötétebb szinekkel fesse le, — «ha elképzeli az ember, hogy micsoda szerepet vihetnél a társaságban és látja, hogy mire vagy kárhoztatva, legjobban a bőréből szeretne kibujni; kérlek, mit képzelsz te tulajdonképen? Az a kis gombostüpénz alig elég arra, hogy a báliruhád feldiszitse az ember. Térdenállva kellene hálát adnod az Istennek azért a páratlan szerencséért. Gondold meg, kérlek; hisz csak a javadat akarom!» S igy napról-napra.

— Erős maradtam; borzadtam a házas-

ságtól; nem kellett se ő, se más. A néném haragossá, keserüvé változott a «makacsságom» miatt; az életem mind elviselhetetlenebb lett a házában. Akkoriban hallottam, hogy fenséged részére udvartartást állitanak. Megkértem a nagybátyámat, kinek itt jó összeköttetései voltak, hogy szerezze meg nekem az udvarhölgyi méltóságot. Örömmel teljesitette a kivánságomat. Igy kerültem ide. És fenséged barátságos uralma alatt olyan jól érzem magam, amennyire a hangulatom engedi. Csak azt ne kivánják tőlem, hogy szeressek, hogy férjhezmenjek. Mert akkor vége a nyugalmamnak.

— Szegény gyerek; — felel a hercegnő és szorosabban simul a fiatal lányhoz. — Szomoru történet; nagyon szomoru. De nem szabad elkeserednie. Tulságosan fiatal még ahhoz, semhogy meg ne változnék az élet dolgairól való felfogása. Dory; arra van teremtve, hogy boldogitson és boldogitsák. Kisérelje meg: nyomja el magában a keserüséget.

— Ó fenség; — zokog Dorothea — ha tudná, micsoda fájdalomban éltem én! Milyen erős hittel hittem a hüségében, szerelmében. Én — — ki ezerszer szálltam volna sikra a szerelméért apám keménységével. S a férfi, akit a világon legjobbnak, legnemesebbnek véltem, gyáván elhagyott, nem volt kellő bátorsága ahhoz, hogy megmondja: —

Ez az arám; bennünket el nem választ semmi; semmi a nagyvilágon! — Brr; megutáltam őt és nemét — — nyomoruságosak valamennyien — valamennyien!

— Dory; hátha kényszerítő körülmények miatt; hátha olyan okok...

— Kényszerítő okok, mikor az ember szeret? Van olyan is? Nem, fenség; akkor mégis csak különbül szeret a nő! Semmi, semmi engem adott szavamtól el nem tántorithatott volna — semmi a világon! Gyalázat! — teszi hozzá hevesen.

— Hátha egész családjának a boldogulása függött tőle? — puhatol a hercegnő. S hogy választ nem kap, hozzáteszi: — Ah, Dory; hiszen szereti még mindig!

— Nem; nem szeretem; gyülölöm; — felel Dorothea szenvedélyesen. — Elrontotta az egész életemet; nincs már örömöm semmiben; közönyös előttem minden és meg szeretném magamat bosszulni rajta a végtelen kin miatt; de nincs módomban!

— Dory; hogyan beszélhet nő bosszuról! Menjünk; izgatott és olyan dolgokról beszél. mi nem szivéből jön! Már majdnem besötétedett; keresni fognak bennünket.

A hercegnő lassan halad a kastély felé. Sötét, erős vonalakban válik az el a sötétkék égtől; itt-ott csillag ragyog. Végtelenül gyöngéd, enyhe az éjszaka, egyetlen hang se töri meg a csöndet. Hirtelen a park mé-

lyéből tisztacsengésü leányhang árad széjjel. Dorothea összerezzen; állva marad. A hallgatózók minden szót tisztán hallanak:

. . . Magamra maradtam s jaj, ugy fáj a szivem
Nincs senki, ki engem szeretne hiven
Meghalt az anyám s jaj nincs már szeretőm
Messzire ment tőlem, talált uj szeretőt . . .

Dorothea előtt megjelenik a nyári este, mikor először hallotta a dalt. Akkor kezdődött a szerencsétlensége; hogy megjósolta a vers!

— Az egész sorsom; — suttogja halkan, sirva.

— Nincs senki, ki engem szeretne hiven... hangzik ujra hosszan a dal.

— Bizony; ez igy van kis Dorym; — mond a hercegnő.

* * *

Éles hideg szél kergeti a felleget. Meghajlitja az erdő ősziesen tarka fáit. A levél magasan kereng a levegőben, a kis kastély falai körül bőszen üvölt, sir a dermesztő szél. Magasra repül fel egy ifju hölgy fátyola. Kis, keskeny, keztyüs kezével alig birja lefogni. Nagy szeme várakozásteljesen pillant az utra. Siet; már elérte a magaslatot. Itt nem olyan heves a vihar; a szivét a kezére nyomja, állva marad.

— Itthon! — mond halkan; — végre, megint itthon! Olyan még minden, mint azelőtt; mégis olyan nagyon más!

Akaratlanul az ablak felé pillant, honnan kedves, öreg arc szokta barátságos istenhozottal üdvözölni. Olyankor, mikor erdőt, mezőt keresztül-kasul kutatott és vándorlásából megtért. Ma a nagy világból tért meg. És csukott az ablak. Mint azok a fáradt, hü szemek. Nem fogadja senki a hazatérőt; nem örül senki hazatértének. Magányos, csöndes minden. Csak a fák ugyanazok, amint lombtalan ágaikat rázzák s a karcsu leánynak leveleiket szórják oda istenhozottul. Dorothea felemeli hozzájuk a tekintetét; néhány nagy könnycsepp hull halavány arcára. Ellenállhatatlan erővel szállja meg egyik emlék a másik után. Majd urrá lesz izgalmán s lassan lép előre. A kis kastély hátsó oldalán a földszinti ablakhoz lép. A tiszta üveg mögül fekete női fej kandikál.

— Jó Isten! — hallik belülről. Lassan nyilik a kapu; csinos, fiatal nőszemély jelenik meg.

— Nagyságos kisasszony! Csakugyan kegyed az? — kiált és Dorotheához lép, aki igaz örömmel nyujtja felé mindkét kezét. Könny szökik a szemébe.

— Én volnék, Lizi — — és itt van Selle is! — Szivélyesen köszönti az öregasszonyt,

ki botra támaszkodva jelenik meg a nyitott ajtóban.

— Hozta Isten, kisasszonyom; hozta Isten hozzánk haza! Rég nem volt itthon; — mond remegő hangon az öregasszony, a hangja mély meghatottságtól remeg; — Isten áldja meg! Ez az első vidám nap azóta, hogy az öreg méltóságos olyan hirtelen meghalt! Isten áldja meg, hogy ujra eljött hozzánk! Már azt hittem, sohse látom viszont a mi aranyos gyerekünket; hiszen gondoltam rá mindennap...

— Anya; — veti közbe a fiatal asszony, a menye, — mondjad tovább odabent; a kisasszony egészen át van fázva, meleg kell neki. — — Lépjen be ide; fenn a szobák nincsenek szellőztetve, nem melegek. Mig rendbehozzuk, addig elégedjen meg itt nálunk, nagyságos kisasszony. Minden rendbejön mindjárt; mihelyt az uram megérkezik, elhozza a podgyászt!

— Podgyászom nincsen, Lizi, — felelt Dorothea, a nők előtt lépve be a kis melegedőbe. A kályha mellett foglal helyet. — Csak azért jöttem, mert... mert... nem viseltem volna el, hogy egy órányi távolságban utazzam el régi hazám előtt és legalább be ne pillantsak. Holnap reggel megyek tovább. A hercegnő holnapig marad H.-ban, ott kell vele találkoznom; ugyis nagyon kegyes, hogy engedett a szeszélyem-

nek. — No ne busulj, Lizi; hozd csak rendbe fönn a lányszobámat, aztán készits csésze teát. Utána cseveghetünk egész este; elmondhatjátok, mi történt itten; hogyan fordult a világ. Hanem egy feltételt szabok, teszi hozzá fenyegető tréfával, — odaát (Dornfelsre mutat) senki meg ne tudja, hogy itt voltam! Mert máskép soha többé nem jövök el!

A nők mindent megigérnek. Lizi nagy kulcscsomót emel le a szögről. Gyorsan a felső emeletre siet.

Dorothea magáramarad az öreggel. Gondolkodva pillant ki az ablakon a parkra; a régi, jólismert hársfa-sétányra. Hányszor pihent rajt a tekintete! Olyan, mint álom, hogy ujra itt van! Hiszen olyan gyorsan határozta el magát a dologra. Szinte sajnálja, hogy engedett a vágyának; a kezét végigsimitja a homlokán. Felugrik;; az öregasszonyt a karosszékbe nyomja és a lábához ül.

— Látod, Selle; most olyan megint, mintha kicsike lány lennék. Te meg ujra meséket, varázsló-történeteket mondanál nekem. Emlékszel? almát sütöttél a kéményben; azok bizony boldog napok voltak még. Látod? ujra az öledbe hajtom a fejem; no mesélj, mint régen.

— Az ám, aranyom; csak tudnám, mit? Lássa, odafenn a kastélyban a kis Do-

rothea... valahányszor feljön ide az apjával, mind azt gagyogja: «Meséjj mesét — — öreg néni... meséjj mesét Dodonak!» Bizonyos, hogy az apja tanitotta rá, pedig hát én rég elfelejtettem a mesét.

Dorothea felemeli a fejét és halálsápadtan pillant a beszélőre. — Dorotheának hivják a gyermeket? — kérdi lassan, akadozva.

— Annak bizony! — felel az öreg és büszkén tekint le a lányra. — A báró ur akarta igy. A nagymama nem élt már akkor; nem mondhatta meg a kisasszonynak. Az Isten legyen irgalmas a lelkéhez; abban a percben halt el, mikor a pap kimondta az Ámen t.

Dorothea valahogy elutasitóan legyint; hiszen olyan erősen emlékezetében él az a rettenetes este!

— A második lányka, — ép egy éves most — az elhalt anyja nevét hordja. — Teszi hozzá az öreg kis sünet mulva.

— Kinek az elhalt anyja? A bárónak? Nevetséges! Az él még! Nemrégiben, mikor Olaszországon utaztunk keresztül, hirt hallottam róla!

— Nem ugy: — felel nyugodtan, oktató hangon az öreg, — a gyerek anyját gondolom; a kicsikét Eliznek hivják, csak a...

— Szentséges Isten! ugrik fel Dorothea és arcát halálsápadt elszörnyedés

boritja el. — Mit mondasz? Mit beszélsz itt? Eliz meghalt? a felesége... nem is...

— Hát nem tudja? — kérdi csodálkozva az öreg; de ilyet! Szent ég. Pedig ugy van; Dornfels fiatal ura tizenégy hónap óta özvegy ember. Az Uristen vigasztalja meg. Hiszen mindig gyönge, beteges volt a fiatal asszony; alig volt a gyerek négy hónapos, az anyja belehalt; nem birta a melle — — Igaz is; ebbe a családba ép elég a szerencsétlenség...

— Borzasztó! — mond a fiatal leány és az arcát a kezébe temeti. — Sejtelmem se volt róla; ó; nem kérdeztem soha semmit felőle — — Nekem nem mondta el senki. — — Nem birom felfogni, hogy történhetett, hogy nekem semmit se mondtak róla. — — Ó; borzasztó.

Soká marad igy. Az öregasszony részvéttel pillant rá. Végre megkérdi: — Azt mondod. Selle. gyakran jár ide?

— Gyakran bizony, aranyom; majdnem mindennap, ha az időjárás engedi. Olyankor ott ül lenn a kisasszony kedvenc helyén; mindig olyan barátságos; hozzám is beszél; még a kisasszonyról is.

— Rólam? Mi köze — — Dorotheának kemény szó szaladt ki a száján. Meggondolja magát. — Ha ez igy van, akkor nem maradhatok itt, anyókám. Azt hittem, hogy ez a kastély egészen elhagyatott. Megyek;

Lizi férje elkisérhet a faluig; még idejében elérem a postakocsit.

— Ilyen időbe? Soha az életben! — Lizi ép akkor lép be; ő is az anyósa véleményén van. Elmondja, hogy rendbehozta a nagyságos kisasszony szobáját; olyan szép, mint annakelőtte. Heves esőhullám csapkod kinn; az ablakhoz vágja a vizet.

— Teljes lehetetlenség ilyenkor elmenni; — biztositja Lizi. — Olyan vizesen érne a faluba, mint az egér; már sötétedik is: — nem én; el nem engedem, — vagy pedig kocsit hozatok Dornfelsből; — teszi hozzá.

— Hát nem megtiltottam, hogy elárultátok az ittlétemet? Egyenesen akaratom ellenére cselekednétek. A legbiztosabb módja volna annak, hogy az unokafivéremmel közöljétek az ittlétemet.

— De hiszen a báró ur nincs is itthon; — szól közbe Lizi. — Pár napra elutazott!

— Ugy? — kérdi Dorothea megkönnyebbülten és lerakja elegáns kis utazóköpenyét. — Mikor utazott el? Mennyi ideig lesz oda? —

— Tegnap utazott el; — mond Lizi és hozzáteszi: — Azt mondják, néhány napig oda lesz. Soká nem szokott elmaradni, már a gyerekek miatt se. Bár igen tisztességes és jóindulatu hölgyet tart mellettük.

— No jó, akkor maradok és majd fel

is megyek. Hisz alaposan kifáradtam. Lizi fiam, felkisérsz? Jó éjszakát, Selle; holnap tovább csevegünk.

— Ó, nagyságos kisasszony, — mond az és gyorsan felugrik a székéről — várjon csak még egy kicsit. Át kell adnom valamit, amit ott fönn találtam a kegyelmes bárónő irómappája alatt. Mert ugy volt az, hogy ki akartam egyszer porolni a függönyöket, meg a szőnyegeket. Kihuztam a zsebkendőmet; avval együtt kipotyogott valami pénz is a zsebemből. Odagurult a nagy tölgyfa iróasztal alá. Keresem, mind keresem; aztán ahogy nem találom, kicsit eltolom a nagy asztalt. Az asztal, meg a fal közt látom ám, hogy valami a földre csuszik. Odanyulok: eztet a papircsomót találom. —

Vörös szalaggal átkötött iratcsomót nyujt Dorothea felé. A csomón pecsétek is vannak. Az öregasszony, mialatt beszélt, a fiókos szekrény mélyéről huzza elő.

— Köszönöm, kedves Selle; majd jól elteszem; — felel Dorothea és szivélyes «jójcakát!» után a széles folyosó visszhangos kockáin, kisérteties lépcsőn felfelé halad. Végre a szobájába ér. Micsoda édes érzések lesznek ott urrá rajta! Milyen otthoniasan, vidáman kelnek az emlékek! Ott a drága, öreg mennyezetes ágy. Zöld selyemfüggöny lebegi körül. Hány szép álmot álmodott alatta. Hány éjjelt keresztülsirt.

Ott, a kis kerevet fölött, a nagymama képe. A nagymama kislányka még: mellette a pincsi. A nagy, régi zöld cserépkályhában lobog a tüz. Ráveti fényét a szőnyegre, amelyikbe — sárgával, zölddel — római diadalmenet van beleszőve. Hányszor mustrálgatta az ágyból ezeket a csodálatos alakokat! — Ott a tükör; ráveti fényét — de igazán ő-e az? Mintha egész más arc kandikált volna onnan rá azelőtt? Ez a finom ajak — ugyanaz, amelyik a szemébe szokott kacagni? A szeme nem lett sokkal nagyobb, sokkal komolyabb?

A gyertyát a márványasztalra teszi. Hosszu ideig a tükörbe bámul. Addig, mig a szeme teli lesz könnyel. — Hol maradt Dodo? — kérdi halkan. Mintegy segitséget keresve, pillant körül a szobában. A régi, szép napokat akarja életrekelteni?

Lizi bejön; nemsokára kiküldik. Az odakészitett vacsorából csak egy csésze teát iszik. Gyorsan fel s alá kezd járkálni a szobában.

Egyik gondolat a másikat kergeti. Mért nem közölték vele a halála hirét? Ugyan mért? És vajjon a férfi nagyon szerencsétlen-e? Persze; Selle ugy mondja. És természetes is — — a gyerekeinek az anyja; szerette is. Hiszen másképp elhagyta-e volna? Nagymama hányszor beszélte, hogy minő aggodalmas gondossággal bánik az asszony-

nyal... De mért jön ide olyan gyakran? Mért keresztelte a gyermekét Dodonak? Micsoda ellentétekkel van az ember teli? Milyen siralmas következetlenség?

— Ha most a hercegnő hallana, — folytatja — aki mindig védelmébe veszi őt!! — Persze; ő maga elárulta a vőlegényét. Hanem az a körülmények kényszerítő hatalma alatt történt — az apját, az egész családját mentette meg vele. A' fivéreinek társadalmi állást biztositott; és aztán asszony ő; gyönge nő, aki nem képes a hatalom ellen küzdeni — más az én esetem. Ó, ha rágondolok — adná Isten, hogy soha, soha többé ne lássam viszont... Keserün az ajkába harap. — Nem birnék hozzá barátságos szót szólni, még ha szerencsétlen is — ha nagyon szerencsétlen is!

Fáradtan dől végre a karosszékbe. Már gyerekkorában szeretett ott álmodozni, a kályha mellett. A' kis iratcsomó még mindig a kezében. Gondolattalanul hajtja ideoda. Akkor a pillantása ismerős irásra esik; a nagymama kezeirása. Jólismert, erélyes vonással van odairva: «Hermann unokám levelei abból az időből, mikor B.-ben volt. Későbbi levelei.» Dorothea egy rántással tépi le az átkötő szalagot. Lehet ott harminc levél. Pillanatig remegő kis keze össze-vissza kotorász. Aztán felveszi az egyik lapot:

«Nagyon szeretett, tisztelt nagyanyuskám!

Mégegyszer apámhoz fordultam az ismert ügyben. Bár sok reményem nincs, de aki szeret, nem egyhamar adja fel a reményt. Nyugodtan irtam; kérő hangon. Megigértem neki, hogy alávetem magam minden rendelkezésének. Csak a szerelmemet hagyja meg nekem: nem birom Dodo nélkül az életet elképzelni. Szegény gyerek! Azt irod, hogy nyugodt, okos... hidd el, nem volna az, ha nem tudná, hogy milyen hüen, igazán szeretem!

Ne szólj neki rólam: felizgatná. Kinos bizonytalanságban élek: mi lesz a felelet? Nagyanyuska, ahol csak teheted, beszélj érdekében a te

szerető unokádnak,

Hermannak.»

Dorothea gyorsan másik lap után nyul.

— Vége mindennek, kedves nagymama! Apám maga volt itt. Vége szerelemnek, boldogságnak! Édes Dodom! Ó, nagymama, micsoda borzasztó okok kényszeritenek a lemondásra! Ki sejthette volna, hogy olyan rosszul mennek már a dolgok? Bár háboru volna; bár soha ne kellene visszatérnem!

Hogyan fogadja majd Dodo látszólagos hütlenségemet? Hogyan fogja legyőzni

bánatát — hiszen olyan fiatal még? Bár adna az Isten neki uj boldogságot!

Nem szabad megtudnia soha, hogy mért léptem vissza. Az apám szavamat vette; te pedig tudod, hogy miről van szó. Tudod. hogy nem tehetek máskép: le kell róla mondanom. Tegnap este, mikor apa elutazott, olyan kétségbeesett volt a hangulatom, hogy már...

Légy jó Dodohoz, kedves nagymama. Tegyél mindenben a kedve szerint — — mindenben; hisz nekem, nekem nem szabad többé...

Dorothea elejti a levelet. Az arca olyan, mint a viasz. A szeme félelmesen nagy, tágult. Egy pontra mered. — Hermann! suttog a halavány ajak. — Hermann; hát hosszu éveken keresztül voltam hozzád igazságtalan?

Felugrik. — S ha igy van — hát nem volt kegyetlen dolog, hogy igy elkeseritették a szivem? Nem ők tanitottak-e meg rá, hogy gyülöljek? Avval, hogy az igazságot hallgatták el előlem. Mi lett belőlem? — hideg, szivtelen teremtmény; már nem tudom mi a szerelem... gép, melyik beszél, gondolkodik — — nem érez! Ó, nagyanyám; nagyanyuska; hogy igy bántál velem! — Most már a fejét az ágya párnái közé nyomja. — Minő szerencsétlen lettem!

Derüs, napos és meleg a rákövetkező reggel. Gyönyörü őszi napot igér. Képzelni se lehet szebbet. A könnyü ködöt hamarosan elszijja a gyepről a nap melege. A nap fényében fürdő szőlőlevél olyan most, mintha átlátszó biborfátyolból szabdalták volna.

Lizi egynehányszor beleskelt a kisasszony ajtaján. Hallgatózott, vajjon alszik-e még? A fejét rázza, ugy viszi el a párolgó kávét. Végre nyilik egyik ablak; az ifju hölgy szőke fejét kinyujtja a park felé. A hársak alatti füvön két kövér, piros gyerek játszadozik. A kapubejárat kőlépcsőjén ül az öreg Selle; nézi, hogy mulat a két unokája. Nemsokára Dorothea is ott áll mellettük a meleg őszi verőfényben.

— Jó reggelt, Selle mama; micsoda szép reggel! — mond és a hangja lágy, bensőséges.

Az öregasszony boldogan tekint kedvencére. — He; az a kegyed tiszteletére van ám, aranyvirágom; a drága otthon meg akarja mutatni, milyen szép szokott lenni. Jól aludt? Biztosan jól aludt; hiszen olyan friss, mint valami pünkösdi rózsa. No hát a reggelit.

Dorothea megsimogatja az öreg kezét. Lizi kis asztalra készíti a kávét; Dorothea nekilát. Majd a gyerekekkel játszik és meg-

hallgatja Lizi házi keserveit, asszonyi életének ügyes-bajos dolgát. A kis, fekete asszony nagyjából alig mond egyebet a férjére, mint csupa jót. Hiszen szorgalmas, derék ember alapjában.

Végre szünet. — Most bizony nemsokára mennem kell; — mond Dorothea; és parányi aranyórájára pillant. — Még csak a kedvenc helyecskémet nézem meg; hiszen ki tudja, mikor kerülök ujra ide?

Fogja a napernyőjét, barátságosan bólint a nők felé és lefelé indul a kis dombról. Mély gondolatokba merülve, áll meg a tó partján. Most teli hervadó, vörös levéllel; a viz olyan sötétzöld, mint valami drágakő. Valahogyan kimondhatatlan fájdalom vesz erőt a fiatal nőn. Arra a napra gondol, mikor a füz alatt ült. Jól elrejtette a sürü gally; Hermann ült mellette. Gyerekes ajkáról lecsókolta a vallomást; Dorothea olyan jól emlékszik most mindenre. Tavasz volt akkor; forrón sütött a nap; ősz van ma; vihar koppasztotta meg a fákat, gallyakat.

— Ugy ám; ősz van; — sóhajt — és az élet vihara bennem is letördelte a friss hajtást, dus zöld lombot. Ha süt is a nap, sugara nem melegit többé. Ki adja vissza azt, ami elmult? Vacogva huzódik össze.

— Szeretném tudni, — gondolkodik tovább és ujra átpillant a füzre — mire

gondoltam én, mikor ott ültem vele kettesben? Olyan ifju, kényeztetett kis hercegnőfajta voltam; vajjon értéke szerint fogtam-e én akkor fel mindent? Szép volt, az igaz; csodaszép, de...

— De vége! Csak el ne érzékenyedjék az ember! — folytatja félhangosan. — Pedig, Dorothea, tegnap este óta mintha hajlamos volnál az érzelgésre. Alighanem azok a levelek ott a zsebedben az oka... El, mihelyt lehet! Ugy olvad majd szét mindez a merengés a hercegnő mellett, mint tavaszi szélben a könnyü jégkéreg... hogyan is... tavaszi jégkéreg... nem ugy... röviden: el kell biz ennek mulnia. Ugyis mire jó ez a csavargás? a hercegnőnek már hiányozni fogok. Olyan drága kis nő; olyan szenvedélyes kedélyü — és szereti a szilárd jellemü barátnőjét. — — Szilárd jellemü? Olyan; hanem az a jellem csak a fájdalom kohójában keményedett acélossá.

— Hermann! — kiált hirtelen felijedve és védekezőn nyujtja a karját egy magas, elegáns fiatalember felé. Zöld vadászöltözéke, vállán a puska; pörge vadászkalapja. És az arckifejezése végtelenül meglepett; mint olyan ember, ki találkozik valakivel, akit száz mértföldnyire tud.

Hosszu szünet; Dorothea arcában biborvörös váltakozik a halotti sápadtsággal. Meneküljön? maradjon? Egész alakja remeg;

a férfi nemesmetszésü vonásaira hirtelen, mintha napsugár telepednék.

— Dorothea! Igazán te vagy! — kérdi halkan. — Nem felejtetted el az otthont? Hiszen sohase hihettem én, hogy a kis Dodo szive olyan igen megváltozzék... ahogyan regélték... Üdvözlégy itthon, Dodo; — teszi hozzá szivélyesen és a kezét nyujtja a lány felé.

Dorothea ugy visszatántorodik, mintha látomást látna. A vonásaira ujból a régi merevség telepszik.

— Dodo? Hát még mindig haragszol rám? — kérdi halkan a férfi.

Olyan lágyan kérdi, mint régmult napokban; olyan igazán, olyan őszintén cseng a szava. Mint mikor azt kérdezte: «Szeretsz, Dodo?»

Dorothea összerezzen; aztán felemeli hozzá a szemét. Találkozik a pillantásuk; aztán Dorothea aggodalmasan, majdnem könyörögve szólal meg: — Eressz; ne kérdezz; hadd menjek én; most... rögtön...

— De nem engedlek ám! — mond a férfi és szorosan megfogja a kis kezet. — Addig el nem engedlek, amig ki nem jelented, hogy megbocsátottál — — hogy megbántad az akkori keménységedet. Azt véled, — folytatja halkan — azt tartottad, hogy egyszerüen hütelen lettem hozzád akkor? Dorothea — — esküszöm — —

— Már tudom — nyög Dorothea és aggodalmasan igyekszik a kezét kiszabaditani — — tegnap este óta tudom, hogy okaid voltak, kényszeritő okok — — megbocsátok sajnálom — gyerekes érzékenység volt tőlem és bizonyos, hogy nem is fájt neked — nem is fájhatott olyan nagyon — — eressz el — — hát — — többet nem tehetek.

— Nem engedlek; — mond a férfi nyugodtan. — Most én akarom igazolni magam. — Jöjj; — és a csolnakra mutat — rövid leszek.

Megáll Dorothea előtt, aki akarat nélkül követi a parancsát. A férfi szeme a feketeselyemruhás, bájos alakon, a ruha szabása szük, divatos; egészen hozásimul Dorothea termetéhez. Egy kiváncsi napsugár keresztültör az avaros lombon; ott játszadozik az aranyos fürtökön. Az egyik fürtöcske levált és szabadon hullámzik a vállon. Bájosan illik a ruha kemény feketeségéhez. Dorothea lehajtja a fejét; a kis napernyője sikokat szánt a homokon.

— Dorothea, — a férfi habozva szól — minek bolygassuk a régi emléket? Egyszerüen annyit akartam csak mondani, hogy kényszeritő körülmények befolyása alatt hagytalak el; megtettem mindent, ami az erőmtől telik, hogy el ne veszitselek. Csak Isten a tudója és csak ő tudja azt, hogy

mennyit szenvedtem, mikor engednem kellett!

— Apám egy nap eljött hozzám B.-be — feleletképen egy levélre, amit szerelmünk érdekében irtam hozzá — és kijelentette, hogy — kit a leggazdagabb földbirtokosnak hittek a környéken — tönkremegy. Azt kivánta tőlem, hogy mentsem meg a becsületét, a javait, a birtokát! Anélkül, hogy engem értesitett volna, már beszélt is egynehány barátjával, köztük az elárvult S. kisasszony gyámjával. Annak majdnem hercegi vagyona kellett a megmentésünkhöz. Az ifju hölgy akkor még nevelőintézetben volt. Nem igen csinos; nem volt saját akarata. Hogy ő beleegyezik a dologba, abban biztos volt mindenki — már csak rólam lehetett szó. Megijedtem, hogy igy állanak a dolgok; ellenkeztem. Kértem a szüleimet, hogy az egyedüli fiuörökös jogait ruházzák ifjabbik öcsémre. Hanem hiába minden! Sietni kellett: az öcsém még fiatal; apám kérlelhetetlen — az voltam magam is!

A legnagyobb izgalomban váltunk el egymástól. Apám kocsiba vetette magát; a szállodájába hajtatott. Valami különös nyugtalanság lett urrá rajtam, mikor egyedül maradtam. Rohantam le a lépcsőn. Utána! Mellékajtón keresztül léptem a szobájába; éppen akkor, mikor a revolverét vette elő, hogy az életének véget vessen.

Pillanat alatt mellette állottam; a revolvert alulról kaptam meg, ugy hogy a lövés a szoba mennyezetét érte. A karjába vetettem magam; mindent megigértem...

A fiatalember egy percre elhallgatott. Dorothea már nem játszott a napernyőjével. Sápadt arccal meredt a beszélőre.

— Látod; — folytatja az — még csak meg sem mondhattam, mért — mért fordultam el tőled. Mért kellett elfordulnom? Irtam nagymamának; ő jól tudta, hogy állanak a dolgok Dornfelsen. De talán nem is tudta? Csak annyit felelt, hogy komolyabb lettél, de ne aggódjak, majd csak elfeledsz engem; hiszen fiatal vagy még — — talán csak meg akart nyugtatni — vagy — — Dodo — — igy volt-e igazán?

Dorothea arca égőpirossá lesz, de nem felel. A férfi folytatja:

— Nemsokára jegyet váltottunk; apám hitele megszilárdult. Alig vetettem le a tarka uniformist — már a férji méltóságot huzták rám. Megkaptam feleségem nagy vagyonát. Apám átadta Dornfels birtoklási jogát és nevünk régi fénye tisztán maradt.

— Sajnáltam azt a szegény teremtést, aki a feleségemmé lett. Hüvös, majdnem hideg voltam hozzá; ő bámulatraméltó szelidséggel viselte el a szeszélyeimet. Később nagyrabecsültem; mélyen meggyászoltam angyal volt.

— Röviddel a kislányunk keresztelése előtt valamelyik pletykás cseléd elmondta neki, hogy mi ketten szerettük egymást, Dodo. Okos fejével alighanem eltalálta az egész szerencsétlen históriát. Még odaadóbb, még szelidebb volt hozzám. Megkért, hogy a lánykáját nevezzük el Dorotheának. Mikor csodálkozva rápillantottam, a nyakamba borult; zokogott. — Szegény, szegény Hermann! hiszen én nem tehetek arról, hogy igy történt minden! — Attól a perctől fogva a tenyeremen hordoztam és becsületes igyekezettel azon voltam, hogy az életét megszépitsem, még akkor is, mikor gyönge, beteges lett. — Elég is ebből.

A finom ujjak alól nagy könnyek potyognak. A leány eltakarta az arcát.

— Dodo! — mond mégegyszer a férfi és letérdel a leány előtt; — no mondd: haragszol még rám? Látod: odaadnám a szivem vérét, ha a keserü tapasztalataid kioltthatnám vele!

— Ne, ne! — zokog Dorothea — hisz az emlékezés volt az egyedüli kincsem... és ha keserü volt is az emlék, nem adtam volna oda semmiért! Ó; mért nem tudtam az igazi okot... én is szelid, jó maradhattam volna, mint szegény Eliz... nem pillantanék vissza csomó keserü, szeretet nélkül átélt esztendőre!

— Igazán szerencsétlen voltál, kis

Dodo? Elhiszem most már; bár minden oldalról csak ugy áradt a dicsőités, a rólad való himnuszok... persze, mind a szép, ünnepelt udvarhölgynek szólt! Dorothea.... suttogja aztán — leszünk mi még boldogok?

— Nézd; itt vagyunk, ugyanazon a helyen, ahol hüséget esküdtünk egymásnak. Pedig még csupa gyerekek voltunk akkor. Most már megértünk; mindketten megismerkedtünk a boldogtalansággal, fájdalommal — — és mégsem felejtettük el azt az időt, azt a gyönyört — — te se, Dorothea; ezt jól tudom! Ugyan nem tarthatnók be most azt, amit akkor igértünk egymásnak? Ládd: minden bokor, minden levél a szerelmünkre emlékeztet...

Leveszi a kezét az arcáról; az édes, kisirt szembe pillant. Dorothea engedi, hogy magához vonja. — Ments meg, Hermann; kéri — ments meg a saját hideg, szeretet nélkül való lényemtől!

— Dodom; — felel bensőségesen Hermann és megcsókolja a tiszta homlokot, — nem fogod nélkülözni a szeretetet. S szeretni fogsz te is igaz szerelemmel — engem, meg a gyerekeket!

Dorothea némán kulcsolja a karját a férfi nyaka köré ,s rápillant. Kék szemébol a végtelen boldogság egy sugara éri; beszédesebb minden szónál. Csönd lett körülöttük; a magas fák koronáját könnyed

szelő borzolja. Az öreg füz mintha bólintana; mintha át akarná őket ölelni indáival. Madárka himbálózik nagyon közel két boldog emberhez s a lombtalan ágon reményről, szerelemről énekel.

* * *

Pünkösd! A folttalan kék égbolt fénynyel terül a földre. Dornfels parkjában a fák legragyogóbb zöldben pompáznak. Az orgona, az aranyvirág hallatlanul pazarul nyilt ezidén. A kastély homlokzata előtt angolos, nyirott gyep. Két fehérruhás kislány bölcsőt tologat. Az idősebbik annak a fiatal asszonynak a mozdulatait utánozza, aki távolabb, a fák árnyékában jár fel- s alá. Fehér, csipkés vánkoska a karján; kék fátyollal letakarva. Hanem a kék fátyol alól végtelenül apró kezecskék igyekeznek kifelé. A fiatal asszony olyan boldognak fest fehér, himzett nyáriruhában; az arca csupa frisseség. Szőke fürtjein vakmerően ül meg a kis csipkefőkötő. Néha-néha még félre is csuszik: mikor lehajol, hogy a gyermeket megcsókolja.

— Idenézz, Hermann! — kiált a férjének, aki éppen a füves térségen jött keresztül és mosolygó szemmel nézi a lánykák játékát — idenézz! kis hercegünk micsoda értelmesen kacsintgat ki a nagyvilágba!

Büszkén emeli fel az apróságot.

— Hát itt az ideje, Dodo; — felel a férfi; — elvárjuk tőle, hogy holnapután, a keresztelésén, értelmesen és okosan viselkedjék. A hercegnő vállalja a komaságot; eljön ő maga is személyesen. Itt az udvarmesteri hivatal pecsétje; a felelet igenlő. Mellette a hercegnő sajátkezüleg irott levele. Tehozzád cimezte.

Dorothea szép arcát sötétvörösre festi az öröm.

— Ó, kérlek, olvasd! — könyörög. De a férfi előbb megcsókolja a kis, piros ajkat. Nincs már akörül semmi nyoma a keserüségnek! Olvas:

— Kedves barátnőm!

Igaz örömömre szolgál, mikor kivánságát teljesithetem és keresztanyja lehetek ujszülött kisfiának. Miután, sajnos, az elmult évben esküvőjén részt nem vehettem, annál jobban örülök annak, hogy ezidén személyesen győződhetek meg boldogságáról. Remélem, hogy a fiaink valamikor époly jóbarátokká válnak, aminő jóbarátnők anyáik voltak és lesznek mindig.

Vajjon mi ketten nagyon megváltoztunk-e az elmult esztendőben? Szinte ugy rémlik. Magam nyugodtabb lettem. Nyugodt vagyok és hálás, mióta a gyermekem tiszta szemébe pillanthatok — hát ön,

Dorothea? Hiszen csodásan nagy boldogság az öné; tartsa meg benne Isten mentő! tovább! Tehát viszontlátásra!

Angelina,
B. főhercegnője.

— Bizony; tartson meg benne; — suttogja Dorothea a férjéhez simulva, ki büszkén tekint le rá. Pillantásuk a gyermekre esik; onnan a két, játékba merült leánykára. Dorothea pillantása végre megpihen férje szemének sötét fényében.

— Dorothea! — — Hermann! — hangzik az asszony ajkáról s olyan a szó, mint diadalkiáltás.

Hű asszonyi sziv.

Olyan ragyogóan kel ma a nap, ahogy régóta nem tette. A hegyek orma párában fürdik. A völgyekből, mint hosszu, fehér menyasszonyi fátylak, finom köd száll fel.

— Micsoda szép mennyegzői napra virrad az erdészék Gusztija! — mondták a népek lenn a völgyben, mikor az erdőből hazafelé jöttek. A kecskéknek szedtek élelmet; «jó erős volt a harmat»; mondták. Füvön, virágon milliónyi harmatcsepp tündökölt. A gyors hegyi patakocska vizében olyan sötétkék az ég, mintha Olaszország közepén ragyogna le halandó emberekre, nem Németországban, a Harz-hegység vidékén.

Ahol a falu utcája végződik és az erdő kezdődik, jókora kert közepén áll az ódon erdészház. A falba vágott vaskapu kitárva; fölötte tölgyfalomb ékeskedik. A lakóházhoz vezető utat friss homokkal hintették föl és friss lombbal ékesitették. Két régi diófa

a bejáró előtt; annak az ágait friss virágkoszorukkal boritották. Ugy tetszett, a falu egész aranyifjusága együtt van a ház előtti térségen. Valamelyik vakmerő fickó még a diófa tetejére is felkuszott. A ház ajtaját szarvasaggancsok ékesitették; a gyerek aközé dugott egy hatalmas bokrétát. A fiuk ujjongva dalolták, kiáltották a házba:

„Diszitjük a rácsot,
Várjuk a kalácsot".

Kislányok hosszu, vérvörös szalagon forgolódtak össze-vissza; szép menyasszonyi dalt énekeltek:

„Szép menyasszon
Jó menyasszon
Finom ur vőlegén
Hosszu szalaggal
Hosszu szalaggal
Erősen összekötlek én".

A házból vig kacaj hallik ki; tagbaszakadt parasztlány jelenik meg. A köténye teli van kalács-szelettel.

— Netek, semmirevalók; — mond és nevet ő is — netek; osztán hogy az ördög...

— Hü! — kiált az egyik kis szalmaszinfejü és a sipkáját a levegőbe röpiti. — Hü... hühha! Éjjen a vőlegén, meg a menyasszon is éjjen!

Fehér függönyök mögött, az ablaknál néhány vidám leányarc jelenik meg. Intenek

a gyerekeknek. Fönt, a padlás alatt, tető-ablak nyilik. Sápadt női fej pillanatig fájdalmas nézéssel tekint le a vig kis seregre, a napfényben sziporkázó vidékre.

— Láttad-é? — kérdi az egyik kislány a társnőjét. Odafönn kikandikált Karolina kisasszony; he — — ojjan vót, minha má a fődben fekütt vóna; megijed tüle az ember! — Csakugyan; a lármás csoport elhallgatott; aggodalmas-félénken tekintett föl a tető-ablakra.

Fönn, a kis szobában, napsugár játszadozik a hófehér falon, padlón, az asztalon, hol régi énekeskönyv fekszik. Két mélyen beesett szem nyugszik a könyv lapján: annyi fájdalomról, bánatról beszélnek! Sápadt ajak énekli a dalt:

«Mert akárhogyan süt a nap
Tán mégsem fakaszt lombot
És akármi jó a sorod
Tán mégsem vagy te boldog
De nem birod már tovább
Hordozni sulyos igád,
Gondold meg: Isten sohse ád,
Annyit, hogy el ne birnád . . .»

— Ámen; — hallik utána. Beteszik a könyvet. Kicsiny, törékeny alak kiegyenesedik. Belefogózik a butorokba; ugy vonszolja magát a fiókos szekrényig. Ott áll az ablakok között; a tükör alatt.

— No; a Gusztikám kedvéért kicsit ki

kell magamat csinositani; — motyog halkan. — Hiszen odakinn az ég, meg a hegyek is mind azt cselekedték. Persze, persze; a természet megmarad örökké fiatalnak. Hanem az ilyen törékeny emberi teremtés... ne hasonlitsa magát őhozzá. Ma kivételes nap — bizony előkerül az uj főkötő a kék szalaggal... Micsoda ujjongás ez itt lenn; — sietnem kell; még utóbb feljönnek vőlegény, menyasszony; aztán Karolina testvér még nem készült el a diszével!

Reszkető kézzel teszi a fejkötőt még mindig barna, hullámos hajára; a hófehér csipkegallért aranytüvel tüzi össze fekete ruháján. Arra a türe sokáig pillant; két nagy könnycsepp gurul ki a szeméből, miközben nézi. Sötét foltok maradnak tőle a kék fejkötőszalagon.

Elkészült. Nehézkesen mozdult meg a mankóján; letöröl minden porszemecskét a régi, egyszerü butorokról. Végtére finom, könnyü kis kendőt tesz az asztalra. Csupa csipke: olyan, mint a lehellet. Ez a menyasszonyi ajándék; ezt kapja az ifju testvérke. Mikor nem volt olyan nagy a fájdalma, ő maga dolgozgatott rajta. Az ablakában nyilt a hónapos rózsa; leszakitott egyet; a kendőcske mellé tette. Aztán fáradtan dőlt az ablak melletti székre.

— Nem megy; — suttog; — ugyan hiányzik ma reggel a Lencsi; — — Igaz;

hát esküvőnap van, — vigasztalja magát és a sápadt, keskeny arc majdnem vidám mosolyra húzódik. — Nemsokára itt lesz a Guszti, a mi kis, boldog menyasszonyunk. Biztosan a fátyolát tüzdegéli ilyen soká.

Az ölében összeteszi a kezét; vár. Ittott, mikor egy-egy tulhangos örömkiáltás éri a fülét, az ajtó felé forditja a fejét. Odalenn kocsi gördül a ház elé; még nagyobb az örömrivalgás; még hangosabbak a köszöntések. — «Ahá; az eberstädtiek; mintha a kis Mimi hangját hallottam volna»; — suttog. Csakugyan; ez Henrik sógor... akkor Mimike mindjárt itt lesz.

De nem jött senki. Odalenn csapkodták az ajtókat; gyors léptek kopogtak ide-oda; a háziasszony szava hangzott közbe; majd hangosan: — El ne felejtsétek a kocsit a lelkész urhoz küldeni, meg a bányászékhoz... No rajta; hiszen mindjárt tizenkét óra, aztán az asztalról még a virágcsokrok is hiányzanak!

Majd ujra: — Nagyanya! Nagyanya! Minő helyes a Guszti néni! — Mind hangosabb lenn a házban az ünnepi zsivaj. Egyik kocsi a másikat éri; ottfönn a magányos nő arcára kiül az izgalom pirja.

— Valamennyi férjes asszonytestvér itt van; — mond fájdalmasan — igazán feljöhetne egyik, vagy felküldhetné a gyerekeket — a gyerekek; no azok alighanem

mindjárt jelentkeznek. — Boldog mosolylyal vesz elő a kötőkosarából egy csomagot. Elkészíti a kis kedvencei számára, kiknek vig hangja betölti az egész házat. — Nagyapó, a Szürkét fogod be a Guszti néni kocsijába? — — Néni, néni; a Károly foltot ejtett a ruhámon! — A Mimi öltöztessen; — siránkozik egy vékonyka hang; — Mimi, jere!

— Csak elkészülnek pontos időre? — kérdi a magányos nő aggodalmasan és egy pillantást vett a porcellánóra fehér lapjára. Pontosan a tizenkettő fölibe szerelmespárt festettek rózsalugasban. Mindkét mutató azon áll most. — «Félegykor kel! a templomba menniök; mégis szeretném látni a Gusztit, mielőtt fiatalasszonnyá válik.»

Fiatalasszony? Mosolyog. Hogyan is lehetséges? Szeme előtt megjelenik a kis testvére. Ő ápolta, nevelte fel; ő tanitotta a betűvetésre, harisnyakötésre. A gyerek születése után az anya évekig betegeskedett.

S ma már kedvence oltár elé lép, hogy boldog asszonnyá legyen. Hiszen boldog lesz bizonnyal; jó házasságot köt; a többinél mindnél jobbat. Hét testvér közül utolsónak hagyja el a házat. Csak ő — beteg nő — marad vissza. Egyedül; öregedő szüleivel; ő maga is öreg, elvirágzott — beteg a szive, lelke. A mai nappal az utolsó napsugár is elbucsuzik a régi házból.

Ottlenn kocsik csikordulnak; lovak nyeritenek; ostor pattog; parasztasszonyok viháncolása hallik. Ünnepélyes harangszó kong a falu fölött; a szava mélyen rezdül a kis tetőszobába. A beteg felemelkedik; mankójára támaszkodva kikandikál az ablakon. Odalenn tarka tömeg; a nő arca mind halványabb. A kocsik lassan-lassan megtelnek; a gyerekeket nagy társaskocsiba rakják együvé. A pirosarcu háziasszony még kiabál valamit a kocsiból a bókoló szolgálóknak, mialatt a keztyüjét igyekszik begombolni. Végtére az utolsó kocsi áll meg az ajtó előtt. A tetőszobában halkan csikordul az egyik ablak. A beteg nő sápadt, könnyázott arca kihajol. Guszti lehalad a csinos férfi karján. Mint valami tavaszi álom, olyan a rózsás leányarc a myrtuskoszoru alatt. Nevető kék szeme a férfi arcára tapad. A habos fehér ruha szegélye az utszéli virágot, gallyat éri. A falu népe egymásután hallatja a csodálkozó «Ejha! Tyü de szép!» kiáltásokat.

A fiatalember kocsiba segiti a menyasszonyát; aztán megfordul a mögötte álló koszoruslány felé. Ez hosszu, magas, barnahaju lány; az arca sápadt, a szeme barna. A vőlegény a kezét nyujtja, de a lány nem látja. Az arcát felfelé forditotta; oda, honnan épp egy sápadt, könnyázott arc huzódott beljebb.

— Szegény Karolina néni! — sóhajt. — Ugy rémlik, ma nem is volt nála fönn senki! —

Szegény Karolina néni visszahanyatlott a székbe. Lassan pereg egyik könny a másik után a szeméből. — Hiszen boldog; — sóhajt — és természetes, hogy a boldogok elfelejtik az egész világot. Mért ne felejtenék el az öreg, unalmas Karolinát itt fönn? Én nem voltam ilyen szerencsés. Az Isten tartsa meg a boldogságukat.

Gondolatban a templomban van; ajka mind a templomi dalt mormolja; szivből imádkozik kedvencéért. Lencsi feljött; a reggelit az asztalra állitotta. — Oh kisasszony; borzasztó nap; — meséli gyors iramodás közepette. Minden a fejin áll; ne is haragudgyon a kisasszony, ha nem olyan rendesen van elkészitve, mint máskor. — S ugy elillant, mint a szél.

A magányos nő szeme a gőzölgő levesre téved. Ez az egyetlen, amit ennie szabad. Gyorsan neki akart látni. — Hiszen, — mond. — ha visszajönnek a templomból, akkor a Guszti mégis csak — — Uristen; kozmás a leves! No nem tesz semmit; hisz ma lakodalom van!

Fáradságosan takaritja el a tányérokat a kandallópárkányra; a kocsik zörgésére ügyel. Igaz; ilyenkor szunyókálni szokott ke-

veset; hanem ma ébernek kell ám lenni! Felnyitja a varróasztalkáját; kis könyvet von elő. «Gossleben Karolina emlékkönyve», ez áll rajta. A név körül rózsafüzér; két csókolózó galamb. Óvatos ujjal forgatja a lapokat; végre összerezzen a keze. Hajfürt van ott; kékselyem szalaggal óvatosan átkötött. Fölötte nagy, majdnem makacs betükkel:

. . . Három dolog van a világon
Mi nélkül élni nem öröm,
Az egészséges lélek és test
Az első és a második
A tiszta lelkiismeret.
A harmadik, ami életre hiv
A hü asszonyi sziv.

A «hü asszonyi sziv» alá volt huzva és alatta ez állott:

«Hogy ezt az utolsót is megtaláltam neked köszönhetem, szeretetreméltó Karolinám. Isten tartson meg nekem. Eljegyzésünk emlékére irtam Néked

a tiéd

LIETLEIN GOTTLIEB DÁVID

a harzhegységbeli Tonnenrode község tanitója és kántora.

Vakitón esik a napsugár a betükre. A magányos nőnek le kell hunynia a szemét. A feje visszahanyatlik a párnára; fájdal-

mas mosoly játszadozik az öregedő leány ajka körül. Fájdalmas, mégis boldog. Becézve emeli fel a papirdarabot és az arcához nyomja. Nem ujra fiatal ő? Nem a kedvese arcát simogatja? Akaratán kivül keriti hatalmába a sok régi, édes álom; nem is hallja, mint érkezik vissza a lakodalmas menet. Nem hallja odalenn a pohárcsörgést, éljenkiáltásokat. Álom vette át az uralmat a tetőszobácskában; könnyen, lágyan segiti át lakóját az egyedüllét keservén.

Alkony pirja érte a szobát, mire felébredt. Első pillantása a könyv nyitott lapját érte. Finom pirosság szállott sápadt arcára: növelte azt az alkony pirossága. Felpillantott; előtte a szoba közepén ifju lány sudár alakja állott.

— Mimi! — kiált és a kezét nyujtja. — Minő kedves, hogy feljöttél. Olyan soká aludtam — biztosan kimeritett az izgalom; — teszi hozzá bocsánatkérőn.

— Nénikém, kedves néni — a fiatal lány gyorsan zsámolyt tol elébe és letelepszik a lábai mellé — maradhatok egy keveset nálad? Sötét szeme kérőn pillant fölfelé.

— De gyerekem: hiszen odalenn olyan nagy a vigság; mit keresel az öreg, unalmas Karolinnál?

— Hadd el, néném — — odalenn min-

dig rád kellett gondolnom — — csöndes, kis szobádba vágytam!

A néni nem felel. — Boldognak fest a Gusztika? — kérdi.

A lányka bólint.

— Hát anya, apa?

— Olyan vidámak, aminőnek régen láttam őket, néni. Nagyapa csupa tréfás beszédeket tartott, — valamennyien boldogok! Hallod? most jött a zene; nemsokára kezdődik a tánc!

«Boldog napok!» kezdi ott kinn a zenekar. A hangokat a szél ünnepélyesen viszi a hegyek csucsáig. Mintha maga a természet felfigyelne. Megélénkült a kert. Elől jöttek a fiatal házasok; utánuk az egész lakodalmas menet. Kacagás, csevegés vegyült el a zenével; nemsokára táncra perdült az ifjuság. Röppent a világos ruha; vakitott a sok piros, fehér rózsa szőke, barna fürtökben; rózsa mindenütt, hova az ember pillant. S a legszebb rózsa a boldog menyasszony két orcája; fehér ruhája a legvidámabban lebben a táncban.

Öreg, beteg testvérének pillantása irigység nélkül, fájdalmasan pihen meg a bájos, ifju alakon. Még mosoly is telepedett az arcára, mikor a zene uj nótába kapott:

«Mondjátok csak, nagyanyó, nagyapó...»

Öreg, pirosarcu szülei is táncbakaptak odalenn; lassu, régidivatu a tánc. A pici unokák vigan forognak körül; a vőlegény karjába kapta szép menyasszonyát; belenézett bájos. piruló arcocskájába. A fák fölött a nap vérvörös sugara sziporkázott; szórta teli fényét erre a boldogságtól terhes képre. Senki se gondolt az örömök közepette arra, hogy felülről két könnyázott szem pillant le; beteg, vonagló sziv kesergi:

«Soha a napsugár énrám nem ragyogott,
A létnek csak keservét ismerem...»

Nem volt egyetlen ilyen derüs, vidám, gondtalan órája — akármerre forgatta emlékezetének lapjait. Csupa sötét folt. Munka és lemondás volt a sorsa; akaratlanul kérdés kél lelkében: «Miért, uram? Mit cselekedtem, hogy ilyen sulyos teherrel büntetsz?»

Forró könnyet érez a kezén. Megfordul; a fiatal lány könnyázott arca van előtte.

— Mért sirsz, Mimi? — kérdi ijedten. — Menj le, fiam; táncolj, énekelj, mulass. Te is sirós, rosszkedvü leszel itt fenn a betegszobában.

— Ó; hadd maradok melletted, néni. Nem akarom odalenn hallani a mulatságot, vigadozást. Ugy érzem mindig, mintha égetne, szurna a fájdalom; sikoltanom kellene!

— Mimi? — A néni hitetlenül tekint le

a szép, fehérruhás gyerekre. De mikor a rózsakoszoru alatt szomoru arcocskába pillant, akaratlanul megkérdi: — Mi az, kicsi; segithet Karolin néni? —

A lányka a fejét rázza. — Nem, néném; nem tudom én magam se; olyan nehéznek, keserünek és egyhangunak találom az életet. Olyan nyugtalan vagyok; szeretném átrepülni a hegyeket, ugy érzem sokszor, mintha a ház a fejemre akarna szakadni...

— Beteg vagy, Mimi?

— Dehogyis néném; csupa egészség vagyok és olyan erős, mint valami óriás, bizonyitékul felhajtja a bodros ruhaujjat. Meglátszik finoman ivelt karja. — Nem a'; nem arról van szó. Hanem látod, néni: minálunk mindig minden olyan egyforma; ha reggelenkint felébredek, legszivesebben ujra behunynám a szemem, oszt aludnék — aludnék mindig, mig csak nem történik valami — valami jobb. — Ugyan minek keljen föl az ember? Minek átélni uj napot?

— Ez az egész bajod, kicsi? —

— Ó néni; — dadog a fiatal lány, vérvörösre gyuladva — olyan furcsán kérdezed... tudniillik... én... nem is... Hirtelen uj könnyzápor önti el az arcát.

— Bizol bennem, Mimi? — kérdi a néni és megsimogatja a fiatal lány arcát.

— Ó néni... mikor ugy szégyelem magam... te pedig talán elmondod anyukának

is... azt nem szabad... nem lehet... bizony; apának se szabad tudni erről...

— Hallgatni fogok, Mimi... No beszélj — — aztán ne sirj; még elmarad a tánc, ha soká itt fenn maradsz.

— Nem táncolok én, Karolina néni... nem táncolok én mással... én nem... nénikém... igazán, ugy szeretem őt!

— Lám csak; mit nem hall az ember. Miminek már van választottja?

— Ó Karolina néni... ne add tovább!

— Ha nem akarod, Mimi... De hát mért...

— Még várnunk kell... csak két és félév mulva jön vissza; — fejezi be sóhajtva a kislány.

— Hát hol van Mimi? —

— Azt nem tudom, néném, hogy most hol van... kormányos a «Reginán»; aztán a «Regina» óriás hajó és Nyugatindiákra indul És épen az a baj, édes, drága néném, hogy nem hallok semmit felőle..... azt se tudom, visszatér-e valaha... aztán, ha a szél belekapaszkodik a hegybe, aztán fütyül, mindig a viharos tengerre kell gondolnom, azon ugy hánykolódik a hajója, mint a labda... Féléjjeleket ülök a térképnél, mind azt keresem, hol lehet... no mondd, néni szivem: hát ne legyek én szomoru?

— Ne légy szomoru, Mimi; adj hálát

az Istennek, hogy van, kire gondolj; kiért aggódj; hogy imádkozhatsz érte, - hogy a gondolataiddal elkisérheted... Istennek elég nagy kegyelme...

— Micsoda jó dolga van Guszti néninek hozzám képest! — felel a fiatal lány, ki nem is hallja a meghatott szavakat. Piruló arcát kezébe rejti.

— Sohse nézze az ember a boldogabbakat, fiam; inkább azokat, kiknek több a bajuk, bánatuk, gondjuk... Ifju vagy, egészséges; a szivedben boldog szerelem... mi egyebet kivánhatnál a te korodban... Ha aggódol miatta: egészséges aggodalom az. Benne van minden boldogságban, akárcsak csipetnyi só az ételben. Másképp az emberi sziv el se viselhetné... Sokszor marad lombtalan az ág, még ha teli fénnyel tüz is rá a nap... s bármily jó a sorod... Majd visszajön a kedvesed; aztán az olyan boldogság, amit az ember csupa imával, aggodalommal vivott ki magának, sokkal nagyobb ám, mint amelyik csak ugy potyog az öledbe...

— Igaz az, nénike, hogy valamikor te is?... Kérlek, ne haragudj, hogy kérdezlek miatta. Anya, apa beszéltek róla jó multkor, hogy el voltál jegyezve, meg hogy...

— Hogy elhagyott... nem azt mondották, fiam? Hja; bizony az ugy volt valahogy; — bólint a néni. — Elment, aztán nem jött vissza többé...

— Szegény, jó néném! Ha elgondolom, hogy Richárdom is igy cselekedhetnék... akkor... ugy hiszem, én tul nem élném... suttog a fiatal lány.

— Nem hal meg az ember olyan hamar; nem, fiam. Hihetetlen, hogy mit ki nem bir az emberi sziv.

— Aztán minek ment el, néni? Olyan szomoru mikor ketten elválnak, akik ugy szeretik egymást.

— Minek, Mimi? — A vénleány akaratlanul az ablak felé forditja az arcát és tekintetével a szép menyasszonyt követi.

— Elmesélem; — teszi hozzá, — akkor talán megbékélsz ifju életeddel. Akarod?

— Meséld, kérlek!

— Valami nagyszerüen sohase ment a sorom; — kezdi halkan a néni. — Egyszerüen éltem; csöndesen. Gondold csak el, gyermekem — sohse léptem tul a falunk határát. Ebben a házban születtem én, mint a legidősebb leány. Az anyám — a nagymama, kit olyan vigan láttál táncolni az imént — sokszor mondotta el, hogy mennyire csalódtak bennem, mert kislány lettem. Pedig ők bizonyossággal számitottak a kisfiura. Nagyapa még csak keresztelői lakomát se akart; ugy haragudott a szegény csöpp jószágra. Pedig az olyan sejtelem nélkül szunyókált a bölcsőjében.... Nem tudom, megtartotta-e kegyetlenül

adott szavát. Az bizonyos, hogy nem nagyon törődtem a kelletlen arcokkal. Mire ötéves lettem, anyám már a második, kövér lurkót ringatta a karján. Tudod, Albert bácsid, akit ugy szeretsz?

Nekem akkortájt már szorgalmasan kellett kötögetnem, meg bölcsőt ringatnom. És nem éltünk ám valami nagy bőségben... bőségben nálunk csak szakadt harisnya, meg cipőcske találtatott... Majd minden évnek elkövetkezett az a napja, mikor uj apróságot vittek át a kerten, keresztelni... Nem sokat értem rá játszani... a legidősebb voltam. Mikor az iskolának vége szakadt, az anyám kezére kellett járnom; volt ugy is, hogy sirva-dalolva ringattam álomba a legkisebbet... És olyan vágyón-epedőn pillantottam az ifjabb testvéreimre, mikor vadul hancuroztak a kert fái alatt. Ha velük akartam én is, szidott az anyám: — «Lina te, a legidősebb vagy; jobb példával is előljárhatnál a kicsinyeknek!» Nem akart bántani; észre se vette; a lyukacskák mind szaporábbak lettek nadrágban, harisnyában... alig lehet azt összefoltozni; minek segitek még én is az összeszakitásban?? Igaza volt, mikor beszólitott.

Tizennégy éves koromban bérmáltak. Ma is látom, mint vesz atyám a karjába. — No lányom: most légy jó támasza anyád-

nak: nagyon nehezen viseli el a sok fáradságot! — Mikor más lányok az ifjuságukat kezdik élvezni sok örömmel, vigsággal.. én munkához láttam. Hiszen szivesen dolgoztam, gyermekem... egészséges, gyors, fürge kis teremtés voltam; a gyerekek meg szerettek. Ugy csüggtek rajtam, mint valami kis hadsereg; aztán milyen boldog voltam, ha apám megpaskolta az arcomat, anyám megdicsért: — Nem tudom, mit kezdenék a Karolina nélkül! — Ha itt-ott vasárnaponkint sétát tettünk a gyerekekkel az erdőbe, meg virágokat szedegettünk — akkor boldog voltam én; nem hiányzott semmi az életemből.

Igy teltek-multak az évek. A fiuk elkerültek a háztól... a legkisebbünk is tul volt már a veszedelmesebb gyerekkoron. Akkor darab olyan idő következett rám, mint csupa harmatos rózsa, meg csalogánydal. — Nem voltam csinos leány, Mimi. Nagyanyád sokszor elmondta, hogy ugy festek, mintha nem is a többiekhez tartoznék. Azért akadt egy mégis, aki szeretett, meg akit én is szerettem. Sokszor eljött hozzánk; különösen csöndes téli estéken. Almát sütöttünk; puncsot készitettünk; ugy ültünk a nagy, kerek asztal körül. A nagyobbacska lányoknak harisnyát kellett kötniök. Anyám, meg én fontunk; ő meg apámmal vitatott ezer meg egy kérdést. Itt-ott rám-

vetődött a pillantása. Én piros lettem, meg zavarodott. Valamelyik napon apám a lakószobába hitt; megkérdezte, volna-e kedvem férjhezmenni? Az, akire mindig félénk tisztelettel néztem, megkérte apámtól a kezemet. Összecsapott a fejem fölött a boldogság árja. Ugy éreztem, belefulladok; mintha őrült táncot járna körülöttem a szoba. Az anyám nyakába borultam; sirtam csupa boldogságtól.

Anyám is sirt; azt mondta, hogy nagyon fogok neki hiányzani. Hanem majd Neszti, — a te anyád, Mimi — betölti a helyemet.

Menyasszony lettem; nagyon, nagyon boldog menyasszony. Mikor a falusi iskola előtt virágba szökkent a hárs, eszembe jutott, hogy levélhulláskor ugy lépek be az iskolaházba, mint fiatal menyecske. Mikor hallottam, mint énekelnek a gyerekek, meg a hegedü hangját — arra gondoltam, aki a vonót huzta. Jó, derék szivére. Örültem az estének; mikor együtt járjuk a nagy kert utait: aztán arról beszéltünk, hogy mire tarkába öltözik az erdő, többé semmi a világon el nem választ bennünket.

Jött a nyár; elhervadtak a rózsák — s lám! már másik vőlegény-menyasszony állott apám előtt. A te apád és anyád, Mimi. A csinos kis gyereklány alig nyitotta kerekre

nagy, sötét szemét — alig nézett szét a világban — már meg is fogták. Az ifju vőlegény pedig ugyan iparkodott, hogy hazavigye az asszonykáját. Azt mondta, ő nem várhat semmiképp; asszony kell a gazdaságba. Ügyesen forgatta a dolgot; elmondta, minő hosszu az ut Eberstädt-től idáig. Milyen sok időt fecsérel az ember ide-oda utazgatással, kocsizgatással. A szüleim kénytelen-kelletlen beleegyeztek; nyakrafőre megtartották a lakodalmat; gyorsan lett asszony a kis Nesztiből. Anya ugy vélte, nagyon előnyös házasság: nem lesz okos a halogatás.

— Hiszen ti ketten várhattok még valamelyest; — mondotta nékem. — Nem megy az csak ugy; két lakodalom egymásután. Sokba került a kelengye. Te okos lány vagy, Karolina. A kedvesed, meg te egy faluban vagytok: akármikor láthatjátok egymást.

Csakugyan értelmes lány voltam; azon igyekeztem, hogy elsimitsam vőlegényem homlokáról a redőket, melyek Neszti lakodalma óta állandóan ott borongtak. Pedig sokszor magamnak is majdnem könny szökött a szemembe. Nem baj no; gondoltam; — szépen otthon maradtam. Ezer más ok is a házhoz kötött. Még ma is olyan jól emlékszem rá. Gyönyörü októberi nap volt; a gyerekek éppen szünidősek. Krumpliszüret; tudod, igy hitták errefelé. A mi kis se-

regünk nagy tüzet rakott kinn a krumpliföldön. Csöndes volt a ház; lementem a kertbe és gépiesen szedtem össze a kötényembe az elhullott gyümölcsöt. Mégis az ablakokra ügyeltem, a függönyök szorosan leeresztve. Itt-ott imába kaptam; de nem ment a szó; olyan aggodalom vett erőt rajtam; ugy összeszorult a szivem. Ma nem tekintettem a hársfák felé, amelyeknek dus lombja mögé az iskolaház rejtőzött. Minden gondolatom, szivdobogásom az anyámé volt.

Végtére öregasszony jelent meg a küszöbön. Mellém lépett. Megfogóztam az almafába. Ugy kémleltem az arcát, mintha attól függne a szerencsém, boldogságom. — Jöhet már, Karolina kisasszony! — mond. — Most fektettem a bölcsőbe a legfiatalabb kisasszonykát. Pompás, kerek, helyes baba! A hetedik biz az már, kisasszony.

Örömkiáltással léptem el mellette — be a szobába. Lerogytam a kis bölcső mellé. Ott feküdt a picike — két ostoba kis szeme a levegőbe meredt. Pici karocskával, kezecskével ugy hadonászott az ujszülött. Drága, csöpp jószág — pár perc alatt hogy megszerettem! Felvettem; odavittem apámnak; megcsókoltam az anyámat, ki csöndesen sirdogált. Azt hiszem, én meg a kis testvéreim, kik később áhitatosan álltuk körül a bölcsőt — mi voltunk az egyedüliek, akik igazán örültünk a dolgon. A nagy fiuk

nem voltak idehaza; a nagyobbacska leány kelletlen arcot vágott.

A vőlegényemmel ketten vállaltuk a komaságot. A Gusztika nevet adták a kicsinek. Ujra akadt munka elég; aztán szomoru idő következett el. Beteg lett az anya; nagyon beteg lett; hetekig élet-halál között lebegett. Eltelt félév is; még mindig ágyban feküdt. Az én vállamat nyomta a nagy háztartás; azontul pedig a Gusztikára való felügyelet. Ha jött a vőlegényem, hogy kipihenje magát az oldalam mellett; felfrissüljön és uj kedvvel lásson a hivatásához, ott talált, karomon a gyerekkel, akinek a kiáltozása elnyomott minden szerelmes szót. Igaz is; sohse láttam még olyan csintalan gyereket. Ha végtére csönd lett a házban, akkor a fáradságtól szinte a szemem ragadt le. Ugy lehet, hogy sokszor nagyon suta feleletet adtam kedves szavaira. Sokszor türelmetlenül távozott, ha nem akadt egy-egy barátságos félórácska; amelyikben összebujhattunk volna. Kéréssel, könnyel igyekeztem jogos kelletlenségét legyőzni. Hanem annál maradt a dolog: a leányi meg a testvéri kötelességek gyakorlása közben fel kellett adni a menyasszonyét.

Tavaszra annyira javult az állapot, hogy anya kiülhetett az ajtó elébe a meleg napsugárra. Valamelyik ilyen szép napon elébeléptem — a karomon a kis Guszti.

Akadozva, pirulva kérdeztem, vajjon nem folytathatom-e a kelengyém varrását? Meg hogy meglesz-e a lakodalmunk az őszön? Keserves volt a kérdés. De az a fiu ugy könyörgött előtte való napon. Mondta, hogy olyan, mintha nem is volnék neki. Magányos, elhagyatottnak érzi magát; meg hogy én tönkremegyek ilyen munka mellett. Én ellenkeztem; de akkor azt mondta, ha én nem beszélek anyával, majd beszél ő.

Az anyám ugy tekintett rám, mintha nem értene. Aztán sirni kezdett; értelmetlenséget, oktalanságot, hálátlanságot emlegetett. Hiszen olyan gyönge még — meg aztán a gyerek. — Az a gyerek, amelyik nem akar máshoz, mind csak hozzám!

Mintha jeges vizzel öntötték volna le a szivem. És hogy a szavakat megpecsételje, a kicsi keserves sirásra fakadt. Hallgattam; igyekeztem elcsititani. Végeztem a munkám, mint egyébkor. De valami bágyasztó érzés keritett hatalmába; nem is tudtam jóformán, mit csinálok.

Este alig mertem a vőlegényemre pillantani. — Mikor elment, kikisértem a kertbe. A hold magasan állott a hegyek fölött; csodásan illatozott az orgona.

— Nohát Linus? — kérdezte és lehuzott maga mellé az orgonabokor alatti padra. — Kérdezted az anyád? — Bólintottam; a beszéd nem ment sehogyse; — Aztán

vihetem-e már az őszön azt, ami az enyém? — és nevetve ölelte körül a derekam.

— Nem lehet, Dávid; nem lehet — feleltem akadozva. — Nagyon nagy szükségük van rám.

— Nem lehet? — kérdezte gyorsan, mintha nem is hallotta volna. — A fejem ráztam.

— Kell, hogy lehessen, Karolina! Nem felelsz? — mondta idegenül. — Hát nem szeretsz; másképp nem mondanád ezt olyan nyugodtan. De ugye, csak tréfálsz?

— Dehogy; dehogyis; nem volna helyes, ha akarnám, Dávid! — Olyan gyönge, beteges anya — — és a kicsi — —

— A nő hagyja ott apját, anyját, Karolina, hogy a férje után járjon!

— Légy türelemmel; — feleltem vontatottan. — Majd jobbra fordul a dolog; a gyermeki kötelesség szent...

— De nem szabad tulzásba vinni; ott a Mariska; tizenöt esztendős... az is dolgozhatik...

— Még nagyon fiatal, Dávid... anya nem bizhatja rá a házimunkát, meg a kicsi, a Guszti...

— Csupa kibeszéd! — veti ellen szenvedélyesen. — Nem szeretsz! —

— Dávid!

— Nem, és nem! Hogy engem milyen soká bolonditanak; a Nesztinek mért kel-

lett előbb férjhezmenni nálad? Hiszen a mi jogunk volt: mi idősebbek voltunk! Hát van teneked időd az én részemre? Dehogyis van! Mindenki részére van neked időd, csak énhozzám nem! Már ugy látom — elveszitetted a kedvedet. — — És visszahuzta a karját.

Én a fejemet ráfektettem a kerek asztalra és sirtam. Hogy is mondhatott ilyet! Ó; bár a szivembe engedhettem volna pillantani... Hadd látta volna, mennyire szeretem... látta volna, hogy nincs egy gondolatom, amelyik nem az övé...

— Karolina — a hangja remegett; — utoljára kérdelek: Enyém leszel az őszön? —

Felemeltem a fejem és rápillantottam. Egy pillanatra minden elült a lelkemben. Csak az iránta való szerelem nőtt óriásivá. A legédesebb boldogság sejtése urrá lett rajtam. — Dávid! — Fel akartam ugrani és át akartam ölelni. De a csöndes éjszakába belecsengett egy gyönge, tehetetlen kis lénynek a siralmas jajkiáltása. Leeresztettem a karom. — A Gusztika! — szóltam. — A gyerek bölcsője az én kis kamrámban állott. Tudtam, hogy nincs mellette senki.

— Nem lehet, Dávid; légy irgalmas és várj még; — könyörögtem. Már ott álltam a holdvilágos kerti uton; mintha a gyerek hangja befele huzna a házba.

— Hát eredj; — mondta nyersen. — Azt hittem, hogy szeretsz; Isten bocsássa meg a

bünödet, hogy olyan szivvel játszottál, amelyik érted dobogott, igaz volt hozzád.

Megfordult; lassan az ajtó felé haladt. — Dávid, Dávid! — kiáltottam utána aggodalmas szivvel. Utána akartam, de nem vitt a lábam. Ó meg se fordult. Nyikorogva csapódott be a kapu.

El nem birtam hinni, hogy elhagyott; hogy elveszett a számomra. A homlokomhoz kaptam, mintha rettenetes álom volna ez. Aztán ujra a gyerek aggodalmas sirásával telt meg a fülem. Gépiesen tértem a házba; letérdeltem a bölcső elé... daloltam, daloltam a régi bölcsődalt. A pici megnyugodott; lehunyta a szemét; elaludt. Én még mindig ott feküdtem a földön csupa merő fájdalomban. Olyan hihetetlen volt; mindig fölémkerekedett a gondolat: «Majd eljön ujra; kell, hogy eljöjjön!» —

— — — — — — — — — — —

Pedig biz nem jött vissza az, gyermekem. Odahagyta Tannenrode-t. Mélyen sajoghatott a szive. Éltem tovább; de öröm béke, nem élt a szivemben. Sohse hegedt be a seb, amit azon a tavaszi éjjelen ütöttek rajta. Dolgoztam tovább; dolgoztam mindaddig, mig szegény, nyomorék teremtés lett belőlem, aki most itt áll előtted. Az orvos mondotta, hogy agyondolgoztam magam. Nem kiméltem a testem se melegben,

se hidegben. De én nem hiszem: csak a kötelességemet teljesitettem. Igy kellett annak lenni. — Hál Istennek, közben egészséges lett anya! És egész szivemmel csüggtem a gyermeken, aki akaratlanul bár, de megrontotta az életemet, a boldogságomat! Ő lett a szememfénye, a Gusztika; bár az Isten százszorosan adná neki a boldogságot, amit tőlem elvett! Hanem énhozzám hadd jöjjön mielőbb el a megváltás; ma ujra csak érzem, fiam... nem igen megy már ez a beteg test...

Elhallgatott az elbeszélő; a keze ujra ott az emlékkönyv lapján. Sötét lett a kis szobában. Kivülről a tüzijáték első rakétája sustorgott föl. Az ifju nénike tiszteletére rendezték az unokaöccsei. A szines sugár sápadt leányarcot világitott be; nagy, csöndes könnyek peregtek végig azon. A fiatal lány felkelt; az öreg kezet az ajkához vonta; szinesebb volt a szónál a néma jel.

— No menj le, fiam; — mond az öreg hölgy. — Majd nem tudják, hogy hol vagy. Aztán ugyebár: most vigabban látsz neki az életnek? Mimi — habozva teszi hozzá, mintha szégyelné, hogy kérnie kell valamit — ugy szerettem volna beszélni a Gusztival; menyasszonyi pompában látni őt.... Hátha feljöhetne egy pillanatra? Hanem

gyorsan ám... fáradt vagyok; nagyon fáradt.

A fiatal lány lement. A kertben, szines lámpákat gyujtottak. Bizonytalan világuk ott imbolygott a tetőablak körül. A zene, emberi hang, mind feláradt oda. De az öreg leány nem hallotta mindezt; távol voltak a gondolatai: távol a lemondással teli multban. Elmult egy óra: elmult a másik is. Végtére könnyü léptek hangzanak fel a lépcsőn. — Ne maradj soká fönn, angyalom! — hangzik egy férfihang; — a kocsi vár!

— Nem, nem drágám; de istenhozzádot kell még mondanom! — hallik és kicsiny, reszkető kéz keresi a kilincset.

A hold teli fényét vetette a barátságos kis szobára. A fehér, menyasszonyi ruhába burkolt, karcsu alak átment az öreg hölgy felé. — Karolina testvér; — suttog; — eljöttem, hogy Istenhozzádot mondjak neked. — — Ne haragudj. hogy nem voltam még fenn — — alszol? — kérdi és meghatva érinti az öreg kezet. Valami papiros akad az ujja közé.

Felelet azonban nincs.

— Karolina! — mondja még egyszer, kicsit hangosabban. — Alszik; — teszi hozzá halkan. Lehajlik a sápadt arc fölé; megcsókolja a homlokot. Aztán majdnem nesztelen léptekkel suhan ki a szobából.

— Alszik; — mond odaki ifju férjének

és melléje huzódik. — Nem akartam felébreszteni. — Kart karba öltve, haladnak le a lépcsőn.

— Köszöntsd Karolinát! — kéri öreg édesanyját, mikor sirva kapaszkodik a nyakába. — Szivesen bucsuztam volna tőle, de alszik!

Fönt, a halavány holdvilág barátságos, békés arcot világit be. Összekulcsolt kézben emlékkönyv lapja. Alszik az öreg Karolina; mély álmot alszik, minőre minden emberi szem lecsukódik ezen a siralomvölgyön. — Hü asszonyi sziv!

Az ő Henrikje.

Öregasszony botorkál az országuton; a hátán magasra tornyozott puttony. Még kosár is fityeg a karján. Micsoda erős, ütemes lépések; minő nyilt, kedves tekintet a szürke gyapotkendő alatt! Kék szeme csupa barátság. Csupa elégedettség. A ráncos arcot ugy világitja be ez a tekintet, mint a napsugár.

Topp — topp; mind előre; szabályosan emelkedik a lába a nehéz bőrcipőben. Megszokta; Ahrens asszony vasárnap kivételével mindennap megteszi ezt az utat. Mindennap kijön a városból a bányáig; másfél kilométer az ut. A bánya jó mélyen benn van a Harz-hegységben. Küldöncnő Ahrens asszony. Nyáron kora napfölkelte előtt szeli át a harmatos réteket. Mire kisüt a nap, már az erdőt járja. Őszön, télen sokszor elég fárasztó, keserves a munka; pedig akkor a legtöbb. Karácsony felé. Még a szent estén se ünnepelhet. Prém-

galléros köpenyeget ajándékoz a gyárvezető ur karácsonyra a fiatal feleségének; a szücs reggel varrta rá az utolsó gombot. Két merev, pirosruhás, piroskép ü baba ül a kosárban. Mit mondana a paplakban a Liza, meg az Anikó, ha a Jézuska elfeledte volna a babákat? A kosár tetején a nagymama karácsonyi dobozkája; az meg fonállal van odaerősitve, hogy le ne essék.

Csodaszép téli nap; az utakat befutta a hó; még a fák ágain is félméteres, vastag, csillogóan tiszta hótakaró. Olyan az ut két oldalán a fasor, mintha cukorból öntötték volna. Odaát a hegyek örökké havas csucsa; lejebb az erdő sötétlik. Mintha azt mondaná: — Siess, halandó! Szent nap a mai! A magányos nő az országuton áttekint a hegyekre a kristálytiszta levegőn. Mintha megértette volna azt a néma beszédet. Bólint; a sárga, boglyas kutyára pillant, amelyik kiséri és okos szemével szakadatlanul az arcát kémleli.

— No Filax; — szólitja meg — kettős ünnepet ülünk ma; he? A Henrik születésnapja van; husz esztendős lett. Istenem, husz esztendős!

S ahogyan gyorsan halad előre a hóban, éppenoly gyorsasággal száll vissza a gondolata a multba. Szent karácsonyeste volt akkor is, mikor az ágya mellett, a bölcsőben először sirt fel a gyerek; a pompás

legényke! A kastély kápolnájának harangja épp akkor ütötte el az ünnepi órát. Mindig olyan szivesen hallgatta; akkor meg éppenséggel sokkal szebben szólott a harang, mint egyébkor. — Megszületett a gyermek! — visszhangzik a lelkében. Akkor mint ifju anya, kimondhatatlan örömmel kulcsolta imára a kezét. Soha a karácsony evangéliuma, a mennybéli Atya hirnöke, ki fiát adta az emberiségnek, olyan nagyon nem szólott a szivéhez, mint akkor, mikor neki is gyermeket adott a jó Isten.

A gyerek lett az életének egyedüli boldogsága. Nem is kivánt nagyobb boldogságot. Minden, ami az asszony lelkében élt, a fiával függött össze; szivének minden dobbanása a fiáé! — Milyen régóta özvegyasszony már! Kétéves volt akkor a Henrik, mikor az ura örök álomra hunyta le a szemét. Ime, husz esztendős. Kerek tizennyolc esztendeje járja már az utat, mint küldönc: télben, nyárban, esőben, hóban. Most már nem birják ám a csontjai olyan könnyen. Henrik mindig azt mondta, hacsak a katonaságtól szabaduljon, majd keres annyit, hogy az anyja kipihenhesse magát. Ugy ám; olyan jó gyerek a Henrik; olyan, mint egy falat kenyér. Nagyon is jó gyerek az!

Igaz; sokat bajlódott, vesződött vele. Nem birja megtartani a pénzt. Aki kér tőle,

kap. Különösen a barátai sokat lógnak a nyakán; pedig minő keservesen kereződik meg az a garas!

— Tudod-e Henrik, hogy gonoszság a tulontul való jóság? — szokta mondogatni. Akkor volt, mikor a vasárnapi kabátját elkölcsönözte és csupa piszkosan kapta viszsza. Pedig még a kelméjét nem is fizették ki egészen. Hány keserü utat kell még amiatt megtennie az asszonynak! Hanem a Henrik, az be is látta, minő bolondságot követett el. Kék szeme egész este olyan szomoruan függött az anyján; nem birta ugy soká elnézni. Kiment; titokban elővette az öltönyt. Kefét, szappant, szeszt szedett elő. Másik vasárnap — mikor Henrik átkivánkozott a vadászokhoz tekézni, megint csak olyan tiszta és mutatós volt az öltöny, mint egyébkor. Az anyja az ablakból pillantott utána. Helyes a gyerek a fekete ruhában, kacér sipkájával. Vastag, aranyos haja csillog a sipka alatt.

Persze, rég elfelejtette már, hogy elkölcsönözte a kabátját. Mire gondol az ilyen gyerek, ha nyolc nap elmulott azóta? Most Berlinben cipészsegéd az apjának egy régi barátjánál. Szereti mindenki. Nem is csoda; olyan jó gyerek; olyan csinos, barátságos. Majdnem hat láb magas; olyan karcsu, mint a tölgy.

Hogy örült az asszony a leveleinek; és

micsoda pompás levelet hozott a posta Berlinből! Hogy az ilyen gyerek mi mindent meglát; még a császárt is látta! Aztán mi mindent mesél ma este — ma este! Az asszony szaporán lépdel előre. Délután mégis csak szeretne odahaza lenni. Jól be kell füteni a szobácskát; kávét kell főzni. Hét óra felé jön a vonat; addig a kis fának is el kell készülnie; mindennek rendben kell lennie. Nohát milyen kedves világ ez a világ; még akkor is, ha az ember szegény, öreg küldönc és jéggé, csonttá fagyott uton bandukol.

Ebéd után már hazafelé tart. A kántorékhoz hazaérkezett a nagyfiu; a kántorné örömében csésze kávéval kinálta meg az asszonyt. De alig harapott a kalácsba; ugy sietett vissza. Henrik jön!

A nap lement már a hegyek mögé; az ég csupa vérvörös, alkonyi pir. A régi kastély ablaka a magasban olyan, mintha folyékony arany volna és messzire elvilág-lik a havas tájon. Nemsokára elmulik róla a fény; lilába burkolózik a vidék és feljön a hold sarlója. Hideg volt az este; erősen fagyott. A város utcája mégis mind csupa zsibongás. Különösen az ifjuság; csoportokba verődve. vig beszéddel állnak a keresztezéseknél. A gyerekeket kiküldték az utcára; maradjanak ott, mig a karácsonyfát meggyujtják. A boltokban nyüzsögnek

az emberek; a pékség nyitott ajtaján keresztül csodásan áramlik a friss kalács illata. Ó; az öregasszonyt is várja ám odahaza a mazsolás kalács; ma reggel frissen szedte ki a kemencéből. Nem hiányzik az ünnepi pecsenye se.

Vigan, derüs szivvel haladt keresztül az utcákon, az emberek tömkelegén. Ó; nem cserélt volna ma az egész városban egyetlen emberrel! Abban az utcácskában, ahol lakott, hamarabb sötétedett, mint egyebütt. Kicsiny keskeny utca; csupa egészen «kicsi» ember lakja; hanem azért jó emberek. Valamennyi ismerte a másik egyszerü, szegényes sorsát és valamennyi résztvesz ma az ő boldogságában. Az egész Vizi-utca örül rajta, hogy a Henrik ma megérkezik. Hisz valamennyinek a szeme előtt nőtt nagyra.

— Jó estét! — szól oda Busse asszonyság, a tejes. — Nohát; gyön-e már? Jährens, a kovács, aki épen becsukta a boltját, lassu modorában odaszól, hogy alighanem megkésik a vonat. Mindig ugy van karácsonyestén; a ménkü sok ember, meg csomag miatt, aki mind haza akar érkezni.

Ahrens asszony bólint; alig van ideje; dermedt ujjal nyitja fel végre a szobácskája ajtaját. Magasan van; a hosszu, keskeny háznak majdnem a fedele alatt. Az emelet mintha kicsit, udvariasan előredőlt volna. Az ablaktáblák mindenféle szinüek; álmatagon

pillantanak bele olyan korba, amit már teljességgel nem értenek. A lépcső csupa nyaktörős, gerenda, padló, mind fekete az időtől. Sok-sok esztendő pora mindenütt; mégis kedves. kedélyes helyecske az öreg küldöncasszony otthona. A vak üvegeket függöny födi el. Ragyogó fehérre keményitett, kékitett függöny. A puha, vastagpárnás diván kék, meg piroscsikos vászonhuzatba bugyolálva. Az asztalon zöldmintás viaszosvászonborító; egy porszem sincs rajta. A padló olyan fehér, mintha mindennap sikálnák; ropog a friss kőpor. A fehérre meszelt falakon csodás képek. A király, meg a királyné; az egyiknek aranypapirosból csillag a mellén. «Poroszország királynője, Auguszta» arannyal áttört kék ruhában. Igazán nagyon szép; Henriknek is mindig nagyon tetszett.

Gyors munka veszi kezdetét a kis, szük helyiségben. Az erdész ur karácsonyfát ajándékozott. Néhány viaszgyertya kerül rá. Betölti a szobát a fenyő friss illata. A tüz pattog a kályhában; a kávéfőző masina zubog. Filax kényelmesen elnyujtózott a tüz előtt és a lángokba pislogott bele.

Karácsony, meg születésnap egyszerre. Persze, valami sok ajándékkal nem várhatta a fiát az öreg. Annyi pénz kell annak a fiunak Berlinben: minden percben küldenie kell. Pedig pár meleg téli cipőre neki magá-

nak is szüksége lett volna. No semmi; majd csak eltart még darabig a régi; az a fiu ne koplaljon Berlinben — meg talán, — ki tudja? hóz valamit neki is. Néhány pár meleg harisnya mégis ott fekszik a karácsonyfa alatt. Járás-kelés közben kötötte őket még a nyáron; boldog jövőre való gondolatok kötődtek, szövődtek a harisnyaszemek közé.

Végre kikerül a kis kamarából ő maga is. Uj kendő van a vállára vetve, tiszta, kékfehér-csikos vászonkötény előtte. Vasárnapi, feketeselyem főkötő; odaül, ölbekulcsolt kézzel, az ablakhoz. Lepillant az alkonyodó utcára. Jöhet minden percben. Majdnem a szive dobog; hiszen egy teljes, kerek esztendő óta nem látta a fiát! Uristen; hogy minő lehet? Vajjon nagyobb lett-e; vajjon örül-e ő is ugy a viszontlátásnak, mint az öreg édesanyja?

A szomszédos ház kapujából egy sötét, karcsu alak bujik elő. Majd ujra kikémlel; ez a szomszédék Violája. Az öregasszony az ablakban elmosolyodik; jól tudja, mért áll ott a kicsi. Csinos, göndörfejü kislány. — — Hiszen volt fiatal ő is; állott a kapuban ő is; leselkedett ő is valakire... Ó; micsoda szépen el lehetett üldögélni holdvilágos nyári éjjeleken a ház kapujának kőlépcsőjén. A körtefa rájuk vetette az árnyékát; a szomszédos házakat élesen bevilágitotta a hold

fénye... Az ember elolvashatta az ócska feliratokat! Bizony, nagyon szép volt az... ifjuság, szerelem! Csakhogy mi az mind a mai naphoz képest? Ugyan micsoda szerelem amellett, amit akkor érzett, mikor a kisfiát keresztelték. Karácsonyi ajándéknak mondta a tisztelendő ur a kicsit; Krisztuskának, meg hogy neveljék Krisztus igazi gyermekévé! Komolyan, fegyelemmel, türelemmel. Ne bizakodjanak el Isten ajándékán; figyelmezzenek rá szakadatlanul szelidséggel, szigorusággal is, mert, ki «szereti a gyermekét, fenyitse is meg».

Hm; verést tulajdonképen keveset kapott a Henrik. Verni; azt nem igen lehetett. Olyankor ugy nézett rá a kék szemével, teli könny; mind zokogott. — «Nem teszem többet, anyika., nem teszem többet!» Meg aztán — ugysem volt meg mindene, mint más fiuknak — hiszen apja se volt. Nem a'; azt meg nem birta volna tenni, hogy annak az embernek a gyerekét verje. Olyan régóta fekszik kinn a temetőben — ez volt az életének az utolsó öröme.

Hanem most már minden pillanatban itt kell, hogy legyen. A vonat megérkezett. Eles füttyentését mindig tisztán hallani a szük, kis utcában.

Az öregasszony felállott; lámpát gyujtott, gyufát tartó keze remegett az izga-

lomtól. Már a fülében van a «Jó estét, anyám, kedves anyám!»

— Hallga csakugyan! Felnyitják odalenn a kaput: férfiléptek zaja a meredek lépcsőkön. Csakhogy ez nem ő; ilyen lassu léptekkel ő nem jönne; nem térne meg. Kettőt, meg hármat szokott ugorni egyszerre — vagy talán meg akarja lepni?

Veszi a lámpát és odaáll az ajtóba. Valaki megállott kinn a lépcső korlátjánál. Az asszony magasra emeli a lámpáját. Vörös fénye egy fiatalember arcára esik. De már a Filax is kiugrott a szobából; nyöszörög az öröm, felindulás miatt.

— Jézus Uristen! Henrik! — kiált az asszony. Nem örömkiáltás ez!

A fiu közelebb jön. — Jó estét anya! No; mitől ijedtél ugy meg? — kérdi olyan akadozó hangon, amin érzik, hogy sejti az okát.

Elhalad az öregasszony mellett és a vászonhuzatos divánra veti magát. — Jere már, anya — csuf hideg van odakinn — van-e forró kávéd?

Az öreg jön; az asztalra állitja a lámpát és gépiesen a kályhához lép, hogy elhozza a kávét. Megtölti a csészéket. A kanna ott van még a kezében; felpillant a fiára.

Mindenható Isten! Az ő Henrikje ez; az ő friss, virágzó Henrikje? — Karcsu fiatalember ül ugyan a divánon, divatos

öltönyben, kék nyakkendője nagy csokorra kötve fehérneműje ragyogó tiszta, — hanem az arca sárgásszürke lett; a szeme, fekete karikák fölött, tompafényű, beesett. Gunyos mosoly az ajkán, mikor a csészéjét felemeli.

— Brr — — anya; babkávé ez? — — és megvetőn tolja vissza a csészét. Aztán a pillantása átfut a szobán. Függve marad minden szegényes butordarabon. Még az apja arcképén is. Ujra ott az ajka szögletében a gunyos mosoly. Csak a tekintetét kerüli az öregasszonynak, amelyik kutatón, élesen rászegződik.

— Henrik: — mond végre az anya — gonoszul festesz; beteg voltál?

Henrik ásitást fojtott el; felelni akar, de nincs ideje hozzá. Először halkan, aztán mind erősebben tölti be a szobát a jólismert hang: a karácsonyi harang hangja.

Az öregasszony ujból a fia arcára mered. Az ajka elfehéredik; a foga egymásraverődik: mintha beszélni akarna.

— Karácsony van! — mond végre fojtott hangon. — Ma husz éve születtél. Közel voltam a halálhoz; talán jobb lett volna, Henrik, ha meghalok akkor! — Ha meghalok! — ismétli halkan. Atmegy az ablakhoz; kinyitja; a szoba még jobban megtelik a harang hangjával. Ünnepélyesen zug a sok kicsiny, nagy templom harangja egybe;

csodaszép. mély hangon kong közbe a dóm nagy harangja.

— Krisztus megszületett; alleluja! Az asszony ősz fejét az ablakhoz nyomja; kinéz a tiszta. csillagos égbe. Nem gondol a karácsonyra; nem az ünnepi örömre. Ugy érzi, össze kell ennek a háznak omlania; el kell őt temetnie a romoknak. Hogy ne kelljen többé rápillantani a gyermekére — az ő fiára! Drága, gyönyörü gyermeki emlékek élednek a szivében; ó; mi mindent felkelt az emberben ez a karácsonyi harangszó! Sok olyannak, aki sohse gondolt az ifjuságára. édes, gyöngéd anyai arcot varázsol elébe a harang szava. Bizonnyal régen föld alatt porlad már. Meglágyul; olyanná válik a szive, mint kicsiny, ártatlan gyermekkorában. A szem régen nem sirt már: de párássá válik most, mikor régmult, ártatlan ifjuságra tekintünk vissza.

Az öregasszony gyorsan megfordul: jól hallott-e? Forró, bensőséges zokogás az, ami a fülét érte? Ott a fiu; a karját az asztalra fektette; rajt a feje; ugy zokog. Az asszony csöndesen eloltja a lámpát; leül a fia mellé a divánra s átfogja a vállát.

— No mondj el mindent, Henrik!

A fiu a karját az anyja nyaka köré fonja; dadogva érkezik el a szó és megdermeszti az anya szivét: fia, Henrikje, büszkesége, boldogsága — tolvajjá lett!

Csak tiz tallér — de annak meg kellett lennie! Az az ember, akinek tartozott vele, fenyegetőzött, hogy feljelenti a mesterénél. Pedig annak nem szabadott tudnia, hogy a legénye hirhedt tanyákon egész éjjeleket töltött! Akkor — éppen egyedül volt délután a boltban, meg az egész lakásban. Egyik vevőjük számlát fizetett. Ez majd megmenti; hiszen a hetibéréből szépen összerakosgatja az összeget. A mester csak ujévkor tudja meg, addig... Csakhogy nem maradt sohase pénze; most eljön majd az ujév. — — Hogy akkor mi lesz, azt nem tudja. Már arra gondolt, hogy elemészti magát. vagy Amerikába mén el — — ugy is kell lennie, mert máskép a szégyen — — a börtön... ó, anya, anya!

Az öregasszony egy szót se felel. Jéghideg ujjait egymásba kulcsolja. A foga ugy összeharapva, mintha heves testi fájdalmat érezne. Ottkinn elhallgatott a harang szava; csönd lett a kis szobában. Csak az öreg schwarzvaldi óra a falon tiktakolt.... nem állott meg az soha az esküvője napja óta... Mutatott minden órát; és az öreg küldönc életének minden órája csupa munka, becsület volt... csupa tisztesség; kemény munka! És nem magáért tette — ó; nem magáért! A gyerekért; a fiuért! És a munkás életet megédesitette egyetlen gondolat: ő lesz majd az öregséged gyámola,

védelmezője! Hát most? Most szégyent hoz szürke fejére... tolvajt szült!

Tiz tallér — hm; megmentheti a földi büntetéstől; a becsületét megoltalmazhatja az emberek előtt. Tiz tallér; hiszen épen annyi van bent a takarékban... milyen hosszu, hosszu ideig rakta félre a garasokat! Az a temetésére lett volna; mindig arról ábrándozott, hogy csinos érckoporsóban temessék el, virágkoszorukkal. Henriknek ne kerüljön semmibe... Most már ugyis mindegy, hogy hová viszik: vihetik mennél messzebbre, a kerités mellé; mit bánja ő: nem mindegy az, hol fekszik az ilyen szegény. megtört anyasziv?

Fekete lett minden a szobában; fekete lett az asszony lelke is. Kint a nagyvilágot fény boritotta el. Isten hirnöke megérkezett; az övé, ki fiát adta az embernek. A szeretet hirnöke, aki megbocsát a bünösnek. Az utcán éneklő gyerekek; szegény, fázó gyerekek, akik olyan szivesen ülnének meleg, karácsonyesti szobában.

...Hol a távol völgy ölében
Fénysugár dereng az égen
Ott a kisded, ő, az áldott,
Ki megváltá a világot...

Siessünk imádni, őt a kisdedet,
Kit nekünk az angyal
Zengve hirdetett,

Elmult éjfél, utra hát,
Elmult már az éjfél, gyorsan fel
Tehát,
Siessünk imádni, látni a csodát...

A feje meghajolt; a fia vállára esett. Egyik meleg anyai könny a másik után potyog a fiu szőke hajára. Végtelen könyörület szállott a szivébe. Ezerszer kedvesebbnek találta most a fiát, mint valaha. Ujra meggyujtotta a lámpát; szorgalmasan tipegett ide-oda; kávét töltött.

— Igyál, Henrik; hisz csupa hideg vagy; majd a kávétól kimelegszel. Nem baj, ha nem is olyan jó az a kávé. Hadd el; majd rendbejön az a dolog. Van tiz tallérom a takarékban; irok a mesterednek. Hiszen tudod, együtt dolgozott az apáddal, Henrik; majd megbocsát a derék apád miatt. Ha megittad a kávéd, majd mindjárt leülök és irok; — valami nagyszerüen nem megy, hanem azért egy-két mondatot majd csak összehozok valahogy... aztán... igyál, Henrik!

De a fiu nem ivott. Támolygó léptekkel jött közelebb; az anya a két munkás, kérges kezébe fogta a fejét; könnyek potyogtak ujból végig ráncos arcán. — Nem csinált szemrehányást; nem panaszkodott. A fiókos szekrényben rakosgatott; tollat, tintát vett elő. A nagy, kereküveges pápaszem is előkerült. Aggodalmasan próbálgatta a tol-

lat; belekapott az irásba: «Igen tisztelt Mester ur!»

— Henrik; — kérdi rövid szünet után, mig azon tünődött, hogyan kezdjen szomoru mondókájába, — mit gondolsz, Henrik, csakugyan nem sejti még, hogy...?

A fiu a fejét rázza. — Nem tudom, anyám, néha bizony ugy tünik fel, mintha oldalvást alaposan szemügyre venne. Itt-ott olyanfélét is mondott, hogy megijedtem: gondoltam, rájött már a dologra. De csak a rossz lelkiismeret lehetett az. Ó anyám; olyan szivesen megtennék mindent; hiszen dolgozom én, mig a tenyerem kisebesedik, csak segits rajtam!

— Nyugódj meg, Henrik; majd azt irom, hogy az én részemre kellett a pénz; — hogy...

— Ó, anyám!

— Hadd csak, Henrik; majd megcsinálom valahogy; menj le azalatt, nézz a kecske után; örömömben elfelejtettem enni adni neki. Meg zavarsz is, Henrik; kérlek, tedd meg a kivánságom.

Egyedül maradt; irhat már szive szerint. Hm; nem könnyü dolog ilyen levelet megirni. Sohse volt nagyon jó barátságban a tollal. Hanem ilyen rosszul még sohase illett a kezébe! Tulságosan fájt a szive; a szeme mind ujból könnyes lett. A gondolata összezavarodott; az ujja remegett.

Most, hogy egyedül maradt, az utóbbi órák minden borzalmassága összecsapott a feje fölött. A toll kigurult a kezéből; sovány ujjait könnyes szeme elé tartotta. Ottkinn ünnepélyesen borult a szent este a földre — — örömünnep, a béke ünnepe! Ó; hol az öröm, a béke? Ott ült — meddig? nem is tudta. Hangot hall a lépcső felől. Felijed. — Uristen; ez a Henrik; aztán még semmi sincsen megirva!

Csakhogy nem a Henrik; a szomszédos házban lakó levélhordó. — «Levelet kapott Berlinből, Ahrens asszonyság. Gondoltam: hátha valami karácsonyi öröm áll benne, ilyen későn is eljöttem.» Az öregasszony reszkető keze gyorsan nyul a levél után; még azt is elfelejti, hogy az embernek megköszönje a szivességét. Uristen; hát ez mi lehet... talán csak nem...? Felszakitja a boritékot; jó távol tartja magától a levelet, hogy olvasni birja:

Berlin, 18... december 23-án.

Kedves Ahrensné asszonyság!

Néhány évvel ezelőtt volt egy barátom. Az volt a legjobb barátom valamennyi között. Már rég a föld alatt porlad; de azért nem felejtettem még el! Nem volt az övénél jobb sziv! Már régóta nyomja a lelkemet egy adósság; a

fiának szeretném azt most leróni. Husz tallérral tartoztam a férjének. Tizet már átvett a fia; tiz még jár neki. Takarékkönyvet vettem neki és azt hiszem, hogy az én felügyeletem alatt még jó egynéhány tallért hozzárak, hogy az anyjának gondtalan öregséget biztositson. Tudom, hogy nem hiányzik belőle az erre való hajlandóság. Utóbbi időben szemmel tartottam és amennyire tőlem telik, derék embert faragok belőle. Sokszor gondolok derék barátomra és remélem, hogy a fia valamikor a nyomdokaiba lép. Pompásan dolgozik. Szerencsés ünnepet!

Lindecke Gottlieb, cipészmester.

A levél még ott volt az ölében, mikor a fia visszatért. Az asszony a kezét fölötte tartotta.

— — — — — — — — — — —

Sok, sok esztendő telt el! Ujra karácsony ünnepét ülik az emberek — ujra olyan friss, fehér, csillogó a vidék mint akkor.

Az öreg Ahrensné asszony nem jár már küldönc-utra; jobb sorsa van annak. Ott ül az ablaknál kényelmes karosszékben; kitekint a ködös téli estébe. A tükör alatt, a fiókos szekrényen, ujra karácsonyfa áll. Hanem az ajándékok az asztalon vannak;

azok alighanem gyerekeknek szólnak! Csupa játékszer, kicsiny csomagok.

Csilingelnek; munkászubbonyos férfi fut keresztül az utcán. Hogyan repül fel a lépcsőkön!

— Nem szégyelled magad, Henrik? — szidja tréfásan az anyja. — Ilyen lármával vagy?

— Most fejeztem be az utolsó pár karácsonyi rendelést, anyus! — Már azt hittem, elkések; — felel a fiatal mester.

— Elkésel? —

— Ehe. A Violka órák óta pucolja a gyerekeit; hanem én szerettem volna darabig egyedül lenni veled.

— Szerencsét kivánok a születésed napjára, Henrikem! —

— Köszönöm, anyám!

Odaül lábához a zsámolyra; félénk, ügyetlen gyöngédséggel fogja meg a kezét. Az öreg schwarzvaldi óra tiktakol csak; azontul hang se hallszik.

Hallga! Ujból a karácsonyi harangok bugó, tompa szava. A szeretetről dalol soksok ércnyelv — ki, a hideg, sötét éjszakába; az isteni szeretetről; olyan szeretetről, amelyik mindent megbocsát, mindent eltür és mindent remél!

Az egyszerü mesterember sir az anyja széke előtt. Egy ilyen estén véresen keserü megbánást kongattak a harangok szavai

ifju, beteg szivébe. De megkönyörült rajta a szeretet, amit Isten küld széjjel az embereknek.

Ó szent, áldott karácsony; olyan lágygyá formálod az emberek szivét, mint gyermeki sziveket!

Ujra léptek koppannak; fiatal asszony mosolyog be; mögötte aranyos gyerekfej.

— Nagymama! — S a kicsi az ölében terem.

— Okosan viselkedj, Henrik; — mond a fiatal asszony. — Szavald elő szépen nagymamának a verset, amire tanitottalak. —

A gyerek összeteszi a kezét.

. . . Több oly jó ember, mint apám,
A világon sincsen talán,
Kezében munka meg nem áll,
Reggeltől estig kalapál.
Hej, majd ha egyszer nagy leszek
Példát csak — ő — róla veszek,
Megélek, mint ő, ren-dessen,
És becsüle-tessen : . .

A fiatal asszony ragyogó büszkeséggel tekint az anyósára. Az öregasszony megsimitja a gyerek fejét; a férfi kitekint az ablakon.

— Jól van, fiam; legyél te is olyan derék ember. — Titokban megfogja a fia kezét; az megszoritja az övét. Nem látja senki.

— Gyujtsd meg a karácsonyfát, Violka; sok már az utcánkban a világos ablak; halljátok? énekeli már a sok gyerek...

... Krisztus Urunknak — — áldott szüle-tésén!...

Felgyulnak a gyertyák a gallyakon; fényük boldog embereket világit be.

A. M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

DR. MADAI ÉS LENGYEL
IRODALMI ÉS NYOMDAI VÁLLALAT
BUDAPEST, IX., KINIZSY-U. 3.
TELEFON: JÓZSEF 71—57.

GROSZ SZECHÉNYI KÖNYVTÁR

OSZK

OSZK

OSZIK
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie